

ANKETA

o potrošnji kućanstva
u Bosni i Hercegovini

2015

Bosna i Hercegovina

Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2018.

ANKETA O POTROŠNJI KUĆANSTVA 2015.

Bosna i Hercegovina

BHAS
Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2018.

Izdaje: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
Zelenih beretki 26, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Telefon: +387 33 91 19 11; Fax: +387 33 22 06 22
E-mail: bhas@bhas.gov.ba; Internetska stranica: www.bhas.gov.ba

Odgovara: Dr. sc. Velimir Jukić, ravnatelj

Podatke pripremili Edin Šabanović, Dajana Mrgud — *Agencija za statistiku BiH*
Biljana Tešić — *Republički zavod za statistiku RS*
Mediha Skulić — *Federalni zavod za statistiku*

Lektura: Amra Kapetanović

Dizajn naslovnice: Lejla Rakić Bekić

Tehnička priprema: Larisa Hasanbegović

Molimo korisnike Publikacije da prilikom uporabe podataka obvezno navedu izvor.

KAZALO

PREDGOVOR	5
1. UVOD	7
1.1. Opće informacije	7
1.2. Glavni rezultati Ankete o potrošnji kućanstava za 2015. godinu	8
2. STANOVNIŠTVO I KUĆANSTVA: GLAVNE SOCIOEKONOMSKE ZNAČAJKE	9
2.1. Stanovništvo.....	9
2.2. Kućanstva	17
3. UČEŠĆE KUĆANSTAVA NA TRŽIŠTU RADA	20
4. UVJETI STANOVANJA: ZNAČAJKE STAMBENIH JEDINICA I POSJEDOVANJE TRAJNIH POTROŠNIH DOBARA	29
4.1. Značajke stambenih jedinica	29
4.2. Posjedovanje trajnih potrošnih dobara	35
5. IZDACI ZA POTROŠNJU: RAZINA I STRUKTURA	39
5.1. Glavne činjenice	39
5.2. Razlike po geografskim područjima i tipu naselja	43
5.3. Značajke kućanstava i razlike u ponašanju po pitanju potrošnje.....	48
5.4. Kupovina prehrambenih proizvoda prema tipu prodajnog mjesta.....	55
5.5. Štednja i ekonomska situacija kućanstava.....	56
6. SIROMAŠTVO: PROCJENA I GLAVNE ZNAČAJKE SIROMAŠNIH KUĆANSTAVA	59
6.1. Metodološki aspekti.....	59
6.2. Relativno siromaštvo	60
6.3. Značajke siromašnih kućanstava	63
6.4. Obrazovanje, zaposlenost i siromaštvo	65
6.5. Relativni karakter linije siromaštva (Kućanstva na granici siromaštva i slabo siromašna kućanstva)	66
7. ZDRAVSTVO I SOCIJALNA UKLJUČENOST	68
7.1. Zdravstvo i socijalna uključenost.....	68
7.2. Doznake kućanstvima	74
7.3. Zadovoljstvo životom.....	75
7.4. Socijalna uključenost	76
7.5. Pitanja o djeci.....	80
8. TUMAČ POJMOVA I METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	83
9. INDEKS STATISTIČKIH TABLICA	87
10. STATISTIČKE TABLICE	88

PREDGOVOR

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (BHAS), Federalni zavod za statistiku (FZS) i Republički zavod za statistiku Republike Srpske (RZSRS) sproveli su u 2015. godini u Bosni i Hercegovini (BiH) Anketu o potrošnji kućanstava.

Anketa je sprovedena sukladno međunarodnim standardima i metodološkim preporukama EUROSTAT-a, što omogućava međunarodnu usporedivost podataka. Ova Anketa o potrošnji kućanstava je četvrta po redu u BiH, a prethodna je sprovedena 2011. godine.

Podaci dobijeni Anketom prezentirani su u agregiranom obliku, čime je sukladno odredbama Zakona o statistici BiH u potpunosti obezbjeđena tajnost osobnih podataka o kućanstvima i osobama.

Publikacija sadrži analizu rezultata Ankete o potrošnji kućanstava iz 2015. godine: analizu socioekonomskih karakteristika kućanstava u BiH, učešća kućanstava na tržištu rada, uvjeta stanovanja, razine i strukture izdataka kućanstava, analizu siromaštva. Anketa o potrošnji kućanstava u 2015. godini sadrži i *ad-hoc* modul Zdravstvo i socijalna uključenost, temeljen na pitanjima iz EU-SILC ankete koja će biti uvedena u bliskoj budućnosti u našoj zemlji. Analiza ovog modula data je u poglavljima 7 i 8 ove publikacije.

Publikacija u elektroničkoj verziji je takođe dostupna na web stranici Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine: www.bhas.gov.ba

Posebno poštovanje i zahvalnost za njihovu suradnju i strpljenje iskazujemo svim kućanstvima koja su bila dio uzorka za ovu Anketu, članovima kućanstava koji su odgovarali na pitanja iz upitnika i na taj način davali potrebne podatke za analizu, kao i anketarima koji su savjesno obavljali svoj posao.

1. UVOD

1.1. Opće informacije

Anketa o potrošnji kućanstava daje osnovne informacije koje su potrebne da bi se definirali, analizirali i interpretirali izdaci za potrošnju kućanstava u Bosni i Hercegovini.

Anketom se, na temelju uzorka kućanstava, prikupljaju podaci o izdacima za potrošnju sa posebnim osvrtom na socijalne i ekonomske uvjete u kojima kućanstva žive i omogućava kvalitativna i kvantitativna analiza životnog standarda i ponašanja kućanstava kada je u pitanju potrošnja, uzimajući u obzir različite tipove kućanstava.

Temeljna svrha ankete ogleda se u prikupljanju informacija o strukturi i razini izdataka za potrošnju prema glavnim socioekonomskim i geografskim karakteristikama kućanstava; prikupljaju se svi izdaci kućanstava za nabavku proizvoda i usluga osobne potrošnje. Definicija izdataka za potrošnju također obuhvata proizvode koje je kućanstvo proizvelo u svojim baštama ili na poljoprivrednim imanjima za svoju potrošnju (potrošnja iz vlastite proizvodnje), proizvode i usluge koje obezbijavaju poslodavci u vidu plaće, imputiranu rentu za stambene jedinice u kojima žive vlasnici ili koje se koriste besplatno. Svi drugi izdaci kućanstava za potrebe koje ne spadaju u okvir potrošnje isključuju se iz koncepta izdataka za potrošnju (npr. kupovina kuće ili zemljišta, plaćanje poreza, izdaci vezani sa poslovnim djelatnostima itd.). Iznosi izdataka za potrošnju bilježe se u trenutku nabavke proizvoda i usluga, bez obzira da li su stvarno potrošeni ili plaćeni u tom trenutku (na primjer, plaćanje karticom ili u obrocima).

Da bi se dobila kompletna slika, anketom se prikupljaju podaci o izdacima za hranu i piće, stanovanje, pokućstvo, odjeću i obuću, zdravstvo, prijevoz, komunikacije, rekreaciju, kulturu i obrazovanje, o drugim proizvodima i uslugama koje nisu prethodno spomenute, kao i informacije o članovima kućanstva (veza sa nositeljem kućanstva, starosna dob, bračni status, obrazovanje, status aktivnosti, područje djelatnosti), kao i podaci o karakteristikama stanovanja.

Rezultati su dati po skupinama ili kategorijama izdataka (oni koji su najrelevantniji), analiziraju se po teritorijalnoj pripadnosti, veličini i tipu kućanstva, zanimanju i području djelatnosti nositelja kućanstva, kao i po karakteristikama koje više od drugih utječu na razine potrošnje i ponašanje kućanstva kada je u pitanju potrošnja.

Poglavlje 2 daje osvrt na stanovništvo Bosne i Hercegovine u smislu individualnih sociogeografskih karakteristika (geografsko područje, spol, starosna skupina, bračni status, obrazovanje) i u smislu strukture kućanstva (broj članova, tip kućanstva, prisustvo starijih i mlađih osoba u kućanstvu).

Poglavlje 3 daje analizu učešća na tržištu rada, također sa točke gledišta kućanstva, te daje informacije o različitoj distribuciji djelatnosti između kućanstava.

U poglavlju 4 prikazan je detaljan opis uvjeta u kojima žive kućanstva u Bosni i Hercegovini, u smislu karakteristika stambenih jedinica, raspoloživih usluga i vlasništva nad trajnim potrošnim dobrima.

Poglavlje 5 je posvećeno analizi izdataka za potrošnju kućanstava. Razine i vrijednosti izdataka dati su po geografskim područjima, tipu kućanstva, sudjelovanju na tržištu rada i glavnim skupinama ili modalitetima potrošnje. Posljednji dio poglavlja daje sintetičku analizu štednje kućanstava i procjenu najnižeg mjesečnog prihoda koji bi zadovoljavao potrebe kućanstva.

Poglavlje 6 tretira analizu relativnog siromaštva: europska metodologija koja se koristi za analizu siromaštva ukratko je opisana i korištena s ciljem procjene i opisa siromašnih kućanstava.

Analiza modula o socijalnoj inkluziji i zdravstvu data je **u poglavlju 7** ove publikacije i obuhvata analizu socijalne uključenosti, doznaka, zadovoljstva ispitanika životom i o uvjetima u kojima žive njihova djeca, te zdravstvenog stanja, zdravstvenih usluga, navika i poteškoća sa kojima se suočavaju po pitanju zdravlja.

Tumač pojmova i aneks statističkih tablica dati su u prilogu publikacije.

1.2. Glavni rezultati Ankete o potrošnji kućanstava za 2015. godinu

Iz Ankete o potrošnji kućanstava sprovedene u 2015. godini izračunat je širok spektar različitih pokazatelja o kućanstvima, stanovništvu, uvjetima stanovanja i rada, potrošnji i životnom standardu. U narednoj tablici izdvojeni su samo neki od glavnih indikatora, a u ostalim poglavljima data je detaljna analiza svih dobijenih rezultata.

Tablica 1.1. Glavni indikatori o stanovništvu i kućanstvima po geografskim područjima, 2015.
(apsolutne vrijednosti i struktura u postotcima)

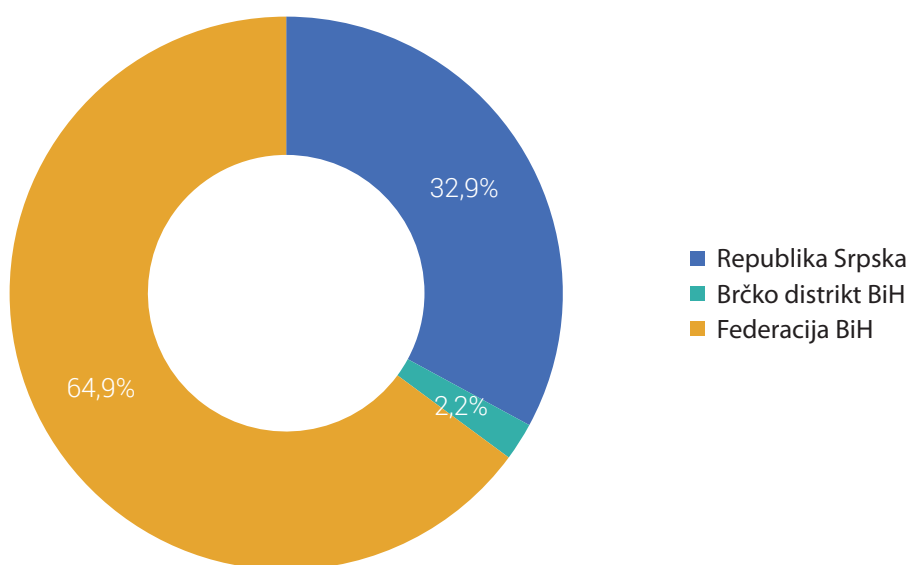
Glavni indikatori	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Broj anketiranih kućanstava	4.643	2.607	452	7.702
Procjenjeni broj kućanstava	652.129	359.567	21.755	1.033.452
Procjenjeni broj stanovnika	1.943.513	985.854	66.236	2.995.603
Prosječan broj članova po kućanstvu	3,0	2,7	3,0	2,9
Prosječni mjesečni izdaci za potrošnju po domaćinstvu (KM)	1.508,04	1259,91	1.402,29	1419,48
- za hranu i piće (KM)	451,74	410,55	470,31	437,80
- za neprehrambene proizvode (KM)	1056,30	849,35	931,99	981,68
Postotak kućanstava koji uštede dio prihoda	21,5	12,1	21,0	18,2
Postotak siromašnih kućanstava	16,0	17,4	15,9	16,5
Postotak siromašnih pojedinaca	17,1	16,4	17,6	16,9

2. STANOVNIŠTVO I KUĆANSTVA: GLAVNE SOCIO-DEMOGRAFSKE ZNAČAJKE

2.1. Stanovništvo

Ukupan broj stanovnika u Bosni i Hercegovini, izračunat kao izravna procjena iz Ankete o potrošnji kućanstava, u 2015. godini je 2.995.603; od toga skoro dvije trećine u Federaciji BiH, oko jedne trećine u RS i malo više od 2% u BD BiH.

Grafikon 2.1. Stanovništvo po geografskom području, 2015. god. (struktura u postotcima)

Najveći broj stanovnika živi u naseljima tipa „ostalo“¹ (59%): u Republici Srpskoj su to gotovo dvije trećine stanovnika, dok je postotak u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH nešto veći od 50%.

Tablica 2.1. Stanovništvo po tipu naselja i geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u postotcima)

Tip naselja	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija FBiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Gradsko	42,2	39,0	47,6	41,3
Ostalo	57,8	61,0	52,4	58,7
Ukupno (=100%)	1.943.513	985.854	66.236	2.995.603

¹ Prema važećoj statističkoj tipologiji naseljena mjesta u BiH su svrstana u dva tipa: gradska i ostala. Tip „ostalo“ obuhvata seoska i prigradska naselja.

Broj žena u Bosni i Hercegovini je 1.542.455, što je nešto više od broja muškaraca, kojih je 1.453.148; prema tome, na 100 žena dolaze 94 muškarca. (Tabela 2.2)

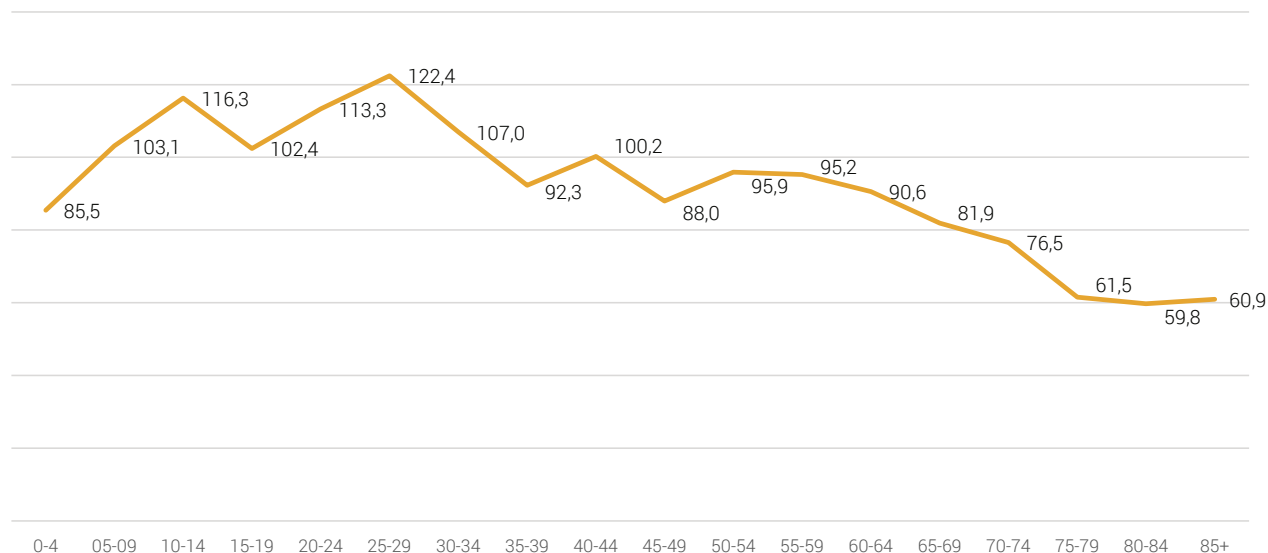
Federacija BiH i Republika Srpska pokazuju jednak koeficijent maskuliniteta (94,2), dok je ovaj odnos u Brčko distriktu BiH 93,8.

Tablica 2.2. Stanovništvo po spolu i koeficijentu maskuliniteta po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u postotcima)

Geografsko područje	Spol		Ukupno	Spol (%)		Koeficijent maskuliniteta (%)
	Muškarci	Žene		Muškarci	Žene	
Federacija BiH	942.810	1.000.703	1.943.513	48,5	51,5	94,2
Republika Srpska	478.278	507.576	985.854	48,5	51,5	94,2
Brčko distrikt BiH	32.060	34.176	66.236	48,4	51,6	93,8
Bosna i Hercegovina	1.453.148	1.542.455	2.995.603	48,5	51,5	94,2

Najveća stopa maskuliniteta zabilježena je u starosnoj skupini između 10 i 14 godine, gdje na 100 žena dolazi 116 muškaraca.

Grafikon 2.2. Koeficijent maskuliniteta po starosnim skupinama - Bosna i Hercegovina, 2015. god. (vrijednosti u postotcima)

Nakon 35. godine starosti broj muškaraca na 100 žena evidentno opada: minimalna vrijednost se vidi nakon 80 godine starosti. Među najstarijim skupinama, na svakih 100 žena dolazi svega 60 muškaraca. Ova razlika u spolovima je vidljiva i na teritorijalnoj razini, a rezultat je progresivnog starenja stanovništva i dužeg očekivanog životnog vijeka žena. (Tablica 2.3)

Tablica 2.3. Koeficijent maskuliniteta po starosnim skupinama i geografskom području, 2015. god. (vrijednosti u postotcima)

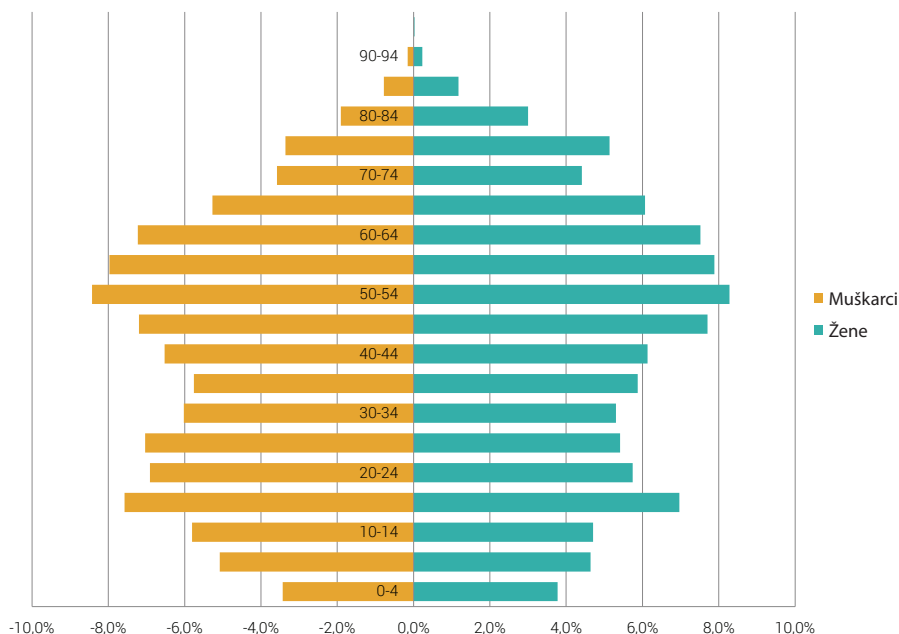
Starosna skupina	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
0-5	91,1	90,1	(89,3)	90,7
6-17	110,1	94,3	89,7	105,1
18-34	111,1	118,8	120,4	113,7
35-64	92,0	96,7	94,0	93,6
>=65	69,9	71,7	72,3	70,7
Ukupno	94,2	94,2	93,8	94,2

Struktura stanovništva po godinama starosti osobito je interesantna, jer različite pojave kao što su, recimo, reprodukcija, mortalitet i migracije uveliko zavise od životnog ciklusa. Generalno promatrano, slabije stope rađanja i veće stope smrtnosti određuju staru populaciju, kao i prilično dugo prosječno očekivano trajanje života. Suprotno ovome, populaciju sa značajnim stopama rađanja i nižom stopom smrtnosti karakterizira mlada starosna struktura i kraće prosječno očekivano trajanje života.

Najbolja ilustracija starosti stanovništva na određenom geografskom području je njena starosna piramida. Ona je u izravnoj vezi sa fertilitetom, mortalitetom i migracijskim kretanjima.

Iz grafikona 2.3 se može vidjeti da je baza piramide sužena, što ukazuje na malo sudjelovanje stanovništva u starosnoj skupini od 0-4, a to je korespondentno sa padom nataliteta. Kada se sagleda starosna piramida, vidi se njen nepravilan oblik, a razlog se ogleda u nepravilnom trendu rađanja, umiranja, migracijskih tokova, kao i spoljnih utjecaja.

Grafikon 2.3. Stanovništvo po starosnim skupinama i spolu, 2015. godina (vrijednosti u postotcima)

Pored starosne piramide, moguće je izračunati indikatore, kao što su prosječna starost i medijana starosti koji, kao što znamo, rastu kao funkcija stope starenja stanovništva.

Prosječna starost stanovništva u Bosni i Hercegovini je 41,9 godina. Muškarci su u prosjeku mlađi od žena: prosječna starost je 40,5 i 43,3 godina, respektivno. (Tabela 2.4)

Tablica 2.4. Stanovništvo po spolu i starosnim skupinama po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u postocima)

Starosna skupina	Geografsko područje					
	Federacija BiH		Ukupno	Republika Srpska		Ukupno
	Spol			Spol		
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene		
0-5	4,7	4,8	4,8	4,1	4,3	4,2
6-17	15,2	13	14,1	10,5	10,5	10,5
18-34	23,6	20	21,8	23,8	18,9	21,3
35-64	43,2	44,2	43,7	43	41,8	42,4
>=65	13,3	17,9	15,6	18,6	24,5	21,6
Prosječna starost (godine)	39,2	42,2	40,7	43	45,7	44,4
Medijana starosti (godine)	40	44	42	44	49	47
Ukupno (=100%)	942.810	1.000.703	1.943.513	478.278	507.576	985.854

Starosna skupina	Brčko distrikt BiH		Ukupno	Bosna i Hercegovina		Ukupno
	Spol			Spol		
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene		
	0-5	(4,9)	(5,1)	5,0	4,5	4,7
6-17	15,2	15,9	15,5	13,7	12,3	12,9
18-34	23,3	18,1	20,6	23,7	19,6	21,6
35-64	42,2	42,1	42,1	43,1	43,4	43,3
>=65	14,5	18,8	16,7	15	20,1	17,6
Prosječna starost (godine)	39,8	41,7	40,8	40,5	43,3	41,9
Medijana starosti (godine)	40	43	42	41	45	44
Ukupno (=100%)	32.060	34.176	66.236	1.453.148	1.542.455	2.995.603

Razlika u spolovima se povećava ako se uzme u obzir medijana starosti: 50% muške populacije je mlađe od 41 godinu, u odnosu na 45 godina kod ženske populacije. Prosječna starost je manja od medijane, što govori da je distribucija stanovništva po starosnim skupinama asimetrična na lijevu stranu i u odnosu na više starosne skupine, i tako pokazuje populaciju koja je po strukturi mlađa.

Najveći broj stanovnika u Bosni i Hercegovini nalazi se u starosnoj skupini između 35 i 64 godine (43,3%).

Stanovništvo je u prosjeku mlađe u Federaciji BiH, sa prosjekom starosti od 40,7 godina, dok je starija populacija u Republici Srpskoj (44,4 godine).

Mlađa populacija (do 18 godina) čini 17,5% ukupnog stanovništva. Djeca u predškolskoj dobi (ispod 6 godina) čine 4,6% ukupnog stanovništva. Brčko distrikt BiH ima veći broj mlađe populacije (20,5%), dok je ovaj postotak najniži u Republici Srpskoj (14,7%).

Starija populacija (pojedinci sa 65 godina i više) sudjeluju sa 17,6% u stanovništvu. Postotak žena preko 65 godina je 20,1%, a muškaraca 15,0%. Postotak starije populacije značajno se razlikuje po geografskom području. Promatrano po geografskim područjima najviše starijih osoba živi u Republici Srpskoj (21,6%) gdje je jedna od četiri žene starija od 65 godina, a najmanje u Federaciji BiH (15,6% stanovništva).

Strukturni indikatori stanovništva pokazuju da je Republika Srpska geografsko područje sa najstarijom populacijom: omjer starijih prema broju djece, tj. omjer između broja osoba starih 65 godina i više i onih mlađih od 6 godina je najveća u Republici Srpskoj (5,1). Sa druge strane, Federacija BiH je geografsko područje sa najmlađom starosnom strukturom. (Tabele 2.5 i 2.6)

Stopa zavisnosti, tj. procentualni omjer neaktivne (osobe mlađe od 15 godina i one sa 65 godina i više) i aktivne populacije (između 15 i 64 godine) u Bosni i Hercegovini je 45,6%, što znači da na svakih 100 aktivnih dolazi 46 neaktivnih osoba. Ovaj omjer iznosi skoro 50% u Republici Srpskoj, što je rezultat većeg broja starijeg stanovništva u Republici Srpskoj (Tabela 2.5).

Bosnu i Hercegovinu karakterizira nizak fertilitet. Omjer djeteta-žena je mjera fertiliteta, iako neprecizna, i dobijena je iz procentualnog omjera broja djece 0-4 prema broju žena u starosnoj skupini između 15 i 49 godina, i pokazuje da 16 djece mlađe od 5 godina dolazi na svakih 100 žena dobi između 15 i 49 godina.

Specifična stopa fertiliteta u Federaciji BiH (16,2%) je skoro ista kao i u Republici Srpskoj (16,0%) (Tablica 2.5).

Tablica 2.5. Strukturni indikatori stanovništva po geografskom području, 2015. god.

Geografsko područje	Omjer djece (1)	Starije osobe		Stopa starenja (3)	Stopa zavisnosti (4)
		u odnosu na djecu (2)			
Federacija BiH	16,2	3,3	106,3	43,5	
Republika Srpska	16,0	5,1	186,5	49,8	
Brčko distrikt BiH	(20,0)	3,3	107,3	47,5	
Bosna i Hercegovina	16,2	3,8	128,7	45,6	

1 Procentualni omjer broja djece (0 - 4 godine) prema broju žena u fertilnoj dobi (15-49).

2 Omjer broja osoba sa 65 godina i više i broja djece ispod 6 godina.

3 Procentualni omjer stanovništva od 65 godina i više i stanovništva od 0-14.

4 Procentualni omjer stanovništva od 0-14 i preko 65 prema stanovništvu starosne grupe od 15-64 (radno sposobno stanovništvo).

Tablica 2.6. Strukturni indikatori stanovništva po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u postotcima)

Geografsko područje	Stanovništvo <5 (%)	Stanovništvo 5-14 (%)	Stanovništvo 15-64 (%)	Stanovništvo 65-74 (%)	Stanovništvo 75-84 (%)	Stanovništvo >=85 (%)	Ukupno stanovništvo (=100%)
Federacija BiH	3,8	10,9	69,7	8,6	6,0	1,0	2.213.783
Republika Srpska	3,3	8,3	66,8	11,9	8,1	1,6	1.166.173
Brčko distrikt BiH	(4,5)	11,1	67,8	9,3	6,7	:	67.200
Bosna i Hercegovina	3,6	10,1	68,7	9,7	6,7	1,2	2.995.603

Stanovništvo starosti 85 i više godina, čini 1,2% ukupne populacije u Bosni i Hercegovini. Teritorijalne razlike su evidentne i u ovoj populaciji gdje Republika Srpska bilježi veći broj te populacije u odnosu na Federaciju BiH (1,6% u odnosu na 1,0%, respektivno). (Tablica 2.6)

Promatrajući po spolu, muškarci su imali učešće od 37,9%, dok je ženska populacija bila mnogobrojnija i činila je 62,1% stanovnika ove starosne skupine. (Tablica 2.7)

Tablica 2.7. Strukturalni indikatori stanovništva po geografskom području i spolu, 2015. god.
(apsolutne vrijednosti i struktura u postotcima)

Geografsko područje	Stanovništvo >=75 (=100%)	Muškarci >=75 (%)	Žene >=75 (%)	Stanovništvo >=85 (=100%)	Muškarci >=85 (%)	Žene >=85 (%)
Federacija BiH	136 800	37,1	62,9	19265	(35,2)	64,8
Republika Srpska	96.085	38,9	61,1	16054	(41,8)	58,2
Brčko distrikt BiH	4.868	(36,7)	63,3	:	-	:
Bosna i Hercegovina	237.752	37,8	62,2	35764	37,9	62,1

U populaciji preko 15 godina, 58,5% osoba je oženjeno/udato ili živi zajedno sa partnerom. (Tablica 2.8). Više od 25% je neoženjeno/neudato, ali primjećuju se značajne razlike po spolovima: među muškarcima ova vrijednost je 32,4%, što je dosta više nego među ženama (20,9%).

Razlika u spolovima je najočiglednija u starosnim skupinama između 25 i 34 godine, gdje je postotak neoženjenih muškaraca skoro duplo veći u odnosu na postotak neudatih žena (62,9% i 34,8%, respektivno).

Tablica 2.8. Populacija od 15 i više godina po spolu, bračnom statusu i starosnim skupinama, 2015. god.
(apsolutne vrijednosti i struktura u postotcima)

Spol	Starosna skupina	Bračni status				Ukupno (=100%)
		Neoženjen/ neudata	Oženjen/udata ili žive zajedno u neformalnom braku	Razveden/a ili rastavljen/a	Udovac/ica	
Muškarci	15-24	96,4	3,4	:	:	210.425
	25-34	62,9	35,8	:	:	189.754
	35-64	12,2	82,5	3,2	2,1	626.348
	>=65	(2,3)	74,6	(1,7)	21,3	218.674
	Ukupno >=15	32,4	60,6	2,1	4,8	1.245.201
Žene	15-24	89,5	9,8	:	:	196.041
	25-34	34,8	61,7	(3,1)	:	165.299
	35-64	5,3	77,9	4,6	12,1	669.395
	>=65	(3,8)	37,0	(2,1)	57,2	309.345
	Ukupno >=15	20,9	56,5	3,3	19,3	1.340.080

nastavak

Spol	Starosna skupina	Bračni status				Ukupno (=100%)
		Neoženjen/neudata	Oženjen/udata ili žive zajedno u neformalnom braku	Razveden/a ili rastavljen/a	Udovac/ica	
Ukupno	15-24	93,1	6,5	:	:	406.465
	25-34	49,8	47,8	2,1	:	355.053
	35-64	8,6	80,2	3,9	7,3	1.295.743
	>=65	3,2	52,6	1,9	42,3	528.019
	Stanovništvo >=15	26,5	58,5	2,7	12,3	2.585.280

Najviše neoženjenih/neudatih osoba su mladi iz starosne skupine od 15 do 24 godine (93,1%), a samo 6,5% njih je oženjenih/udatih ili živi sa partnerom. Sa druge strane, najviše oženjenih/udatih ili koji žive sa partnerom su u skupini od 35 do 64 godine (80,2%), dok je kod populacije starosne skupine od 25 do 34 godine ta vrijednost 47,8%.

Broj razvedenih osoba je veći kod populacije od 35-64 godina (3,9%), dok taj postotak kod osoba starijih od 65 godina iznosi 1,9%.

Socio-ekonomska slika zemlje može se dopuniti analizom razine obrazovanja stanovništva, što opet, zavisi od starosne strukture.

Sljedeći indikatori obrazovanja pokazuju stanovništvo prema starosnim skupinama i spolu. U stvari, svaki pojedinačni indikator izračunat je po starosti populacije koja odgovara ili je iznad minimuma potrebne starosne dobi za stjecanje stupnja obrazovanja.

Tablica 2.9. Indikatori dobi i razine obrazovanja po spolu i geografskom području, 2015. god. (vrijednosti u postotcima)

Dob i razina obrazovanja	Geografsko područje											
	Federacija BiH			Republika Srpska			Brčko distrikt BiH			Bosna i Hercegovina		
	M.	Ž.	Ukupno	M.	Ž.	Ukupno	M.	Ž.	Ukupno	M.	Ž.	Ukupno
Osobe od 16 i više godina bez stupnja obrazovanja	1,0	8,5	5,4	2,1	9,9	6,2	:	(8,1)	5,1	2,0	9,0	5,7
Osobe od 65 i više godina bez stupnja obrazovanja	6,2	29,5	19,9	(6,4)	30,1	20,2	:	(26,3)	(17,7)	6,3	29,7	20,0
Osobe od 75 i više godina bez stupnja obrazovanja	(8,2)	41,0	28,9	(12,2)	48,5	34,4	:	:	(23,7)	10,0	43,8	31,0
Osobe od 23 i više godina sa najvišim stupnjem obrazovanja (a)	9,6	9,5	9,5	8,6	8,9	8,7	(6,9)	(6,1)	6,5	9,2	9,2	9,2

(a) Stupanj obrazovanja = 'fakultet, akademija ili specijalizacija, zvanje magistra ili doktora'.

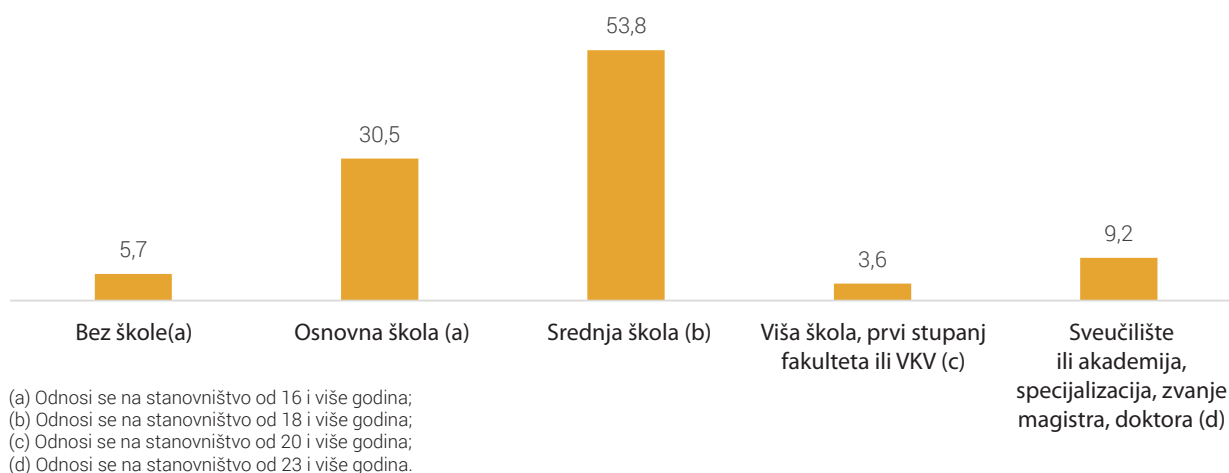
Sa starošću se povećava i broj osoba bez stupnja obrazovanja. Ako je prosječna vrijednost 5,7% kod osoba od 16 godina i više, ona dostiže skoro 1/5 kod osoba preko 65 godina i ide do 31,0% kod osoba starijih od 75 godina. (Tablica 2.9)

Iz analize po geografskim područjima se vidi da Republika Srpska ima najveći postotak osoba od 16 godina i više bez stupnja obrazovanja i to 6,2%, zatim Federacija BiH 5,4%, a najmanji postotak je u Brčko distriktu BiH i to 5,1%.

Republika Srpska je područje sa najvećim brojem starijih osoba (65 i više godina) bez stupnja obrazovanja (20,2%), dok taj postotak u Federaciji BiH iznosi 19,9%.

Postotak žena bez obrazovanja je više od četiri puta veći nego kod muškaraca: 9,0% žena od 16 godina i više nema obrazovanja, nasuprot muškarcima kojih je 2,0% bez obrazovanja. Ta razlika je izražena i kod žena u starijoj dobi: nakon 64 godine postotak neobrazovanih osoba je 6,3% kada su u pitanju muškarci i 29,7% kada su u pitanju žene. Dalje, među ženama starosti preko 74 godine njih (43,8%) nema nikakav stupanj obrazovanja. Kada su u pitanju muškarci, vrijednost je daleko manja, 10,0%.

Grafikon 2.4. Stanovništvo po stupnju obrazovanja, 2015. god.
(struktura u postotcima)

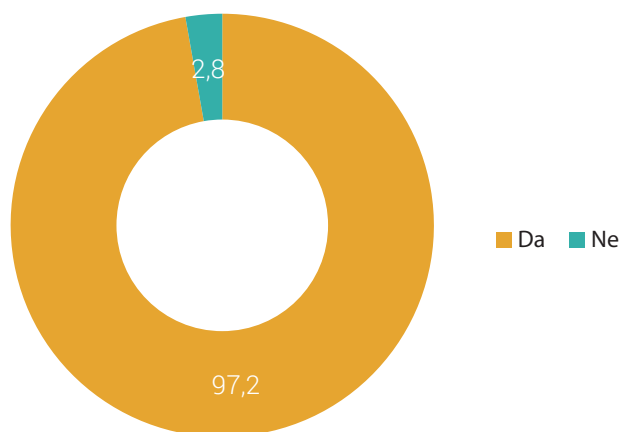

Završenu osnovnu školu ima 30,5% osoba sa 16 godina i više, dok 53,8% osoba sa 18 godina i više imaju diplomu srednje škole.

Što se tiče viših razina obrazovanja, 3,6% osoba od 20 godina i više ima višu školu-prvi stupanj fakulteta ili VKV; dok 9,2% stanovništva starosti najmanje 23 godine ima fakultetsku diplomu.

U BiH 97,2% stanovništva je pismeno, odnosno znaju čitati i pisati (Grafikon 2.5).

Grafikon 2.5. Da li znate čitati i pisati? 2015. god.
(struktura u postotcima)

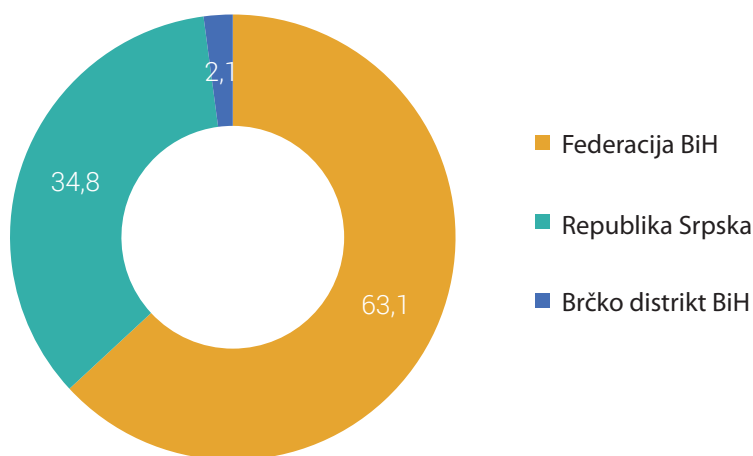

2.2. Kućanstva

U Bosni i Hercegovini u 2015. godini živi 1.033.452 kućanstava, sa prosječnom veličinom kućanstva od 2,90 članova. Više od pola kućanstava (56,6%), živi u naseljima tipa „ostalo“, gdje su u prosjeku kućanstva i veća (sa 3,01 člana u odnosu na 2,76 u gradskim kućanstvima). (Tablice 2.10 i 2.11)

U Federaciji BiH živi 63,1% kućanstava, 34,8% u Republici Srpskoj i 2,1% u Brčko distriktu BiH. (Grafikon 2.6) Što se tiče veličine kućanstava, u prosjeku kućanstva koja žive u Brčko distriktu BiH imaju nešto veći broj članova u odnosu na Federaciju BiH i Republiku Srpsku.

Grafikon 2.6. Kućanstva po geografskom području, 2015. god.
(apsolutne vrijednosti i struktura u postocima)

U Republici Srpskoj, 61,1% kućanstava živi u naseljima tipa „ostalo“, u Federaciji BiH 54,3% i Brčko distriktu BiH 51%.

Tablica 2.10. Kućanstva po tipu naselja i geografskom području, 2015. god.
(struktura u postocima)

Tip naselja	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Gradsko	45,7	38,9	49,0	43,4
Ostalo	54,3	61,1	51,0	56,6
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452

Prosječna veličina kućanstva u Federaciji BiH je 2,75 u gradskim naseljima i 3,17 u naseljima tipa „ostalo“, u Republici Srpskoj nema razlike u prosječnoj veličini kućanstava između gradskih i naselja tipa "ostalo", dok je u Brčko distriktu BiH prosječna veličina kućanstva 2,96 članova u gradskim naseljima, a 3,13 članova u naseljima tipa „ostalo“. (Tabela 2.11)

Analiza veličine kućanstava pokazuje da više od 1/3 kućanstava (34,5%) ima bar 4 člana, a od čega 14,8% čine kućanstva sa pet ili više članova. Kućanstva sa 4 ili više članova su, uglavnom, ona koja čine bračni parovi sa dvoje ili više djece, što predstavlja 1/5 ukupnih kućanstava (21,3%). (Tablica 2.12). Bračni parovi sa troje ili više djece (5,3% od ukupnog broja kućanstava) predstavljaju više od 1/3 kućanstava sa pet ili više članova (35,7%).

Tablica 2.11. Veličina kućanstava po geografskom području i prosječan broj članova po tipu naselja i geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u postocima)

Veličina kućanstva	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
1 član	17,7	26,4	17,6	20,7
2 člana	26,4	27,8	27,4	26,9
3 člana	19,7	14,5	17,1	17,9
4 člana	21,4	16,6	20,7	19,7
5 i više članova	14,8	14,5	17,1	14,8
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452
Prosječan broj članova				
Gradsko	2,75	2,75	2,96	2,76
Ostalo	3,17	2,74	3,13	3,01
Ukupno	2,98	2,74	3,04	2,90

Modalitet „drugi tipovi“ karakterizira 16,9% kućanstava u Bosni i Hercegovini, a oko 9 % njih čine bračni parovi sa djecom koji žive sa drugim srodnicima/roditeljima, 3,6% čine samohrani roditelji sa drugim srodnicima i 4,7% kućanstava se nalazi u skupini ostalo.

Tablica 2.12. Tip kućanstva po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i i struktura u postocima)

Tip kućanstva	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Samačka < 65 godina	6,2	9,4	(6,7)	7,3
Samačka >=65 godina	11,5	17,0	10,9	13,4
Bračni par bez djece < 65 godina	10,0	8,8	(9,2)	9,6
Bračni par bez djece >=65 godina	9,4	12,1	12,9	10,4
Bračni par sa 1 djetetom	15,1	10,7	14	13,5
Bračni par sa 2 djeteta	17,4	13,5	16,1	16,0
Bračni par sa 3 i više djece	6,0	3,9	(6,2)	5,3
Samohrani roditelji	8,1	6,7	(6,2)	7,6
Drugi tipovi	16,4	17,8	17,8	16,9
Samohrani roditelji + drugi srodnici	3,9	3,1	:	3,6
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	4,9	5,6	(7,3)	5,2
Bračni par sa djecom + roditelji	3,6	3,3	:	3,4
Ostalo	4,1	5,9	:	4,7
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452

Bračni parovi sa dvoje djece (16,0%), i bračni parovi sa jednim djetetom (13,5%), predstavljaju dosta zastupljene tipove kućanstava.

Osobe koje žive same predstavljaju 20,7% ukupnih kućanstava. U ovoj skupini, starije osobe (65 godina i više) predstavljaju 64,7% od ukupnog broja samaca, i pretežito su to žene: od 100 lica starosti 65 godina i više koja žive sama 76 su žene. (Tablice 2.12 i 2.13)

Tablica 2.13. Samohrani roditelji sa djecom i starije osobe koje žive same po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u postotcima)

Geografsko područje	Samohrani roditelji			Starije osobe koje žive same		
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno
Federacija BiH	(12,8)	87,2	53.079	22,1	77,9	74.966
Republika Srpska	(18,1)	81,9	24.202	26,2	73,8	61.223
Brčko distrikt BiH	:	(84,5)	(1338)	:	(78,6)	2.308
Bosna i Hercegovina	14,4	85,6	78.619	23,9	76,1	138.569

Kada se promatraju samohrani roditelji i starije osobe koje žive same, nema značajnih razlika između geografskih područja. Međutim, spolne razlike su očigledne. Tako se vidi da su preko 85,0% samohranih roditelja u stvari samohrane majke. Slična je situacija, kako je već navedeno i kod starijih osoba gdje su pretežito žene te koje žive same (68,7%).

3. UČEŠĆE KUĆANSTAVA NA TRŽIŠTU RADA

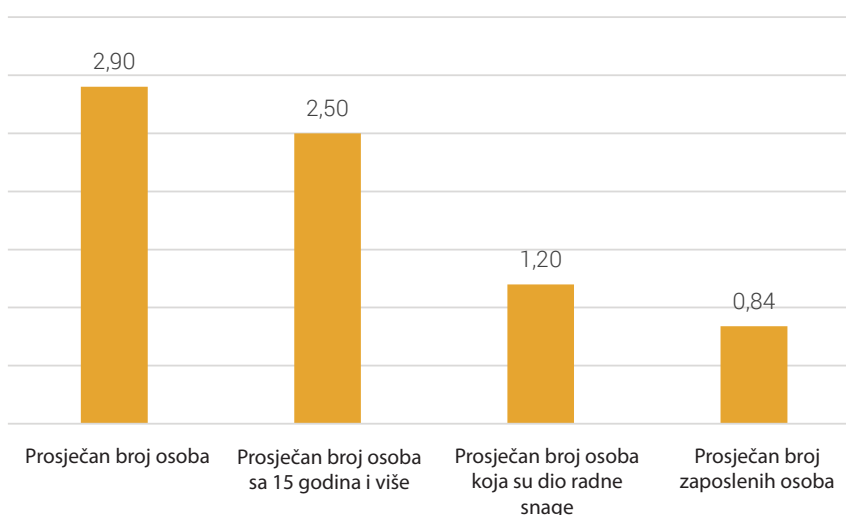
Analiza učešća kućanstava na tržištu rada urađena je na temelju informacija o kućanstvima, odnosno nositeljima kućanstava, koje imaju veliki značaj za analizu izdataka za potrošnju.

Značajke nositelja kućanstva u smislu zaposlenosti su one koje uglavnom utječu na kupovnu moć kućanstva, na razinu izdataka za potrošnju, pa prema tome i na životni standard članova kućanstva. Nositelj kućanstva je osoba koju je kućanstvo odredilo kao najznačajniju osobu u kućanstvu, osoba koja donosi odluke u kućanstvu i koju kao takvu priznaju drugi članovi kućanstva.

Stoga se značajke nositelja kućanstva mogu smatrati zamjenskim socio-ekonomskim značajkama kompletnog kućanstva.

Kao što je već spomenuto u Poglavlju 2, prosječna veličina kućanstva u Bosni i Hercegovini je 2,90 članova; prosječan broj osoba od 15 godina i više je 2,50, a osobe koja spadaju u radnu snagu je 1,20. (Grafikon 3.1) U prosjeku, svako kućanstvo u BiH ima jednu zaposlenu osobu (0,84).

Grafikon 3.1. Prosječan broj: osobe, osobe od 15 godina i više, osobe koje spadaju u radnu snagu i zaposlene osobe, u kućanstvu, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

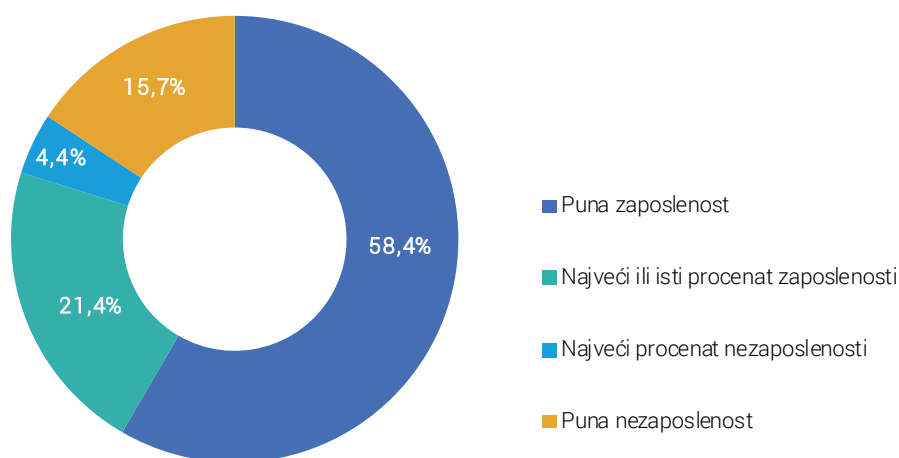
Tablica 3.1. Prosječan broj: osobe, osobe od 15 godina i više, osobe koje spadaju u radnu snagu, zaposlene, osobe koje traže zaposlenje, osobe koje ne spadaju u radnu snagu, umirovljenike i osobe sa drugim statusom, u kućanstvu, po geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Broja osoba	2,98	2,74	3,04	2,90
Broj osoba od 15 godina i više	2,54	2,42	2,57	2,50
Broj osoba koje spadaju u radnu snagu	1,21	1,20	1,14	1,20
Broj zaposlenih osoba	0,85	0,82	0,75	0,84
Broj osoba koje traže zaposlenje	0,35	0,38	0,40	0,36
Broj osoba koje ne spadaju u radnu snagu	1,34	1,23	1,43	1,30
Broj umirovljenika	0,45	0,47	0,39	0,46
Broj osoba sa drugim statusom	0,88	0,76	1,03	0,84

Geografske razlike pokazuju da je Brčko distrikt BiH sa najvećom prosječnom veličinom kućanstva, najvećim prosječnim brojem osoba od 15 godina i više. U Brčko distriktu BiH najveće vrijednosti imaju broj osoba koje ne spadaju u radnu snagu, te broj osoba sa drugim statusom. (Tablica 3.1)

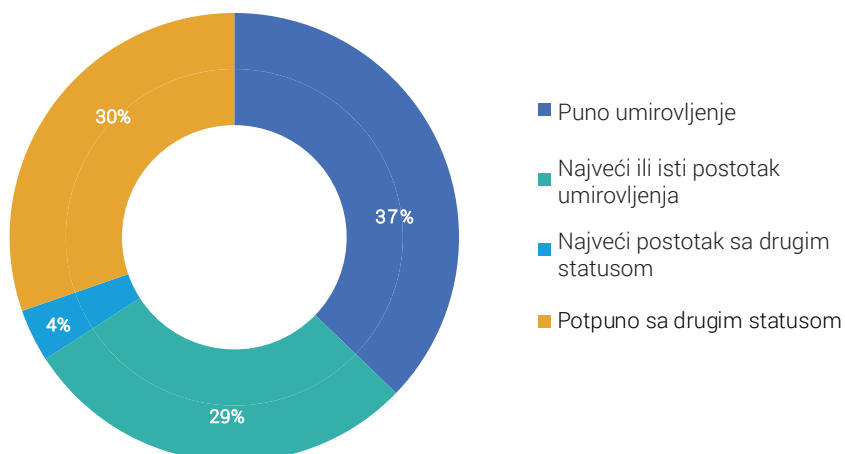
Ukupan broj kućanstava sa članovima koji spadaju u radnu snagu je 685.927. Ako su svi članovi kućanstva koji ulaze u radnu snagu zaposleni kažemo da je to „puna zaposlenost“. Sa takvim statusom ima 58,4% kućanstava. Suprotno od njih su kućanstva koja imaju bar jednog člana koji spada u radnu snagu, ali nemaju niti jednog zaposlenog. To su kućanstva sa „punom nezaposlenošću“ i njih je 15,7%. (Grafikon 3.2)

Grafikon 3.2. Kućanstva sa članovima koji spadaju u radnu snagu, 2015. god.
(struktura u postocima)

Ukupan broj kućanstava sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu je 347.525. (Grafikon 3.3). Više od 1/3 tih kućanstava spada u „puno umirovljenje“, što znači da su svi članovi u tim kućanstvima umirovljenici, dok u 30,3% kućanstava svi članovi imaju drugi status (studenti, nesposobni za rad i dr.).

Grafikon 3.3. Kućanstva sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu, 2015. god.
(struktura u postocima)

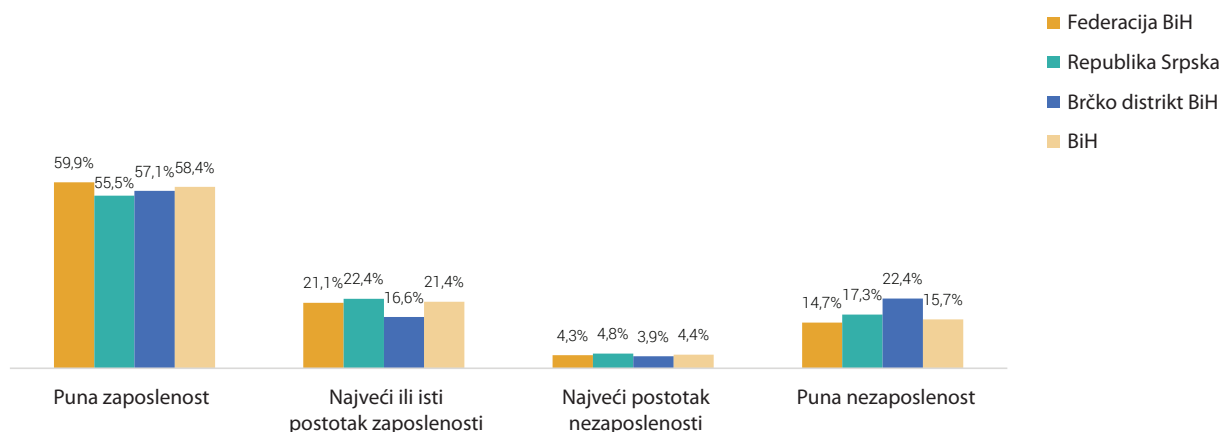
Promatrajući sva kućanstva (1.033.452), 66,4% ih je sa bar jednim članom koji pripada radnoj snazi. (Tablica 3.2) U Federaciji BiH 67,9% kućanstava ima bar jednog člana koji spada u radnu snagu, dok u BiH preko 30% kućanstava nema niti jednog člana koji spada u radnu snagu. Kućanstva sa „punim zaposlenjem“ čine 38,8% ukupnih kućanstava.

Tablica 3.2. Kućanstva po sudjelovanju na tržištu rada prema geografskom području, 2015. god. (apsolutne vrijednosti i struktura u postotcima)

	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Kućanstva u radnoj snazi (bar jedan član spada u radnu snagu):	67,9	63,3	69,5	66,4
- Puna zaposlenost	40,7	35,2	39,7	38,8
- Najveći ili isti postotak zaposlenosti	14,3	14,2	11,5	14,2
- Najveći postotak nezaposlenosti	2,9	3,0	:	2,9
- Puna nezaposlenost	10,0	10,9	15,6	10,4
Kućanstva izvan radne snage (niti jedan član ne spada u radnu snagu)	32,1	36,7	30,5	33,6
- Puno umirovljenje	11,1	15,2	(10,4)	12,5
- Najveći ili isti postotak umirovljenja	10,0	9,0	(8,5)	9,6
- Najveći postotak sa drugim statusom	1,5	(1,0)	:	1,3
- Potpuno sa drugim statusom	9,5	11,5	(10,4)	10,2
Ukupno - kućanstava (=100%)	652129	359567	21755	1033452

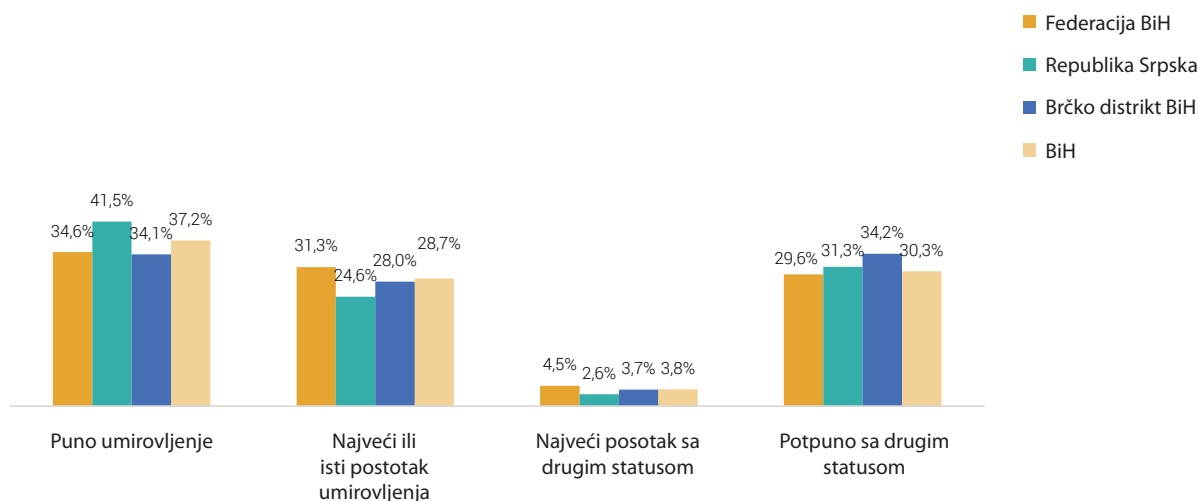
Ako se promatraju kućanstva koja spadaju u radnu snagu, Federacija BiH pokazuje najveći postotak pune zaposlenosti. (Grafikon 3.4)

Grafikon 3.4. Kućanstva sa članovima koji spadaju u radnu snagu prema geografskom području, 2015. god. (struktura u postotcima)

Promatrajući samo kućanstva van radne snage, vidi se da su u 41,5% kućanstava u Republici Srpskoj svi članovi u mirovini, a u Brčko distriktu BiH 34,2% kućanstava svi članovi imaju neki drugi status (studenti, nesposobni za rad i dr.). (Grafikon 3.5) U Federaciji BiH 31,3% kućanstava izvan radne snage ima najveći ili isti postotak umirovljenika.

Grafikon 3.5. Kućanstva sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu prema geografskom području, 2015. g. (struktura u postotcima)

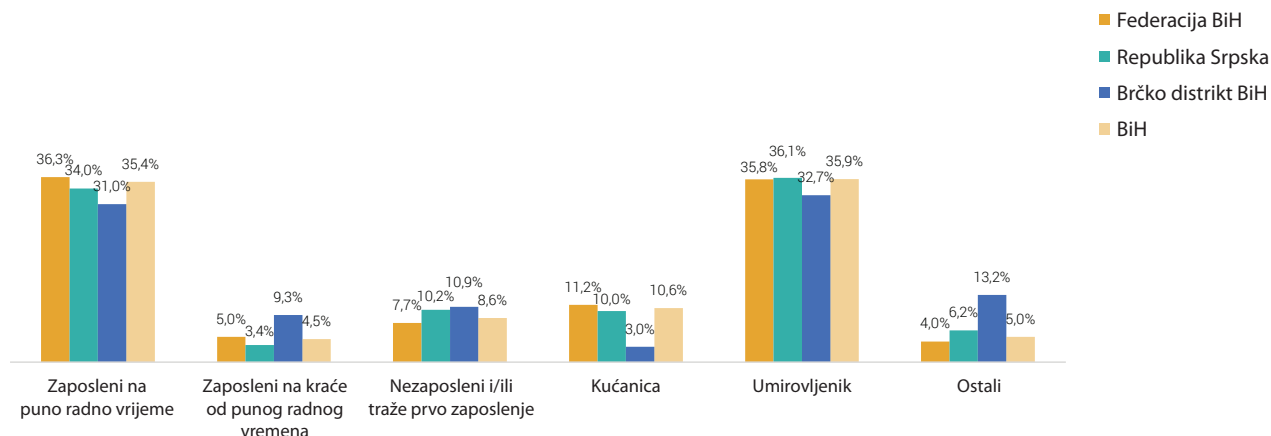
Veliki broj kućanstava u BiH (61,2%) ima nositelja kućanstva starosti između 35 i 64 godine, dok je 33,9% nositelja kućanstva starosti preko 64 godine. Četiri od deset nositelja kućanstva su zaposleni (39,9%), dok je više od 1/3 nositelja u penziji. Više od 3/4 kućanstava imaju nositelja koji je zaposlen ili u mirovini. (Tablica 3.3) Postotci nositelja kućanstva se razlikuju po starosnim skupinama. U skupini preko 65 godina 69,3% su umirovljenici, dok je 80,5% mladih nositelja kućanstva koji su zaposleni.

Tablica 3.3. Nositelji kućanstava po statusu tekuće aktivnosti i starosnim skupinama, 2015. god. (vrijednosti u tisućama i struktura u postotcima)

Starosna skupina	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)						
	Zaposleni na puno radno vrijeme	Zaposleni na manje od punog radnog vremena	Nezaposleni ili traže prvi posao	Kućanice	Umirovljenici	Ostalo	Ukupno
15-34	10,1	(8,5)	(7,8)	:	-	:	4,9
35-64	87,5	85,8	91,6	41,9	34,6	32,5	61,2
>=65	2,4	(5,6)	:	57,7	65,4	62,5	33,9
Ukupno (=100%)	366	47	89	110	371	51	1.033
Starosna skupina	Zaposleni na puno radno vrijeme	Zaposleni na manje od punog radnog vremena	Nezaposleni ili traže prvi posao	Kućanice	Umirovljenici	Ostalo	Ukupno (=100%)
15-34	72,7	(7,8)	13,6	:	-	(5,1)	51
35-64	50,5	6,3	12,9	7,3	20,3	2,6	632
>=65	2,5	(0,7)	:	18,1	69,3	9,2	350
Ukupno	35,4	4,5	8,6	10,6	35,9	5,0	1.033

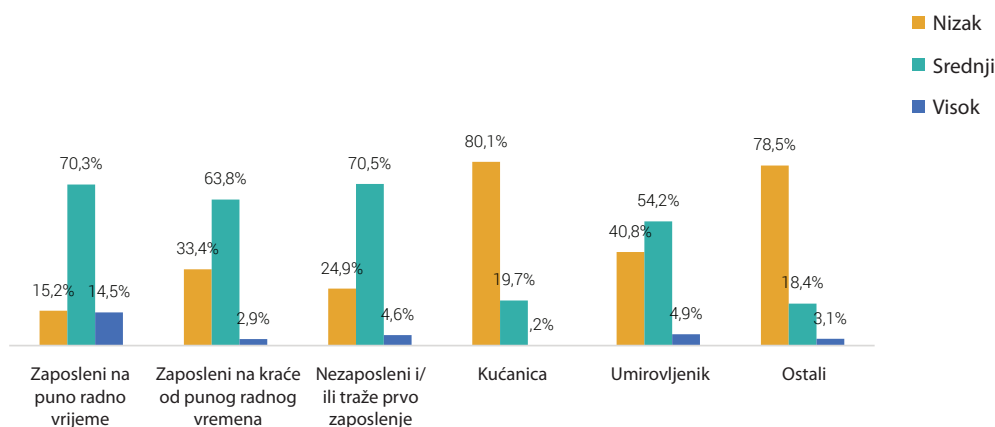
Ukoliko se promatraju nositelji kućanstva prema statusu tekuće aktivnosti i geografskom području, vidi se da je najviše zaposlenih nosilaca kućanstava u Federaciji BiH, ali da je u Brčko distriktu najviše njih zaposleno na kraće radno vrijeme (9,3%). U Republici Srpskoj je najveće učešće nositelja koji su umirovljenici (36,1%). Brčko distrikt BiH ima najveći postotak nezaposlenih nositelja (10,9%). (Grafikon 3.6)

Grafikon 3.6. Nositelji kućanstava po statusu tekuće aktivnosti i geografskom području, 2015. god. (struktura u postotcima)

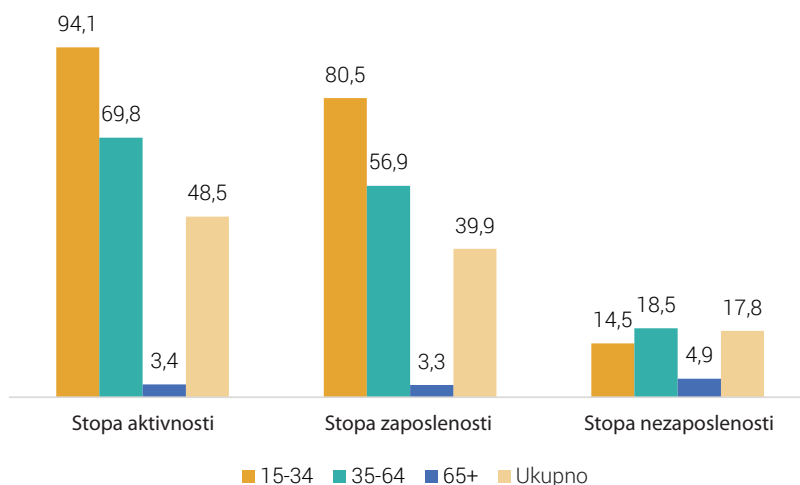
Govoreći o nositeljima kućanstava, više od pola ih ima srednje obrazovanje, 36,1% su osobe sa niskim stupnjem obrazovanja, dok visok stupanj obrazovanja ima 7,6% nositelja kućanstva. Nisku razinu obrazovanja ima 80,1% kućanica i 78,5% osoba u kategoriji „ostalo“. Najviše zaposlenih, nezaposlenih i nositelja umirovljenika ima srednji stupanj obrazovanja. (Grafikon 3.7)

Grafikon 3.7. Nositelji kućanstva po statusu tekuće aktivnosti i razini obrazovanja, 2015. god. (struktura u postotcima)

Za nositelje kućanstava između 15 i 34 godine je veoma visoka stopa aktivnosti (94,1%), a to potvrđuje i podatak da su u ovoj starosnoj skupini skoro svi nositelji zaposleni ili traže zaposlenje (veoma je rijedak slučaj da mladi nositelj kućanstva pripada kategoriji „kućanica“ ili kategoriji „ostalo“). Shodno tome, stopa zaposlenosti nositelja kućanstava između 15 i 34 godine je značajno visoka, 80,5%. (Grafikon 3.8)

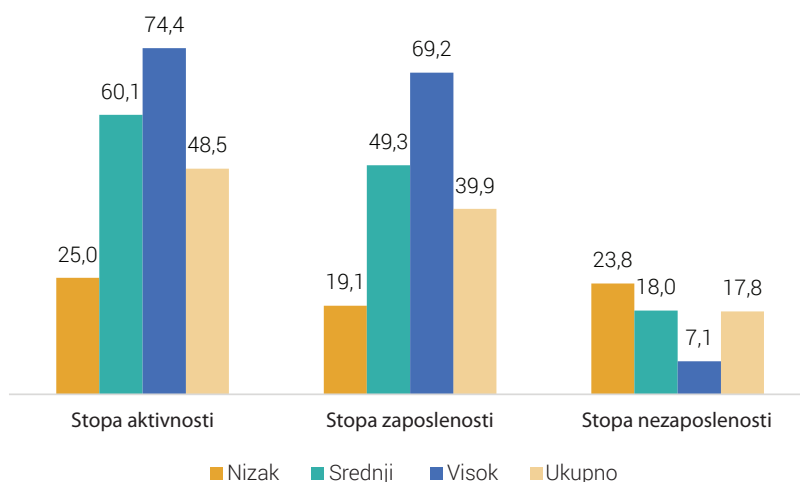
Grafikon 3.8. Stope aktivnosti, zaposlenosti i nezaposlenosti nositelja kućanstva po starosnim skupinama, 2015. god. (vrijednosti u postotcima)

Napomena: stope aktivnosti i zaposlenosti su omjeri broja aktivnih, odnosno zaposlenih (nositelja kućanstava) u ukupnoj populaciji nositelja kućanstava. Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih (nositelja kućanstava) u populaciji nositelja kućanstava koji pripadaju radnoj snazi.

Najviše vrijednosti za stopu aktivnosti i stopu zaposlenosti zapažene su kod nositelja kućanstava sa visokim stupnjem obrazovanja, dok im je vrijednost stope nezaposlenosti veoma niska (7,1%), više od tri puta niža od one koja je zapažena kod nositelja kućanstava sa niskim stupnjem obrazovanja. (Grafikon 3.9)

Grafikon 3.9. Stope aktivnosti, zaposlenosti i nezaposlenosti za nositelje kućanstva po stupnju obrazovanja, 2015. god. (vrijednosti u postotcima)

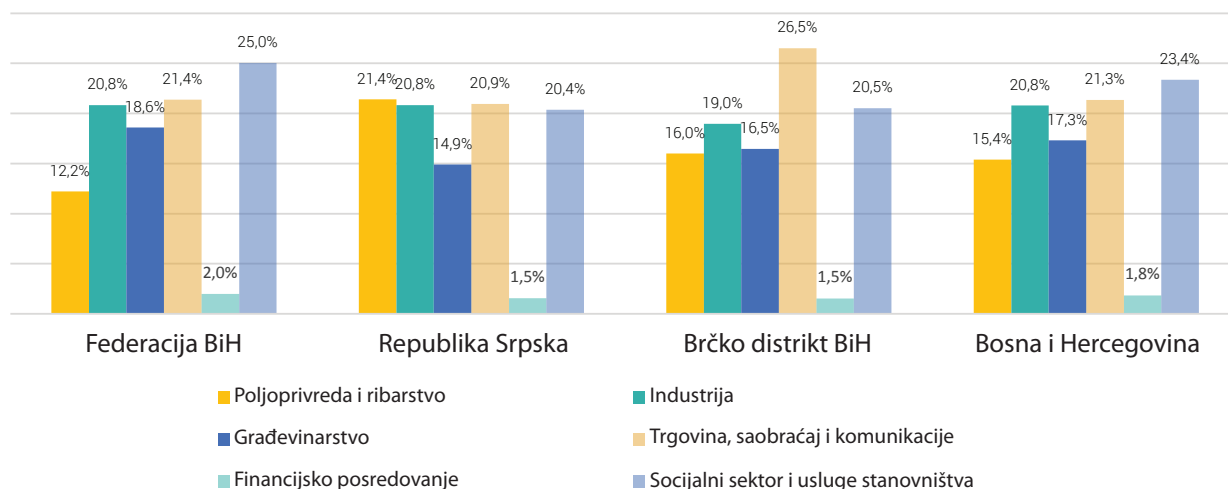

Napomena: stope aktivnosti i zaposlenosti su omjeri broja aktivnih, odnosno zaposlenih (nositelja kućanstava) u ukupnoj populaciji nositelja kućanstava. Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih (nositelja kućanstava) u populaciji nositelja kućanstava koji pripadaju radnoj snazi.

Gotovo 1/4 nositelja kućanstava je zaposlena ili je bila zaposlena u socijalnom sektoru i uslugama stanovništvu; zatim slijedi trgovina, saobraćaj i komunikacije (21,3%), industrija (20,8%), građevinarstvo (17,3%) te poljoprivreda i ribarstvo (15,4%). Najmanji postotak nositelja kućanstva je u sektoru financijskog posredovanja (1,8%). (Grafikon 3.10)

Republiku Srpsku karakteriše najveći procenat nosilaca domaćinstva koji su zaposleni ili su bili zaposleni u sektoru poljoprivrede i ribarstva (21,4%), dok je u Brčko distriktu BiH veoma visok procenat nosilaca domaćinstva u sektoru trgovine, saobraćaja i komunikacija (26,5%).

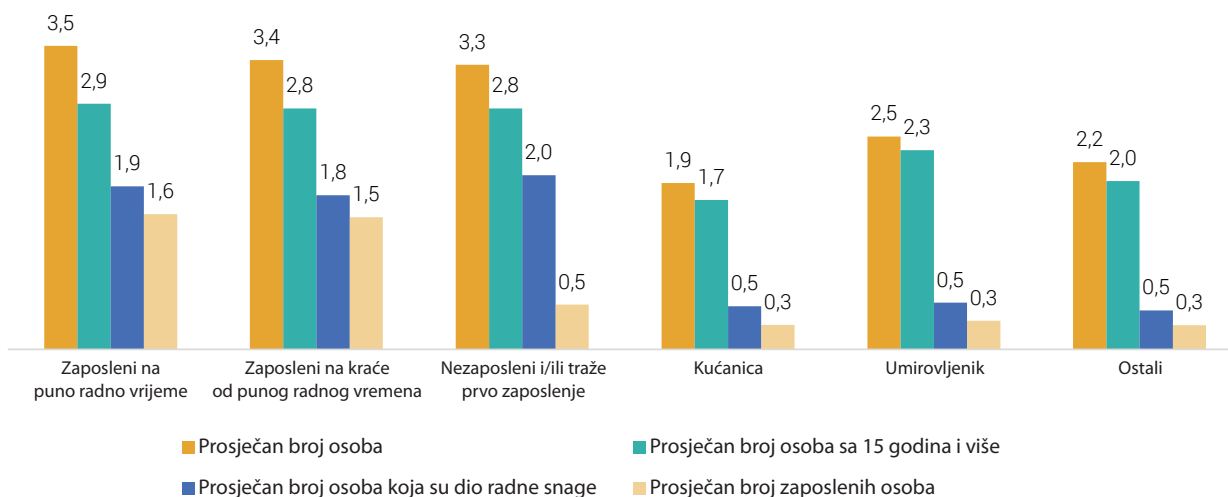
Grafikon 3.10. Nositelji kućanstava po području djelatnosti i geografskom području, 2015. god. (struktura u postotcima)

Životni standard kućanstva, kao što je već spomenuto, veoma je povezan sa značajkama nositelja kućanstava. Iz tog razloga, ovo poglavlje završava analizom sudjelovanja na tržištu rada po glavnim značajkama nositelja kućanstava.

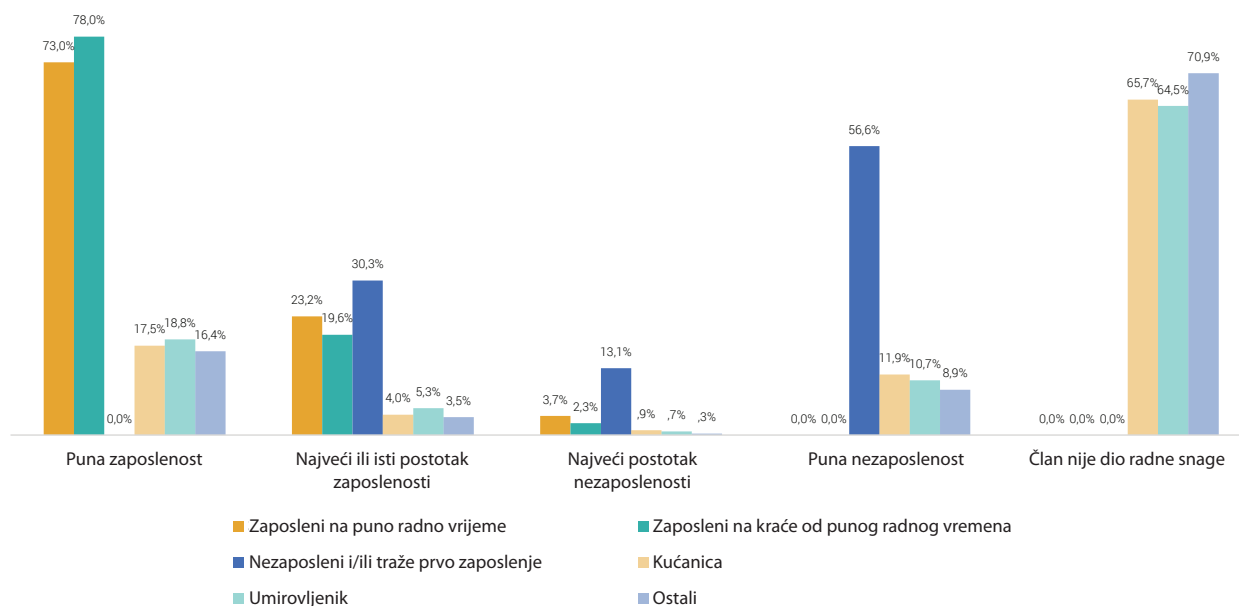
Kućanstva sa većim brojem članova su najčešće ona kod kojih je nositelj dio radne snage (zaposlena ili nezaposlena osoba). To su kućanstva gdje je značajno prisustvo djece. U prosjeku, najniži je prosječan broj članova kod kućanstava gdje je nositelj kućanica. Kod kućanstava kod kojih je nositelj zaposlen zabilježen je najveći prosječan broj zaposlenih osoba, dok je taj broj značajno manji za nositelje sa drugim statusom u zaposlenju. (Grafikon 3.11)

Grafikon 3.11. Prosječan broj osoba, osobe od 15 godina i više, osobe u radnoj snazi i zaposlene osobe, u kućanstvu, po statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

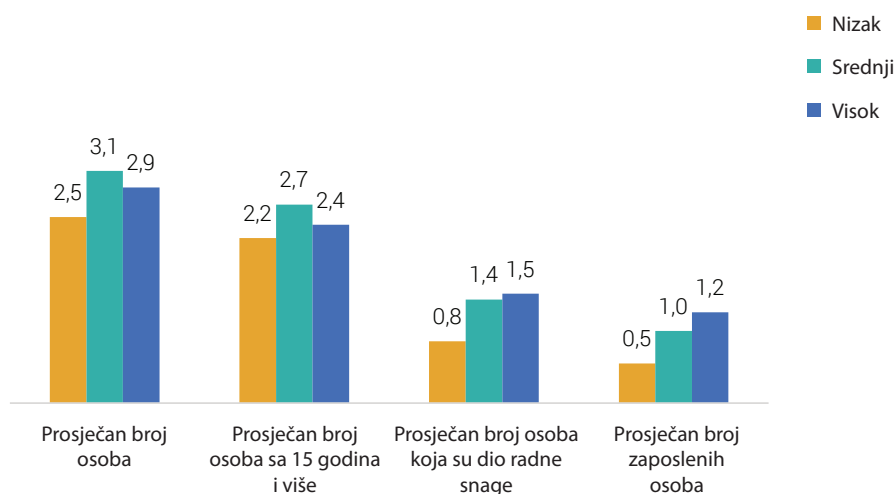
Kod više od 2/3 (73,0%) kućanstava kod kojih je nositelj zaposlena osoba na puno radno vrijeme, osobe koje spadaju u radnu snagu su kompletno zaposlene. Sa druge strane, među kućanstvima kod kojih je nositelj osoba koja traži zaposlenje, 56,6% osoba je potpuno nezaposleno, a postotak ide do 70% ako se uzmu u obzir kućanstva gdje je većina radne snage nezaposlena. (Grafikon 3.12)

Grafikon 3.12. Kućanstva po učešću na tržištu rada i statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva, 2015. god. (struktura u postotcima)

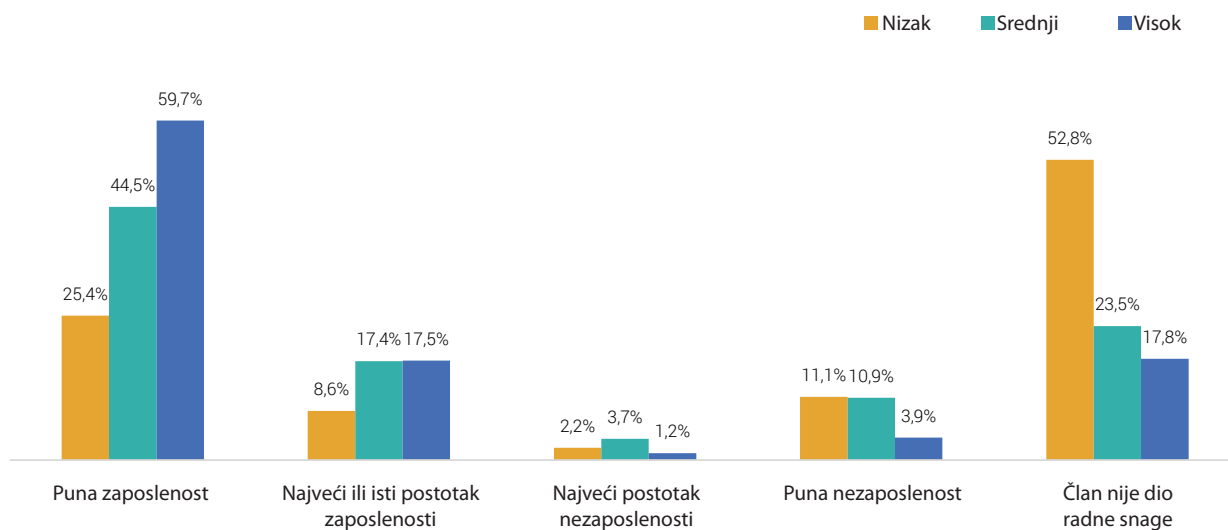
Kućanstva kod kojih je nositelj osoba sa visokom razinom obrazovanja pokazuju najveći prosječan broj članova koji pripadaju radnoj snazi i najveći broj zaposlenih osoba. Ovo potvrđuje njihov bolji status u zaposlenju. (Grafikon 3.13)

Grafikon 3.13. Prosječan broj osoba u kućanstvima, osobe sa 15 godina i više, osobe u radnoj snazi i zaposlene osobe, u kućanstvu, po razini obrazovanja nositelja kućanstva, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

Od ukupnog broja kućanstava kod kojih je nositelj osoba sa visokim obrazovanjem, njih 59,7% je potpuno zaposleno, dok je 11,1% kućanstava kod kojih je nositelj sa niskim stupnjem obrazovanja potpuno nezaposleno.

Grafikon 3.14. Kućanstva po sudjelovanju na tržištu rada i razini obrazovanja nositelja kućanstva, 2015. god. (struktura u postotcima)

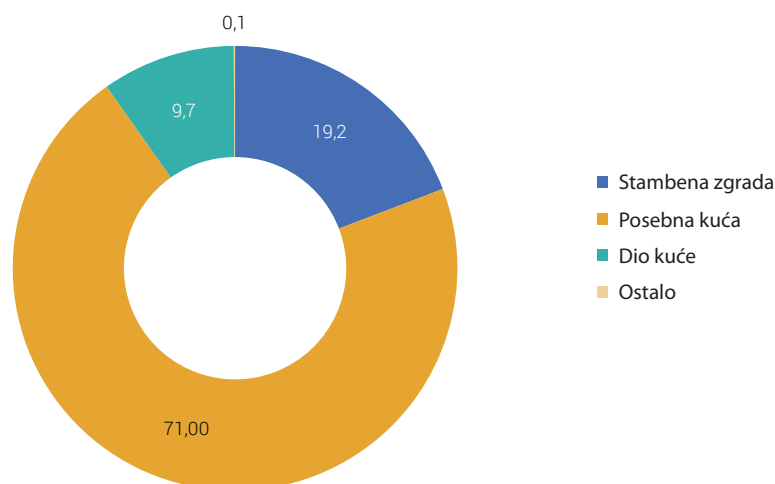
4. UVJETI STANOVANJA: ZNAČAJKE STAMBENIH JEDINICA I POSJEDOVANJE TRAJNIH POTROŠNIH DOBARA

4.1. Značajke stambenih jedinica

Značajke i tipovi stambenih jedinica i kućanstava, raspoloživost usluga, posjedovanje trajnih potrošnih dobara, zakonski status korištenja stambenih jedinica, visina izdataka za plaćanje rente i režijskih troškova, predstavljaju temeljne informacije za analizu uvjeta stanovanja kućanstava u Bosni i Hercegovini.

Najveći postotak kućanstava živi u posebnim kućama (71%), a manje od 1/5 u stambenim zgradama. Veoma je nizak postotak ostalih tipova izgradnje (npr. „nestambeni objekti“ ali ga kućanstvo koristi za stanovanje) gdje živi 0,1% ukupno kućanstava, dok 9,7% kućanstava živi u jednom dijelu kuće. Promatrano i po geografskim područjima uočljivo je da najveći postotak kućanstava živi u posebnim kućama.

Grafikon 4.1. Glavne stambene jedinice po tipu izgradnje, BiH, 2015
(vrijednosti u postotcima)

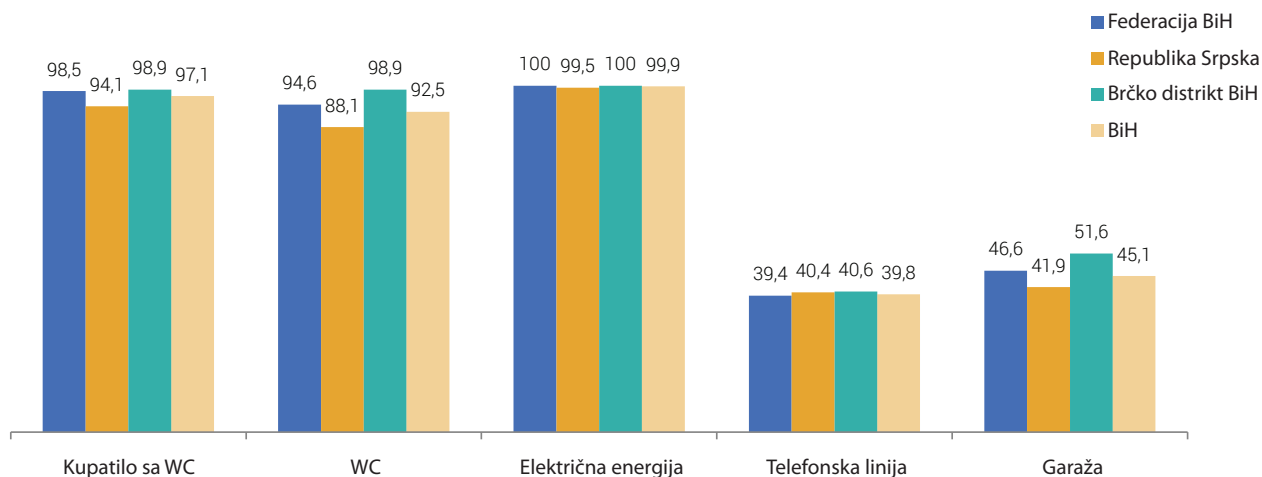
Tablica 4.1. Glavne stambene jedinice po tipu izgradnje i geografskom području, 2015.
(struktura i vrijednosti u tisućama)

Geografsko područje	Tip stambene jedinice				Ukupno (=100%)
	Stambena zgrada	Posebna kuća	Dio kuće	Ostalo	
Federacija BiH	21,6	66,6	11,7	:	652
Republika Srpska	15,3	78,2	6,3	:	359
Brčko distrikt BiH	10,4	82,7	6,9	-	22
Bosna i Hercegovina	19,2	71,0	9,7	(0,1)	1.033

U stambenoj jedinici koja ima kupatilo sa toaletom živi 97,1% kućanstava (Grafikon 4.2). Skoro sva kućanstva imaju električnu energiju, dok 39,8% ima telefonsku liniju. Garažu ima 45,1 % stambenih jedinica.

U pogledu raspoloživosti infrastrukture stambenih jedinica, razlike između geografskih područja su veoma male. Kada je u pitanju raspoloživost kupatila nešto lošija situacija je u Republici Srpskoj. Pristup tekućoj vodi je nešto slabiji u Republici Srpskoj u i Brčko distriktu BiH nego u Federaciji BiH.

Grafikon 4.2. Infrastruktura glavne stambene jedinice po geografskom području, 2015.
(struktura u postotcima)

Tekuću vodu u stambenoj jedinici ili iz pojedinačnog izvora u neposrednoj blizini ima 99,1% kućanstava u BiH. Najviši postotak tekuće vode u stambenoj jedinici ili iz pojedinačnog izvora u neposrednoj blizini ima Federacija Bosne i Hercegovine 99,7%. Veći je postotak kućanstava koja imaju vodu u stambenoj jedinici u gradskim područjima nego u ostalim (Tablica 4.2).

Tablica 4.2. Glavne stambene jedinice po tipu izgradnje i geografskom području, 2015
(struktura i vrijednosti u tisućama)

Geografsko područje	Tip naselja	Tekuća voda u stambenoj jedinici i iz pojedinačnog izvora	Tekuća voda iz vodovoda-zajednička slavina do 200 m udaljena od stambene jedinice	Ostalo
Federacija BiH	Gradsko	99,9	:	:
	Ostalo	99,6	:	:
	Ukupno	99,7	:	:
Republika Srpska	Gradsko	100	-	-
	Ostalo	96,8	:	(2,0)
	Ukupno	98,1	:	(1,2)
Brčko distrikt BiH	Gradsko	98,8	:	-
	Ostalo	96,8	:	-
	Ukupno	97,8	:	-
Bosna i Hercegovina	Gradsko	99,8	:	:
	Ostalo	98,5	(0,6)	(0,9)
	Ukupno	99,1	(0,4)	(0,5)

Samačka kućanstva, za razliku od drugih tipova, više karakteriziraju stambene jedinice bez kupatila sa WC-om (tablica 4.3). Manji od prosjeka je i postotak garaža u ovim kućanstvima.

Tablica 4.3. Opis glavne stambene jedinice po tipu kućanstva, 2015. (vrijednosti u postotcima)

Tip kućanstva	Značajke stambene jedinice				
	Kupatilo sa WC-om	WC	Električna energija	Garaža	Bašta
Samačka <65 godina	95,1	90,5	99,7	24,5	43,3
Samačka ≥65 godina	92,8	88,9	99,6	21,7	51,0
Bračni par bez djece <65 godina	98,4	92,7	99,9	50,0	59,8
Bračni par bez djece ≥65 godina	97,0	92,7	100,0	49,4	63,7
Bračni par sa 1 djetetom	98,4	93,3	100,0	50,9	61,3
Bračni par sa 2 djeteta	98,2	93,7	100,0	52,4	60,1
Bračni par sa 3 i više djece	98,1	93,5	100,0	50,5	70,0
Samohrani roditelji	97,4	93,4	100,0	34,8	49,2
Samohrani roditelji + drugi srodnici	98,5	93,0	100,0	55,8	65,4
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	98,7	94,7	100,0	65,1	79,7
Bračni par sa djecom + roditelji	99,6	93,4	100,0	66,9	80,3
Ostalo	95,7	92,3	100,0	47,5	68,2

Centralno grijanje iz toplana ima 9,7% kućanstava u BiH, a 18,6% ima etažno grijanje. (Tablica 4.4). Najveći postotak kućanstava koristi pojedinačne peći (69,5%).

Tablica 4.4. Način zagrijavanja stambene jedinice po geografskom području, 2015. (vrijednosti u tisućama i struktura u postotcima)

Geografsko područje	Centralno grijanje	Etažno grijanje	Pojedinačne peći	Ostalo	Ukupno kućanstva*
Federacija BiH	11,9	20,0	64,9	3,2	650
Republika Srpska	6,4	15,5	77,7	:	357
Brčko distrikt BiH	:	28,8	70,2	:	22
Bosna i Hercegovina	9,7	18,6	69,5	2,2	1029

* Ukupno se odnosi na stambene jedinice koje se razlikuju od tipova "nestambeni objekti" i "ostalo".

91,9% kućanstava koja nemaju centralno grijanje koristi ugljen, drvo za loženje i druga čvrsta goriva za zagrijavanje stambene jedinice (Tablica 4.5).

**Tablica 4.5. Osnovni energenti koji se koriste za grijanje po geografskom području, 2015.
(vrijednosti u tisućama i struktura u postotcima)**

Geografsko područje	Kućanstva bez centralnog grijanja					
	Zemni plin iz mreže	Električna energija	Ugljen, drvo i druga čvrsta goriva	Mazut, lož ulje i druga tečna goriva	Ostali energenti	Ukupno kućanstava*
Federacija BiH	3,7	6,2	89,8	:	:	574
Republika Srpska	:	4,1	95,5	:	:	335
Brčko distrikt BiH	-	(7,1)	92,3	:	:	22
Bosna i Hercegovina	2,4	5,5	91,9	:	:	931

Većina kućanstava (38,6%) živi u stambenoj jedinici sa tri sobe, zatim slijede kućanstva koja žive u stambenoj jedinici sa četiri sobe (25,4%). Mali je postotak kućanstava koja žive u jednoj sobi ili u stambenoj jedinici koja ima 6 ili više soba (Tablica 4.6).

**Tablica 4.6. Broj soba i prosječna površina glavne stambene jedinice po geografskom području, 2015.
(apsolutne vrijednosti, vrijednosti u tisućama i struktura u postotcima)**

Broj soba	Geografsko područje							
	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH		Bosna i Hercegovina	
	Struktura (%)	Prosječna površina u m ²	Struktura (%)	Prosječna površina u m ²	Struktura (%)	Prosječna površina u m ²	Struktura (%)	Prosječna površina u m ²
1	1,3	36,39	(1,4)	(31,42)	:	:	1,3	34,60
2	14,8	52,74	18,1	49,92	(9,3)	(50,56)	15,8	51,59
3	38,2	65,59	39,7	66,63	33,2	76,88	38,6	66,16
4	25,9	82,12	24,3	81,24	29,0	98,71	25,4	82,23
5	11,5	101,54	9,6	101,01	18,2	131,10	11,0	102,41
6 i više	8,3	128,87	6,7	128,43	(10,1)	(176,04)	7,8	130,03
Ukupno (=100%)	651	77,00	359	74,18	22,0	100,68	1032	76,52

Prosječna površina glavne stambene jedinice u Bosni i Hercegovini je 76,52 m². Nisu zabilježene neke značajne razlike po geografskim područjima u prosječnoj površini stambene jedinice. U prosjeku samci žive u manjim stambenim jedinicama u poređenju sa ostalim tipovima kućanstava. Pored samačkih kućanstava, samohrani roditelji i bračni parovi bez djece žive u relativno manjim stambenim jedinicama. U najvećim stambenim jedinicama žive kućanstva sa udruženim članovima ili bračni parovi sa 3 ili više djece (Tablica 4.7).

Tablica 4.7. Prosječan broj članova u glavnoj stambenoj jedinici, broj soba i površina u m² po tipu kućanstva, 2015.

Tip kućanstva	Prosječan broj članova	Prosječan broj soba	Prosječna površina u m ²
Samačka <65 godina	1,00	2,9	61,39
Samačka >=65 godina	1,00	2,8	61,37
Bračni par bez djece <65 godina	2,00	3,3	73,23
Bračni par bez djece >=65 godina	2,00	3,3	71,70
Bračni par sa 1 djetetom	3,00	3,6	78,19
Bračni par sa 2 djeteta	4,00	3,9	83,17
Bračni par sa 3 i više djece	5,28	4,1	87,81
Samohrani roditelji	2,42	3,3	68,65
Samohrani roditelji + drugi srodnici	4,45	4,2	88,28
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	5,61	4,7	102,84
Bračni par sa djecom + roditelji	5,14	4,5	98,90
Ostalo	3,32	3,7	78,58

Većina kućanstava (92,9%) su vlasnici stambene jedinice u kojoj žive. Samo 2,7% kućanstava živi u stambenoj jedinici u kojoj je kućanstvo zakupac ili podstanar (Tablica 4.8).

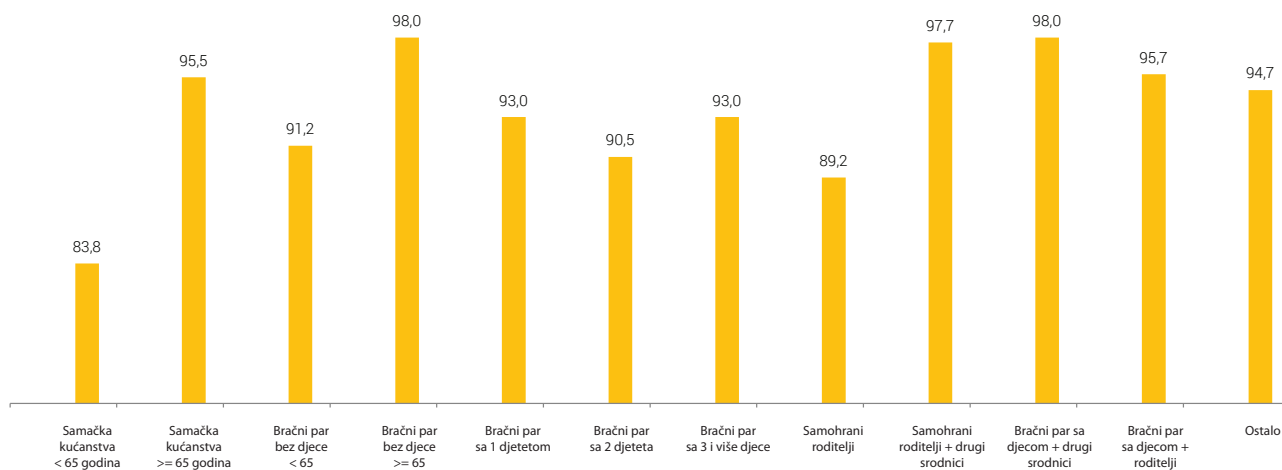
Najveći postotak vlasništva stanova zabilježen je u Federaciji BiH, dok je u Republici Srpskoj zabilježen najveći postotak iznajmljenih stambenih jedinica.

Tablica 4.8. Glavne stambene jedinice po zakonskom statusu korištenja po geografskom području, 2015. (vrijednosti u tisućama i struktura u postotcima)

Geografsko područje	Zakonski status korištenja			
	Zakupac ili podstanar	U vlasništvu, suvlasništvu ili postupku otkupa	Ostalo	Ukupno (=100%)
Federacija BiH	2,1	93,4	4,5	652
Republika Srpska	3,8	92,0	4,1	358
Brčko distrikt BiH	:	92,9	(5,0)	22
Bosna i Hercegovina	2,7	92,9	4,4	1032

Najčešći zakonski status korištenja za sve tipove kućanstava jeste vlasništvo nad stambenim jedinicama: samačka kućanstva ispod 65 godina i samohrani roditelji imaju najmanji postotak vlasništva nad stambenom jedinicom. (Grafikon 4.3).

Grafikon 4.3. Glavna stambena jedinica po zakonskom statusu korištenja i tipu kućanstva, 2015. (struktura u postotcima)

Prosječna mjesečna zakupnina u BiH iznosi 187,63 KM. Od kućanstava koja plaćaju rentu, 44,8% njih iznajmili su nenamještenu stambenu jedinicu, ali je očito da je mjesečna zakupnina veća za stambene jedinice koje se iznajmljuju sa opremom (193,46 KM) u odnosu na 180,49 KM zakupnine za stambene jedinice koje se iznajmljuju bez opreme.

Tablica 4.9. Unajmljene glavne stambene jedinice i prosječna mjesečna zakupnina po geografskom području i opremljenosti, 2015. (vrijednosti u KM i struktura u postotcima)

Geografsko područje	Zakupac ili podstanar	Prosječna mjesečna zakupnina (KM)
Federacija BiH	2,1	205,93
Republika Srpska	3,8	170,81
Brčko distrikt BiH	:	:
Bosna i Hercegovina	2,7	187,63
Namještena		
Da	55,2	193,46
Ne	44,8	180,49

4.2 Posjedovanje trajnih potrošnih dobara

Skoro sva kućanstva u BiH imaju trajna potrošna dobra: frižider, električni ili plinski šporet, perilicu rublja. U svim slučajevima postotci prelaze 90% (Grafikon 4.4).

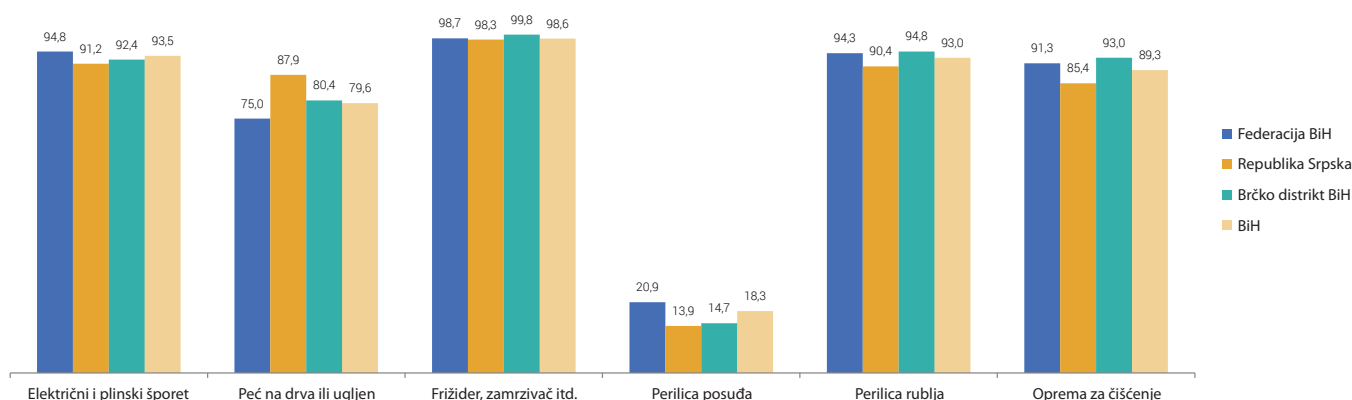
Mali je postotak kućanstava u BiH koja imaju perilicu posuđa (18,3%) i klima-uređaj (10,8%).

Ako promatramo po entitetima, Republika Srpska ima najniži postotak spomenutih dobara (osim peći na drva i ugljen), što možemo objasniti pretežito neurbanim karakterom područja.

U Federaciji BiH je najveći postotak kućanstava koja posjeduju perilicu posuđa.

U Brčko distriktu najveći broj kućanstava posjeduje klima uređaj u odnosu na druga područja u BiH.

Grafikon 4.4. Trajna potrošna dobra u kućanstvima po geografskom području, BiH, 2015.
(vrijednosti u postotcima)

Perilicu posuđa, grijalicu, bojler, napu i klima uređaj uglavnom imaju kućanstva sa djecom u većem postotku. Najmanji postotak posjedovanja perilice rublja je kod samačkih kućanstava. (Tablica 4.10).

Tablica 4.10. Trajna potrošna dobra u kućanstvima po tipu kućanstva, 2015.
(vrijednosti u postotcima)

Tip kućanstva	Trajna potrošna dobra							
	Električni ili plinski šporet	Peć na drva ili ugljen	Frižider, zamrzivač, itd.	Perilica posuđa	Perilica rublja	Oprema za čišćenje	Grijalica, bojler, napa	Klima uređaj
Samačka <65 godina	91,9	72,6	97,2	(8,6)	86,2	82,9	83,3	(6,8)
Samačka >=65 godina	88,2	80,4	96,9	(4,3)	79,5	73,7	81,6	(4,6)
Bračni par bez djece <65 godina	96,2	76,7	99,6	21,7	96,3	94,4	92,4	12,3
Bračni par bez djece >=65 godina	95,0	80,5	99,2	16,5	94,3	88,6	88,6	7,9
Bračni par sa 1 djetetom	95,0	75,7	99,3	20,7	96,8	93,9	92,5	13,2
Bračni par sa 2 djeteta	94,9	79,3	98,7	26,8	97,5	94,4	91,2	13,9
Bračni par sa 3 i više djece	92,7	83,8	98,4	29,2	94,7	95,1	91,1	14,1
Samohrani roditelji	94,5	74,4	98,7	14,9	94,8	87,9	88,5	10,0
Samohrani roditelji + drugi srodnici	93,3	85,2	98,6	22,1	95,3	91,8	91,8	(15,8)
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	91,8	88,0	99,0	21,1	96,6	93,3	90,9	15,2
Bračni par sa djecom + roditelji	95,0	90,9	99,3	30,6	98,6	96,3	94,3	(17,1)
Ostalo	92,9	86,2	98,4	(13,7)	91,2	88,4	89,0	:

Peć na ugljen ili drva u mnogo većem postotku posjeduju kućanstva u neurbanim područjima, a perilicu posuđa kućanstva u urbanim naseljima (Tablica 4.11).

**Tablica 4.11. Trajna potrošna dobra u kućanstvima po tipu naselja, 2015
(vrijednost u postocima)**

Tip naselja	Električni ili plinski šporet	Peć na drva ili ugljen	Frižider, zamrzivač, itd.	Perilica posuđa	Perilica rublja	Oprema za čišćenje	Grijalica, bojler, napa	Klima uređaj	Mašina za šivenje i pletenje
Gradsko	98,0	60,7	98,8	23,5	96,1	93,7	91,4	16,4	9,4
Ostalo	90,1	94,0	98,4	14,4	90,6	85,9	87,4	6,5	7,6
Ukupno	93,5	79,6	98,6	18,3	93,0	89,3	89,1	10,8	8,4

Više od pola kućanstava u Bosni i Hercegovini (50,9%) posjeduje automobil. Generalno promatrano, najrasprostranjenije vozilo je automobil. (Tablica 4.12).

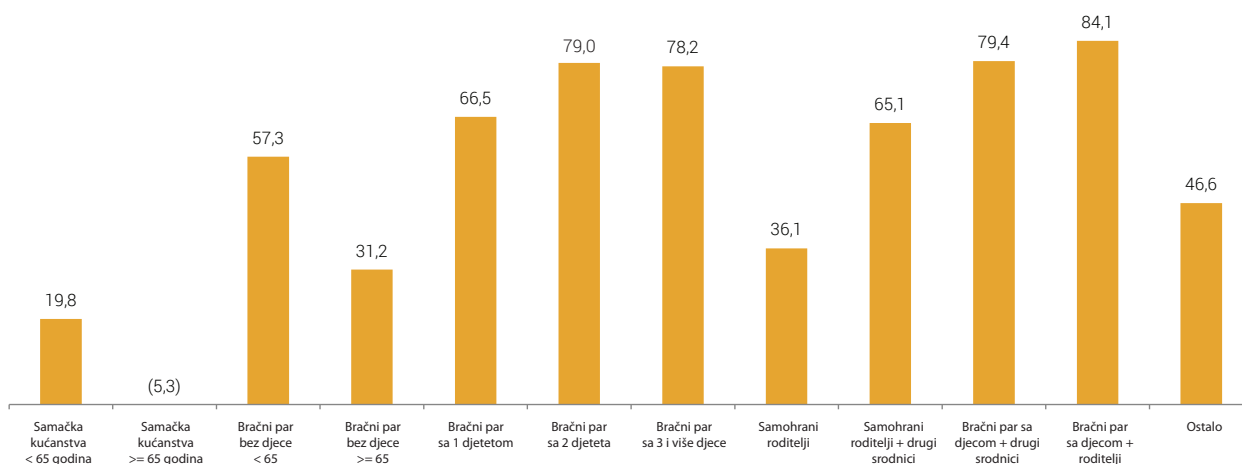
**Tablica 4.12. Vozila po geografskom području, 2015.
(vrijednosti u postocima)**

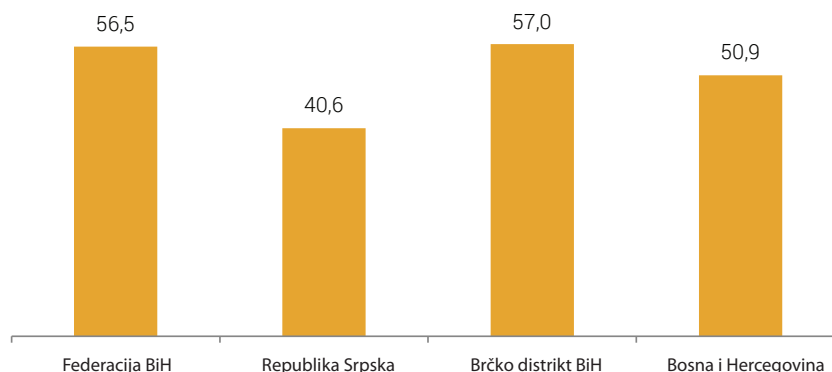
Geografsko područje	Vozila	
	Automobil	Motor, motocikl skuter, moped
Federacija BiH	56,5	1,7
Republika Srpska	40,6	(0,9)
Brčko distrikt BiH	57,0	:
Bosna i Hercegovina	50,9	1,4

Postotak posjedovanja automobila u slučaju starijih bračnih parova bez djece je 31,2%; vrijednost je niska i u slučaju samohranih roditelja (36,1%) (Grafikon 4.5). Samačka kućanstva ipak imaju najniži postotak posjedovanja automobila.

Oko 2/3 bračnih parova sa jednim djetetom posjeduju automobil, dok su ti postotci kod bračnih parova sa dvoje i troje ili više djece i kod bračnih parova sa djecom koji žive sa srodnicima ili roditeljima značajno veći i kreću se u rasponu od 78-85%.

**Grafikon 4.5. Posjedovanje automobila u BiH, po tipu kućanstva, 2015.
(vrijednosti u postocima)**

Grafikon 4.6. Posjedovanje automobila po geografskom području, 2015.
(vrijednosti u postotcima)

Promatrajući po geografskom području, najveći postotak posjedovanja automobila je u Brčko distriktu.

Skoro svako kućanstvo u BiH ima televizor, 23,9 % ima videorekorder ili DVD uređaj, 49,1% ima personalni računar, a 18,9 % kućanstava ima kameru ili fotoaparatus. (Tabela 4.13).

Veoma je nizak postotak kućanstava koja posjeduju muzičke instrumente (3,0%).

Manji od prosjeka je broj samačkih kućanstava koja imaju televizor.

Bračni parovi sa djecom bilježe značajno visok postotak videorekordera i DVD-ova, kao i kućanstva sa udruženim članovima.

Najznačajnije razlike su zabilježene u posjedovanju personalnih računara: najviši postotak posjedovanja imaju kućanstva sa djecom, samohrani roditelji i kućanstva sa udruženim članovima. (Tablica 4.14).

Tablica 4.13. Oprema za rekreaciju i slobodno vrijeme po geografskom području, 2015.
(vrijednosti u postotcima)

Geografsko područje	Oprema za rekreaciju						
	Televizor	DVD plejer	CD i MP3 plejeri, radio, mikrofoni	Satelitska antena	Personalni računar, štampač	Muzički instrumenti	Kamere, fotoaparati i sl.
Federacija BiH	98,3	25,6	45,5	7,5	53,5	3,1	19,1
Republika Srpska	96,8	20,6	56,6	10,8	40,7	3,0	18,7
Brčko distrikt BiH	98,1	26,7	33,1	15,1	56,0	:	14,3
Bosna i Hercegovina	97,8	23,9	49,1	8,8	49,1	3,0	18,9

**Tablica 4.14 Oprema za rekreaciju i slobodno vrijeme po tipu kućanstva, 2015.
(vrijednosti u postotcima)**

Tip kućanstva	Oprema za rekreaciju						
	Televizor	DVD plejer	CD i MP3 plejeri, radio, mikrofoni	Satelitska antena	Personalni računar, štampač	Muzički instrumenti	Kamere, fotoaparati i sl.
Samačka <65 godina	95,7	17,9	41,6	(6,6)	29,5	:	11,9
Samačka >=65 godina	93,5	(3,6)	39,3	5,2	(4,7)	:	:
Bračni par bez djece <65 godina	99,3	20,6	46,8	7,9	37,1	:	18,3
Bračni par bez djece >=65 godina	97,7	12,0	46,4	7,6	12,1	:	9,2
Bračni par sa 1 djetetom	99,0	31,3	52,9	9,9	69,7	(2,9)	25,3
Bračni par sa 2 djeteta	99,3	36,8	55,8	9,2	79,8	5,9	31,6
Bračni par sa 3 i više djece	99,5	37,9	56,5	(11,1)	76,7	(6,0)	27,8
Samohrani roditelji	97,4	22,9	46,3	9,4	56,3	:	18,7
Samohrani roditelji + drugi srodnici	99,1	33,0	50,9	(7,4)	70,5	:	19,5
Bračni par sa djecom + drugi srodnici	98,7	32,5	53,6	13,8	69,1	:	25,0
Bračni par sa djecom + roditelji	99,3	35,0	60,1	(12,6)	80,7	:	31,1
Ostalo	97,5	19,1	48,4	(12,8)	44,2	:	13,9

5. IZDACI ZA POTROŠNJU: RAZINA I STRUKTURA

5.1. Glavne činjenice

U Bosni i Hercegovini u 2015. godini prosječni mjesečni izdaci za potrošnju su iznosili 1.419,48 KM po kućanstvu. U prosjeku, jedno kućanstvo mjesečno troši 437,80 KM za hranu i piće, dok su izdaci za neprehrambene proizvode i usluge iznosili 981,68 KM (Tablice 5.1 i 5.2).

Dakle, skoro jedna trećina ukupnih mjesečnih izdataka kućanstva se odnosi na hranu i piće, zatim 27,1% na održavanje stambene jedinice i režijske troškove, 14,5% na prijevoz i komunikacije, 4,5% na pokućstvo, kućanske aparate i redovito održavanje, 4,9% za odjeću i obuću, 3,8% na zdravstvo i preostalih 14,5% na druge proizvode i usluge (duhan, rekreacija i kultura, obrazovanje, ugostiteljske usluge i usluge hotelskog smještaja, itd).

Ako se sumiraju osnovni mjesečni izdaci kućanstva (hrana, režijski izdaci, zdravstvo, prevoz i obrazovanje) može se vidjeti da su skoro 3/4 (72,2%) izdataka osnovni izdaci koji se ne mogu izbjeći i oni mjesečno iznose 1.025,49 KM za prosječno kućanstvo u Bosni i Hercegovini.

Tablica 5.1. Prosječni mjesečni izdaci po kategorijama u Bosni i Hercegovini, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Ukupno hrana i piće	437,80	30,8
Duhan	34,04	2,4
Odjeća i obuća	69,55	4,9
Stanovanje	250,86	17,7
El. energija, plin, voda i ostala goriva	133,20	9,4
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	63,47	4,5
Zdravstvo	54,04	3,8
Prijevoz	141,75	10,0
Komunikacije	63,42	4,5
Rekreacija i kultura	29,12	2,1
Obrazovanje	7,84	0,6
Ugostiteljske usluge	31,41	2,2
Usluge smještaja	5,47	0,4
Ostali proizvodi i usluge	97,50	6,9
Ukupna neprehrana	981,68	69,2
Ukupno (=100%)	1.419,48	100,0

Ako se analizira kategorija ishrane, može se vidjeti da se mjesečno najviše novca izdvaja za meso (100,21 KM ili 22,9%), zatim voće i povrće (17,7%), mlijeko, sir i jaja (14,7%), kruh i žitarice (13,5%), bezalkoholna pića (9,4%). Od ukupnih izdvajanja za hranu i pića najmanje se izdvaja za ribu (2,8%) i alkoholna pića (3,1%).

Od ukupnog broja kućanstava najviše je kućanstava (57,0%) koja, u razdoblju od dva tjedna (referentno razdoblje) bar jednom kupuju meso peradi, zatim teletinu i junetinu (52,6%), a 63,4% kućanstava koja kupuju sušeno i dimljeno meso svih vrsta i ostale mesne proizvode (salame, kobasice, slanine, šunke, sudžuk, sirovi ćevapi i pljeskavice).

U promatranom razdoblju, svinjsko meso je kupovalo 15,5% kućanstava.

**Tablica 5.2. Prosječni mjesečni izdaci za hranu i piće po kategorijama, 2015.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)**

Kategorija izdataka	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Kruh i žitarice	58,90	13,5
Meso	100,21	22,9
Riba	12,36	2,8
Mlijeko, sir, jaja	64,57	14,7
Ulja i masnoće	18,38	4,2
Voće	31,63	7,2
Povrće	45,91	10,5
Šećer, marmelada, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	51,12	11,7
Bezalkoholna pića	41,21	9,4
Alkoholna pića	13,51	3,1
Ukupno hrana i piće	437,8	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	69,69	15,9

Ako se detaljnije razmotre izdaci za prehrambene proizvode, s osvrtom na neke značajnije proizvode može se reći sljedeće: u grupi *Voće* najviše je kućanstava koja, u promatranom razdoblju, kupuju banane (66,0%), zatim jabuke (49,7%), citrusne (50,1%), kruške, (11,3%), grožđe (11,7%), lubenice i dinje (11,4%), suho voće (11,4%), orahe (15,2%).

Krumpir je kupovalo 33,3% kućanstava, grah 27,4%, paradajz 29,2%, luk - bijeli i crni i poriluk 27,2%, a zatim papriku 25%, mrkvu itd.

Mlijeko i mliječni proizvodi su veoma značajni prehrambeni proizvodi za naša kućanstva. Tijekom promatrana dva tjedna 76,1% je kućanstava koja su kupovala svježe mlijeko, 58,9% ih je kupovalo jogurt i kiselo mlijeko, 58,9% mliječni krem, namaz i topljeni sir, 38,7% mladi sir, itd. Jaja je kupovalo 60,4% kućanstava.

Izdaci za kruh i žitarice sudjeluju sa 13,5% u ukupnim izdacima za prehrambene proizvode, što iznosi 58,90 KM mjesečno. U okviru ove skupine proizvoda najveća izdvajanja su za kruh i brašno.

Za hranu i piće konzumiranu izvan kuće, prosječno mjesečno se izdvaja 2,2% od ukupnih izdataka kućanstva (31,41 KM). Tijekom dva tjedna, 32,6% kućanstava je imalo bar jedan obrok ili piće u restoranima, 25,8% u kafeima, barovima ili bifeima i 7,8% u radničkim ili studentskim kantinama.

Dio izdataka za potrošnju hrane i pića (69,69 KM ili 15,9%) se odnosi na procijenjenu vrijednost izdataka iz vlastite proizvodnje¹. Oni ne predstavljaju stvarnu kupovinu (ne podrazumijevaju novčane izdatke kućanstva) već su uključeni u procijenjenu vrijednost izdataka za potrošnju da bi se omogućila usporedba izdataka za potrošnju između kućanstava koja imaju i onih koja nemaju potrošnju iz vlastite proizvodnje.

Kućanstva koja sama proizvode voće i povrće imaju daleko manju potrošnju ovih proizvoda u uporedbi sa kućanstvima koja iste kupuju: jabuke su najzastupljenije (konzumiralo ih je 10,8% kućanstava), zatim kruške (4,4%), šljive (3,3%) i grožđe (2,2%).

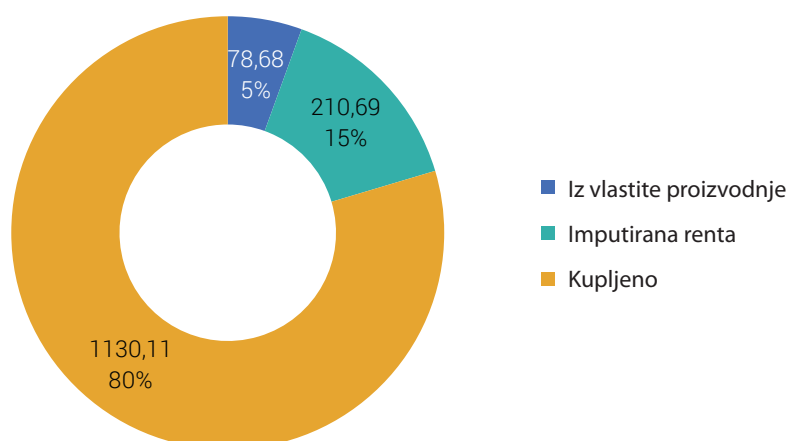
Proizveden u vlastitom kućanstvu, krumpir je konzumiralo 36,7% kućanstava, luk i poriluk 35,1%, grah 23,4%, paprika 10,2%, paradajz 10,1%.

¹ Vrijednost procijenjena na temelju cijena na lokalnom tržištu za proizvode koje je kućanstvo samo proizvelo.

Tablica 5.3. Prosječni mjesečni izdaci: ukupno, potrošnja iz vlastite proizvodnje i imputirana renta po geografskom području, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH		Bosna i Hercegovina	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Ukupno (=100%)	1.508,04	100,0	1.259,91	100,0	1.402,29	100,0	1.419,48	100,0
- Potrošnja iz vlastite proizvodnje	60,23	4,0	113,97	9,1	48,62	3,5	78,68	5,5
- za hranu	55,05	3,6	97,86	7,8	42,97	3,1	69,69	4,9
- za neprehranu	5,18	0,3	16,11	1,3	:	:	8,99	0,6
- Imputirana renta	234,37	15,5	170,08	13,5	172,01	12,3	210,69	14,8

Grafikon 5.1. Prosječni mjesečni izdaci: kupljeno, iz vlastite proizvodnje i imputirana renta, 2015. (vrijednosti u KM i postotcima)

U definiciju izdataka za potrošnju uključuju se i procjene koje ne predstavljaju stvarnu kupovinu i stvarne izdatke; odnose se na i) potrošnju neprehrambenih proizvoda iz vlastite proizvodnje (na primjer ogrijev) koja čini 0,6% ukupnih izdataka i ii) imputirana renta za glavnu i sporednu stambenu jedinicu, tj. procijenjena stanarina za kućanstva koja žive u vlastitim stanovima ili koja besplatno koriste nečiju stambenu jedinicu. Vrijednost imputirane rente je dobijena na temelju procjene koju su dala sama kućanstva i ona iznosi 210,69 KM (14,8% ukupnih izdataka za potrošnju). Uvođenje „virtualnog izdatka“ za rentu omogućava usporedbu izdataka za potrošnju između kućanstava koja žive u svojoj stambenoj jedinici i onih koji žive u unajmljenoj stambenoj jedinici (postotak kućanstava koja imaju vlastiti stan ili stanuju besplatno iznosi 96,9%).

Zaključno, iznos izdataka za potrošnju kućanstava koji se odnosi na stvarnu kupovinu proizvoda i usluga je 1.130,11 KM (Tablica 5.3 i Grafikon 5.1).

Kategorija izdataka za stanovanje je druga najveća kategorija izdataka kućanstava (17,7%), nakon izdataka za hranu i mjesečno iznosi 250,86 KM; osim imputirane rente, uključuje, stvarnu rentu i redovito održavanje stambene jedinice. Izdaci za režijske troškove (računi za energente, centralno grijanje ili nabavku nekog drugog goriva, vodu, odvoz kućnog otpada i korištenje zajedničkih prostorija), mjesečno u prosjeku iznose 133,20 KM što je 9,4% ukupnih izdataka.

Osim ovih izdataka, kućanstva jedan dio svog budžeta (4,5%) troše na nabavku i održavanje pokućstva i kućanskih aparata, prostirke u kući, sredstava za čišćenje i usluge u kući. Za ove svrhe se prosječno mjesečno izdvaja 63,47 KM.

Za prijevoz, javni i privatni, kućanstva troše 10,0% svog budžeta, što prosječno mjesečno iznosi 141,75 KM. Izdaci za prijevoz uključuju kupovinu vozila i pogonskih goriva, pojedinačnih i sezonskih karata za javni prijevoz i izdatke za satove vožnje i polaganje vozačkog ispita.

Izdatke za registraciju vozila imalo je preko 57,2% kućanstava.

U promatranom razdoblju (dva tjedna) 34,7% kućanstava je imalo izdatke za dizel gorivo, 16,1% za benzin, 9,0% kućanstava je kupovalo pojedinačne karte za gradski prijevoz autobusom, trolejbusom i minibusom i 8,0% imalo izdatke za prevoz taksijem.

Izdatke za kupovinu mjesečne i sezonske karte za gradski prevoz u mjesecu prije intervjua je imalo 6,8% kućanstava. U jednomjesečnom razdoblju prije intervjua, 11,0% kućanstava je imalo izdatke za ulja i maziva, 5,7% za gume, 4,3% rezervne dijelove i 7,6% za popravke vozila.

Na kupovinu odjeće i obuće kućanstva u prosjeku mjesečno izdvajaju 69,55 KM ili 4,9% od ukupnih izdataka kućanstva.

Bolničke usluge, usluge medicinskih i rehabilitacijskih centara, usluge izvanbolničkog liječenja i tretmana i stomatološke usluge, uz korištenje farmaceutskih proizvoda, medicinskih preparata i terapijskih pomagala, u prosjeku mjesečno iznose 54,04 KM, što je 3,8% od ukupnih izdataka kućanstva.

U dvotjednom promatranom razdoblju, izdatke za lijekove je imalo 58,5% kućanstava.

U jednomjesečnom razdoblju prije intervjua usluge javnih bolnica (općih i specijaliziranih) je koristilo 0,3% kućanstava, a usluge privatnih 0,1% kućanstava. Za troškove koji se odnose na kategoriju komunikacija kućanstva mjesečno izdvajaju 63,42 KM, ili 4,5% njihovih izdataka. U ovu kategoriju se ubraja i kupovina telekomunikacijskih aparata i plaćanje računa za njihovo korištenje.

U jednomjesečnom razdoblju prije intervjua, izdatke za fiksni telefon je imalo 41,6% kućanstava, a za mobilni njih 32,5%. Za TV pretplatu izdatke je imalo 37,2% kućanstava, za kablovsku 27,2%, za paket internet + tv + kablovska + telefon 28,6% i 21,1% kućanstava je imalo izdatke za korištenje interneta.

Tijekom razdoblja od dva tjedna 16,6% kućanstava je kupovalo dnevne, 5,8% tjedne novine i 9,4% kućanstava je imalo bar jednu uplatu za igre na sreću. Izdatke za nabavku školskih knjiga u razdoblju 6 mjeseci prije intervjua je imalo 17,9% kućanstava.

Izdaci za obrazovanje u prosjeku mjesečno iznose 7,84 KM (0,6% ukupnih izdataka). U ovu kategoriju izdataka se ubrajaju: uplata roditelja za boravak djece u vrtiću, izdaci za upisnice za sve razine školovanja, tečajevi (stranih jezika, računara i sl.) i privatni satovi i instrukcije.

Izdaci za ostale proizvode i usluge u prosjeku mjesečno iznose 97,50 KM i oni uključuju registraciju i osiguranje vozila, preparate i usluge za održavanje osobne higijene, priloge vjerskim zajednicama i raznim udruženjima, administrativne izdatke, izdatke za bankarske i druge usluge. Za ovu vrstu izdataka kućanstva izdvajaju 6,9% svog mjesečnog budžeta.

5.2. Razlike po geografskim područjima i tipu naselja

U Federaciji BiH kućanstva imaju najveću mjesečnu potrošnju, u prosjeku 1.508,04 KM. Nešto nižu potrošnju imaju kućanstva u Brčko distriktu BiH (1.402,29 KM) i Republici Srpskoj (1.259,91 KM). Razlika u razini potrošnje između kućanstava koja žive u Federaciji BiH i Republici Srpskoj je 16,5%, a između Federacije BiH i Brčko distrikta BiH je 7,0%. (Tablica 5.4)

Tablica 5.4. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima i kategorijama izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova kućanstva	2,98		2,74		3,04	
Ukupno hrana i piće	451,74	30,0	410,55	32,6	470,31	33,5
Duhan	35,31	2,3	31,45	2,50	39,01	2,8
Odjeća i obuća	72,78	4,8	64,34	5,1	58,98	4,2
Stanovanje	277,60	18,4	204,69	16,3	212,43	15,2
El. energija, plin, voda i ostala goriva	142,07	9,4	118,05	9,4	117,87	8,4
Pokucstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	66,89	4,4	57,10	4,5	66,41	4,7
Zdravstvo	56,32	3,7	49,59	3,9	59,42	4,2
Prijevoz	152,12	10,1	122,68	9,7	146,05	10,4
Komunikacije	64,80	4,3	60,74	4,8	66,69	4,8
Rekreacija i kultura	32,32	2,1	23,42	1,9	27,69	2,0
Obrazovanje	9,50	0,6	4,77	0,4	(8,65)	(0,6)
Ugostiteljske usluge	36,96	2,4	21,57	1,7	27,92	2,0
Usluge smještaja	6,24	0,4	3,96	0,3	(7,16)	(0,5)
Ostali proizvodi i usluge	103,41	6,9	87,00	6,9	93,70	6,7
Ukupna neprehrana	1.056,30	70,0	849,35	67,4	931,98	66,4
Ukupno (=100%)	1.508,04	100,0	1.259,91	100,0	1.402,29	100,0

Izdaci za hranu i piće u Federaciji BiH iznose 451,74KM, Republici Srpskoj 410,55 KM i Brčko distriktu BiH 470,31 KM. Razlike u razini potrošnje prehrambenih proizvoda između Federacije BiH i Republike Srpske se mogu pripisati razlici u broju članova u obitelji. (Tablica 5.5).

Učešće potrošnje mesa u ukupnoj potrošnji hrane je najveće u Republici Srpskoj (25,4%), za razliku od Federacije BiH (21,6%) i Brčko distrikta BiH (23,0%).

Učešće potrošnje mlijeka, mliječnih proizvoda, sireva i jaja je približno po različitim teritorijalnim područjima i iznosi oko 14,7%.

Postoje razlike i u potrošnji alkoholnih pića po različitim geografskim područjima. U Republici Srpskoj taj postotak je 4,4%, Federaciji BiH 2,4% i Brčko distriktu BiH 3,5%.

Najniže učešće u ukupnoj potrošnji hrane i pića je potrošnja ribe: 2,7% u Federaciji BiH, 2,6% u Brčko distriktu BiH i 3,0% u Republici Srpskoj.

**Tablica 5.5. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima i kategorijama izdataka, 2015.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)**

Kategorija izdataka	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova kućanstva	2,98		2,74		3,04	
Kruh i žitarice	61,89	13,7	53,06	12,9	65,89	14,0
Meso	97,68	21,6	104,31	25,4	108,22	23,0
Riba	12,38	2,7	12,35	3,0	12,34	2,6
Mlijeko, sir, jaja	66,03	14,6	61,88	15,1	65,29	13,9
Ulja i masnoće	20,05	4,4	15,40	3,7	17,81	3,8
Voće	33,39	7,4	28,38	6,9	32,46	6,9
Povrće	48,16	10,7	41,85	10,2	45,78	9,7
Šećer, marmelada, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	56,32	12,5	41,33	10,1	56,85	12,1
Bezalkoholna pića	44,90	9,9	34,05	8,3	49,24	10,5
Alkoholna pića	10,96	2,4	17,95	4,4	16,43	3,5
Ukupno hrana i piće	451,74	100,0	410,55	100,0	470,31	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	55,05	12,2	97,86	23,8	42,97	9,1

Teritorijalne razlike su evidentne kod razine izdataka za neprehrambene proizvode i usluge. U Federaciji BiH ovi izdaci su najveći i iznose 1.056,30 KM mjesečno, što je za 206,95 KM ili za 19,6% više od ovih izdataka u Republici Srpskoj, i za 124,31 KM ili 11,8% u Brčko distriktu BiH.

Promatrajući razlike u razinama izdataka po različitim kategorijama, evidentno je da one postoje kod svih kategorija izdataka. Uglavnom su oni najveći u Federaciji BiH, osim izdataka za zdravstvo i alkoholna pića, što je ranije i naglašeno. U Bosni i Hercegovini, kućanstva koja žive u naseljima tipa „ostalo“ pokazuju dosta visoko učešće potrošnje hrane iz vlastite proizvodnje u ukupnoj potrošnji (24,57%), za razliku od kućanstava koja žive u gradskim naseljima kod kojih potrošnja hrane iz vlastite proizvodnje iznosi 4,35% od ukupne potrošnje. (Tablica 5.7)

**Tablica 5.6. Prosječni mjesečni izdaci po tipu naselja i kategorijama izdataka, 2015.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)**

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo			
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova kućanstva	2,76		3,01		2,90	
Ukupno hrana i piće	431,84	28,1	442,38	33,3	437,80	30,8
Duhan	35,21	2,3	33,15	2,5	34,04	2,4
Odjeća i obuća	84,16	5,5	58,36	4,4	69,55	4,9

nastavak

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo		Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %		
Stanovanje	309,55	20,1	205,88	15,5	250,86	17,7
El. energija, plin, voda i ostala goriva	129,83	8,4	135,79	10,2	133,20	9,4
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	68,11	4,4	59,92	4,5	63,47	4,5
Zdravstvo	59,04	3,8	50,21	3,8	54,04	3,8
Prijevoz	139,83	9,1	143,22	10,8	141,75	10,0
Komunikacije	73,52	4,8	55,69	4,2	63,42	4,5
Rekreacija i kultura	38,29	2,5	22,10	1,7	29,12	2,1
Obrazovanje	10,10	0,7	6,10	0,5	7,84	0,6
Ugostiteljske usluge	38,75	2,5	25,79	1,9	31,41	2,2
Usluge smještaja	8,83	0,6	2,89	0,2	5,47	0,4
Ostali proizvodi i usluge	112,21	7,3	86,22	6,5	97,50	6,9
Ukupna neprehrana	1.107,43	72,0	885,31	66,7	981,68	69,2
Ukupno (=100%)	1.539,27	100,0	1.327,69	100,0	1.419,48	100,0

Ipak, izdaci za hranu i piće u gradskim naseljima su nešto niži (431,84 KM) u odnosu na naselja tipa „ostalo“ (442,38 KM) iako je prosječan broj članova po kućanstvu nešto viši (2,98 u odnosu na 2,74).

U tim naseljima učešće izdataka za hranu i piće u ukupnim izdacima kućanstava je veće ako se usporedi sa gradskim naseljima: 33,32% prema 28,05% (Tablica 5.6).

Tablica 5.7. Prosječni mjesečni izdaci za hranu i piće po tipu kućanstva i kategorijama izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo		Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %		
Prosječan broj članova kućanstva	2,76		3,01		2,90	
Kruh i žitarice	59,04	13,7	58,80	13,3	58,90	13,5
Meso	91,83	21,3	106,62	24,1	100,21	22,9
Riba	14,13	3,3	11,01	2,5	12,36	2,8
Mlijeko, sir, jaja	63,85	14,8	65,12	14,7	64,57	14,8
Ulja i masnoće	17,66	4,1	18,94	4,3	18,38	4,2
Voće	33,81	7,8	29,95	6,8	31,63	7,2
Povrće	44,58	10,3	46,94	10,6	45,91	10,5

nastavak

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo		Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %		
Šećer, marmelada, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	53,93	12,5	48,96	11,1	51,12	11,7
Bezalkoholna pića	41,18	9,5	41,24	9,3	41,21	9,4
Alkoholna pića	11,82	2,7	14,80	3,4	13,51	3,1
Ukupno hrana i piće	431,84	100,0	442,38	100,0	437,80	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	18,78	4,4	108,70	24,6	69,69	15,9

Osim razlika u izdacima za potrošnju hrane i pića između kućanstava po tipu naselja (ostala troše 2,4% više od gradskih), postoje značajne razlike u izdacima svih ostalih proizvoda i usluga.

Gradska, u odnosu na naselja tipa „ostalo“, imaju znatno veća izdvajanja u odnosu na „ostala“ kućanstva po skoro svim kategorijama izdataka, osobito u troškovima stanovanja (50% veći izdaci), komunikacija (32% veći izdaci), odjeće i obuće (44% veći izdaci) te rekreacije i kulture (73% veći izdaci), pokućstvo i opremu za kućanstvo (14% veći izdaci), duhan (6% veći izdaci) i zdravstvo (17% veći izdaci).

Za prijevoz se mjesečno izdvaja jednako u oba tipa kućanstava. Negradska (ostala) kućanstva imaju veću potrošnju mesa i proizvoda iz vlastite proizvodnje, posebice onih prehrambenih (108,70 KM u odnosu na 18,78 KM).

Sumirano, razlike u razini potrošnje neprehrambenih proizvoda između kućanstava prema tipu naselja su značajne. U gradskim naseljima za ove proizvode se troši više za 25,1% u odnosu na „ostala“ kućanstva.

Ovo potvrđuje činjenicu da u naseljima tipa „ostalo“ živi stanovništvo starije životne dobi i slabijeg imovinskog stanja. Ovom vrstom analize ćemo se baviti u poglavlju o siromaštvu.

„Ostala“ naselja predstavljaju skoro 2/3 teritorija u Republici Srpskoj i više od polovine teritorija u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH.

Postoje značajne razlike po geografskim područjima u prosječnoj mjesečnoj potrošnji između kućanstava koja žive u gradskim i onih koja žive u „ostalim“ naseljima. Najveću mjesečnu potrošnju imaju kućanstva koja žive u gradskim naseljima u Federaciji BiH (1.594,43 KM), dok je ona najniža u naseljima tipa „ostalo“ Republike Srpske (1.153,73 KM). Razlika u razini potrošnje gradskih i „ostalih“ kućanstava u Federaciji BiH iznosi 159,04 KM, Republici Srpskoj 273,10 KM. U Brčko distriktu BiH gradska kućanstva mjesečno troše 137,26 KM manje od kućanstava koja žive u naseljima tipa „ostalo“. (Tablica 5.8)

Prosječna mjesečna potrošnja kućanstava koja žive u gradskim naseljima u Federaciji BiH je za 167,60 KM ili za 11,7% veća od prosječne mjesečne potrošnje gradskih kućanstava u Republici Srpskoj i za 122,13 KM ili 8,3% u Brčko distriktu BiH.

Najveća potrošnja kućanstva koja žive u naseljima tipa „ostalo“ je u Federaciji BiH (1435,39KM). Njihova potrošnja je za 281,67KM veća od potrošnje kućanstava istog tipa u Republici Srpskoj i za 100,37 KM u Brčko distriktu BiH.

Struktura potrošnje gradskih kućanstava, bez obzira na teritorijalnu pripadnost je slična. Od ukupnih mjesečnih izdataka, za hranu se troši oko 30%.

U „ostalim“ naseljima je situacija nešto malo drugačija: u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH ova kućanstva za hranu mjesečno izdvajaju preko 35% od ukupnih izdataka, a u Federaciji BiH 32,5%.

Kada je u pitanju učešće potrošnje prehrambenih proizvoda koje su proizvela sama kućanstva može se reći da je u Brčko distriktu taj postotak najniži i iznosi 9,1%, u Federaciji BiH je 12,2%, a u Republici Srpskoj je značajan i iznosi 23,8%. (Tablica 5.5)

Veće učešće u potrošnji iz vlastite proizvodnje u Republici Srpskoj je rezultat neurbanog karaktera područja i visokih stopa zaposlenosti u sektoru poljoprivrede.

Kućanstva koja žive u naseljima tipa „ostalo“, značajan dio prehrambenih proizvoda i potroše u svom kućanstvu. Od ukupnih izdataka za prehrambene proizvode, vrijednost proizvoda koje su takva kućanstva sama proizvela iznosi 35,2 % u Republici Srpskoj i 19,2% u Federaciji BiH (Tablica 5.9).

Kućanstva koja žive u gradskim naseljima u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH nemaju značajnu vlastitu proizvodnju, dok u Republici Srpskoj potrošnja hrane iz vlastite proizvodnje je značajna i iznosi 7,0%.

Struktura potrošnje različitih kategorija prehrambenih proizvoda je slična kod svih kućanstava bez obzira na tip naselja u kome žive. Također, nema nekih značajnih razlika u strukturi potrošnje prehrambenih proizvoda ni kada su u pitanju različita geografska područja. Ovo navodi na zaključak da su navike potrošnje veoma slične kod svih kućanstava u Bosni i Hercegovini.

Razlike u razinama izdataka za prehrambene proizvode mogu biti rezultat razlika u cijenama poljoprivrednih proizvoda po različitim geografskim područjima i različitim prosječnim brojem članova kućanstva.

Tablica 5.8. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima, tipu kućanstava i kategorijama izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postocima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH				Republika Srpska				Brčko distrikt BiH			
	Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova kućanstva	2,75		3,17		2,75		2,74		2,96		3,13	
Ukupno hrana i piće	433,38	27,2	467,19	32,6	425,69	29,8	400,93	34,8	469,32	31,9	471,26	35,3
Duhan	36,53	2,3	34,27	2,4	32,32	2,3	30,89	2,7	36,15	2,5	41,76	3,1
Odjeća i obuća	83,95	5,3	63,38	4,4	85,81	6,0	50,69	4,4	68,44	4,7	49,89	3,7
Stanovanje	341,55	21,4	223,81	15,6	245,25	17,2	178,89	15,5	258,56	17,6	168,09	12,6
El. energija, plin, voda i ostala goriva	136,31	8,6	146,91	10,2	116,47	8,2	119,06	10,3	123,78	8,4	112,20	8,4
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	69,83	4,4	64,41	4,5	65,06	4,6	52,04	4,5	59,93	4,1	72,63	5,4
Zdravstvo	61,60	3,9	51,87	3,6	54,01	3,8	46,78	4,1	53,34	3,6	65,26	4,9
Prijevoz	139,59	8,8	162,66	11,3	139,08	9,7	112,24	9,7	156,38	10,6	136,12	10,2
Komunikacije	71,59	4,5	59,08	4,1	77,98	5,5	49,77	4,3	69,07	4,7	64,40	4,8
Rekreacija i kultura	41,62	2,6	24,49	1,7	31,78	2,2	18,1	1,6	30,63	2,1	24,87	1,9
Obrazovanje	11,71	0,7	7,65	0,5	6,91	0,5	3,4	0,3	:	:	(10,12)	(0,8)
Ugostiteljske usluge	44,86	2,8	30,31	2,1	26,04	1,8	18,73	1,6	34,86	2,4	21,25	1,6
Usluge smještaja	9,27	0,6	3,69	0,3	7,81	0,6	(1,51)	(0,1)	(9,66)	(0,7)	:	:
Ostali proizvodi i usluge	112,62	7,1	95,66	6,7	112,64	7,9	70,69	6,1	95,04	6,5	92,42	6,9
Ukupna neprehrana	1.161,05	72,8	968,21	67,5	1.001,14	70,2	752,8	65,3	1.002,98	68,1	863,76	64,7
Ukupno (=100%)	1.594,43	100,0	1.435,39	100,0	1.426,83	100,0	1.153,73	100,0	1.472,29	100,0	1.335,03	100,0

Tablica 5.9. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima, tipu kućanstava i kategorijama izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH				Republika Srpska				Brčko distrikt BiH			
	Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova kućanstva	2,75		3,17		2,75		2,74		2,96		3,13	
Kruh i žitarice	60,47	14,0	63,09	13,5	55,36	13,0	51,60	12,9	67,33	14,4	64,50	13,7
Meso	90,38	20,9	103,81	22,2	93,72	22,0	111,05	27,7	107,87	23,0	108,56	23,0
Riba	13,55	3,1	11,39	2,4	15,41	3,6	10,40	2,6	13,41	2,9	11,31	2,4
Mlijeko, sir, jaja	63,30	14,6	68,32	14,6	64,88	15,2	59,97	15,0	65,78	14,0	64,83	13,8
Ulja i masnoće	18,43	4,3	21,41	4,6	16,05	3,8	14,99	3,7	17,26	3,7	18,34	3,9
Voće	34,27	7,9	32,65	7,0	32,75	7,7	25,59	6,4	34,90	7,4	30,12	6,4
Povrće	44,78	10,3	51,00	10,9	44,30	10,4	40,29	10,1	42,77	9,1	48,68	10,3
Šećer, marmelada, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	56,03	12,9	56,57	12,1	49,24	11,6	36,30	9,1	57,01	12,2	56,70	12,0
Bezalkoholna pića	42,74	9,9	46,71	10,0	37,38	8,8	31,93	8,0	47,24	10,1	51,16	10,9
Alkoholna pića	9,43	2,2	12,24	2,6	16,60	3,9	18,81	4,7	15,75	3,4	17,08	3,6
Ukupno hrana i piće	433,38	100,0	467,19	100,0	425,69	100,0	400,93	100,0	469,32	100,0	471,26	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	13,87	3,2	89,68	19,2	29,84	7,0	141,12	35,2	(10,96)	(2,3)	73,72	15,6

5.3. Karakteristike kućanstava i razlike u ponašanju po pitanju potrošnje

Broj članova kućanstva i tip kućanstva su demografske značajke koje više od drugih utječu na ponašanje kućanstva kada su u pitanju izdaci i određuju različite načine raspodjele budžeta kućanstava. Generalno gledajući, izdaci se ne povećavaju proporcionalno sa povećanjem broja članova kućanstva, ali na njih utiče financijska situacija kućanstva.

Povećanjem kućanstva sa jednog na dva člana, prosječni mjesečni izdaci se povećavaju za 58,0%, povećanjem kućanstva na tri člana izdaci se povećavaju za 36,8% u odnosu na dvočlano kućanstvo, ako se kućanstvo poveća na četiri člana izdaci se povećavaju za 13,92% u odnosu na kućanstvo sa tri člana i za 7,1% ako se broj članova kućanstva poveća na pet ili više članova u odnosu na kućanstvo sa četiri člana. Prosječni mjesečni izdaci variraju od minimalnih 774,04 KM za kućanstva sa jednim članom, do maksimalnih 2.022,25 KM za kućanstva sa pet i više članova. (Tablica 5.10)

Najznačajniji dio prosječnih izdataka kućanstva se, u svakom slučaju odnosi na kupovinu prehrambenih proizvoda i pića. Kod svih kućanstava, bez obzira na broj članova, taj postotak prelazi 29%, kod kućanstava sa pet i više članova iznosi 32%. Osim toga, primjećujemo da je kod ovih kućanstava postotak potrošnje iz vlastite proizvodnje veći nego kod ostalih i doseže čak 24,1% izdataka za hranu. Taj postotak je najniži kod jednočlanih kućanstava i on iznosi 8,5% (Tablica 5.11).

Ovo je povezano sa većom koncentracijom višečlanih kućanstava u naseljima tipa „ostalo“ i činjenicom da su jednočlana kućanstva u većini slučajeva starije osobe koje nisu sposobne za obimniju vlastitu proizvodnju.

U grupi prehrambenih proizvoda, sva kućanstva, bez obzira na broj članova najviše izdataka imaju za meso (21,4-24,1%), zatim mlijeko, mliječne proizvode i jaja (14,1-15,7%), kruh i žitarice, oko 14%, te oko 9% za bezalkoholna pića. Za alkoholna pića se izdvaja oko 3% od ukupnih izdataka za hranu i pića.

Izdaci koji su više vezani sa brojem članova, gdje je, da tako kažemo, utjecaj ekonomije obujma slabiji, su oni koji se odnose na odjeću i obuću, prijevoz, rekreaciju i kulturu i druge proizvode i usluge.

Tablica 5.10. Prosječni mjesečni izdaci kućanstava po broju članova i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Ukupno hrana i piće	30,1	31,7	29,9	29,8	32,6
Duhan	2,1	2,5	2,4	2,4	2,4
Odjeća i obuća	2,9	3,0	5,4	6,4	5,8
Stanovanje	25,0	20,4	17,0	15,6	14,1
El. energija, plin, voda i ostala goriva	11,3	11,0	8,7	8,1	8,9
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	4,5	4,6	4,6	4,3	4,5
Zdravstvo	5,0	4,9	3,3	3,1	3,4
Prijevoz	4,7	7,8	11,2	12,1	11,4
Komunikacije	4,0	4,2	4,8	4,7	4,5
Rekreacija i kultura	2,1	1,7	2,0	2,4	2,1
Obrazovanje	:	0,2	0,7	0,9	0,7
Ugostiteljske usluge	1,9	1,7	2,5	2,6	2,3
Usluge smještaja	(0,3)	0,2	0,5	0,5	0,4
Ostali proizvodi i usluge	6,1	6,3	7,2	7,3	7,0
Ukupna neprehrana	69,9	68,3	70,1	70,2	67,4
Ukupno (=100%)	774,04	1.167,27	1.597,17	1.828,95	2.022,25

Izdaci po ovim kategorijama se, u principu, povećavaju sa brojem članova kućanstva.

Izuzetak su kućanstva sa pet i više članova, zbog njihove veće koncentracije u naseljima tipa „ostalo“, gdje je način života, u prosjeku, štedljiviji, kao i zbog većeg prisustva siromašnijih kućanstava (pogledati poglavlje 6).

Tablica 5.11. Prosječni mjesečni izdaci kućanstava za hranu i piće po broju članova i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Kruh i žitarice	14,4	13,7	13,3	13,6	12,7
Meso	21,4	22,8	22,8	22,6	24,1
Riba	2,9	2,9	3,0	2,9	2,5
Mlijeko, sir, jaja	15,7	14,6	14,1	14,3	15,5
Ulja i masnoće	4,3	4,4	4,2	3,9	4,2

nastavak

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Voće	7,6	7,3	7,2	7,5	6,6
Povrće	9,4	10,8	10,7	10,5	10,5
Šećer, marmelada, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	11,2	10,6	12,3	12,4	11,7
Bezalkoholna pića	9,9	9,2	9,4	9,7	9,1
Alkoholna pića	3,2	3,6	3,0	2,7	3,0
Ukupno hrana i piće	232,83	369,82	477,34	544,7	658,51
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	8,5	14,9	14,6	13,9	24,1

S druge strane, uglavnom zbog efekta ekonomije obujma u kućanstvu, učešće izdataka za stanovanje (održavanje stambene jedinice), električnu energiju, plin, vodu i ostala goriva u ukupnim izdacima kućanstva, opada sa veličinom kućanstva. Na razinu i strukturu izdataka kućanstva ne utječe samo broj članova u kućanstvu, nego i dob članova kućanstva.

Starija samačka kućanstva (65 godina i više) imaju najniže mjesečne izdatke (674,64KM mjesečno). Ako se usporede izdaci koje imaju ova kućanstva sa izdacima jednočlanih kućanstava mlađim od 65 godina može se vidjeti da se izdavanja za hranu u apsolutnim iznosima ne razlikuje mnogo (oko 47,23 KM), dok su razlike u izdacima za neprehrambene proizvode daleko veće (234,34KM mjesečno). (Tablice 5.12 i 5.13).

Promatrajući bračne parove bez djece, ponovo je uočena situacija gdje starija kućanstva za hranu ne izdvajaju mnogo manje (za 56,71 KM mjesečno) od mlađih dvočlanih kućanstava, kao što je to slučaj za neprehrambene proizvode gdje mlađa kućanstva troše mjesečno više za 232,47 KM.

Kod bračnih parova sa djecom razina izdataka se kreće od 1.656,13 KM sa jednim djetetom do 2.034,69 KM sa troje i više djece. Govoreći o kućanstvima koja, pored bračnih parova sa djecom imaju i druge srodnike može se reći da se na prvom mjestu prema potrošnji nalaze kućanstva koje čine bračni parovi sa djecom i roditeljima (2.219,78 KM), a zatim bračni parovi sa djecom i drugim srodnicima koji imaju mjesečne izdatke 1.981,99 KM.

Bračni parovi bez djece, sa nositeljem kućanstva od 65 godina i više su kućanstva koja najveći dio izdataka imaju za hranu (33,65%) u uporedbi sa drugim tipovima kućanstava. Mlađa samačka kućanstva (do 65 godina) za hranu troše najmanje: 27,54% od ukupnih izdataka.

Izdaci koji se odnose na potrošnju iz vlastite proizvodnje viši su kod kućanstava koja su sačinjena od bračnih parova sa djecom i ostalim srodnicima ili roditeljima, starijih bračnih parova i bračnih parova sa troje i više djece (uglavnom kod mnogočlanih kućanstava).

Izdaci vezani za stanovanje najveći su kod samačkih kućanstava (starijih samačkih kućanstava 27,56% i mlađih 21,75%) i starijih bračnih parova bez djece, 19,18%. Ako se na izdatke za stanovanje dodaju izdaci za plaćanje električne energije i ostalih komunalija, značajno je istaći da ovi izdaci dosežu 40,23% izdataka kod starijih samačkih kućanstava. Iza njih su stariji bračni parovi bez djece sa 34,17%, mlađi odrasli samci sa 31,34%. Govoreći o ostalim izdacima kod starijih kućanstava, najmanji izdaci su za obrazovanje, usluge smještaja u hotelima, ugostiteljske usluge i izdaci za rekreaciju i kulturu, ali u isto vrijeme imaju najviše izdatke za zdravstvo, oko 7%. Kod kućanstava sa djecom, značajni su izdaci za prijevoz (preko 12%), ostale robe i usluge (oko 7%), odjeću i obuću (oko 6%), i komunikacije (skoro 5%).

**Tablica 5.12. Prosječni mjesečni izdaci kućanstava po tipu kućanstva i kategoriji izdataka, 2015.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)**

Kategorija izdataka	SD < 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD< 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Ukupno hrana i piće	27,5	32,0	30,6	33,7	30,2	29,3	32,1	28,9	33,0	32,9	30,7	33,2
Duhan	3,0	1,4	2,8	1,9	2,3	2,4	2,4	2,8	2,6	2,4	2,2	3,0
Odjeća i obuća	4,8	1,3	3,3	1,6	5,2	6,4	6,0	6,1	5,2	5,2	6,7	4,5
Stanovanje	21,7	27,6	19,2	21,9	16,6	15,8	14,7	19,0	15,8	13,7	13,3	17,8
El. energija, plin, voda i ostala goriva	9,6	12,7	10,0	12,3	8,4	8,1	8,8	9,7	9,5	9,0	8,2	10,2
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	4,4	4,5	4,8	4,6	4,6	4,3	4,4	4,3	4,1	4,9	4,6	4,3
Zdravstvo	2,9	6,6	4,6	6,3	3,3	2,6	3,0	3,3	3,4	4,1	4,3	3,8
Prijevoz	7,5	2,6	9,7	6,5	12,0	12,5	10,7	7,3	10,0	11,3	12,6	8,5
Komunikacije	4,4	3,6	4,1	3,8	4,8	4,8	4,5	4,8	4,6	4,6	4,4	4,4
Rekreacija i kultura	2,7	1,7	1,6	1,5	1,9	2,4	2,4	2,2	2,1	1,8	2,3	1,5
Obrazovanje	:	:	:	:	0,6	1,0	0,9	0,8	0,5	0,4	0,9	(0,3)
Ugostiteljske usluge	3,3	0,8	1,9	0,8	2,5	2,6	2,7	2,8	1,8	2,0	2,6	1,5
Usluge smještaja	(0,3)	:	(0,3)	:	0,5	0,5	(0,5)	(0,7)	:	:	(0,4)	:
Ostali proizvodi i usluge	7,6	4,9	7,0	5,1	7,1	7,4	6,9	7,3	6,9	7,4	6,9	6,8
Ukupna neprehrana	72,5	68,0	69,4	66,3	69,8	70,7	67,9	71,1	67,0	67,1	69,3	66,8
Ukupno (=100%)	956,21	674,64	1.331,02	1.041,85	1.656,13	1.819,41	2.034,69	1.285,97	1.709,28	1.981,99	2.219,78	1.336,47

**Tablica 5.13. Prosječni mjesečni izdaci kućanstava prema tipu kućanstva i kategoriji izdataka za hranu, 2015.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)**

Kategorija izdataka	SD < 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD< 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice	13,3	15,2	13,4	13,7	13,0	13,7	13,2	14,7	13,7	12,3	12,1	13,6
Meso	21,8	21,1	22,5	23,1	22,9	22,2	23,3	22,7	22,2	25,1	24,6	24,3
Riba	3,3	2,7	3,0	2,8	2,9	2,9	2,7	3,1	2,8	2,5	2,5	2,6
Mlijeko, sir, jaja	14,6	16,4	14,3	14,9	14,0	14,5	14,8	14,4	15,2	15,6	14,7	15,5
Ulja i masnoće	4,0	4,5	4,3	4,5	4,2	4,0	3,9	4,2	4,3	4,4	4,4	4,0
Voće	7,7	7,5	7,2	7,4	7,2	7,4	7,1	7,5	6,8	6,4	7,3	6,8
Povrće	9,2	9,6	10,8	10,5	10,7	10,3	10,5	11,3	11,2	10,4	10,5	10,6
Šećer, marmelada, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	12,1	10,5	10,9	10,0	12,5	12,6	12,3	11,6	12,0	11,1	11,9	10,5
Bezalkoholna pića	10,0	9,7	9,8	8,9	9,5	9,8	9,1	8,8	9,5	9,3	9,2	8,6

nastavak

Kategorija izdataka	SD < 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Alkoholna pića	3,9	2,7	3,8	4,1	3,1	2,8	3,0	1,8	2,4	3,0	3,0	3,5
Ukupno hrana i piće	263,38	216,15	407,3	350,59	500,85	533,27	653,99	371,44	563,92	652,57	680,79	444,08
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	8,5	8,4	13,8	17,5	14,7	13,5	17,7	10,7	18,7	26,9	24,0	22,7

Mlađa samačka kućanstva karakterizira nešto viša razina izdataka za hranu konzumiranu izvan kuće (3,3%) u odnosu na ostala kućanstva. Izdaci za zdravstvo su najveći kod starijih samačkih kućanstava (6,63%) i starijih bračnih parova bez djece (6,27%), što je razumljivo s obzirom na njihovu životnu dob.

Generalno, kućanstva čija je financijska situacija bolja imaju mogućnost da veći dio svog budžeta troše na izdatke koji ne spadaju u osnovne izdatke.

Jedna od varijabli koje su najviše povezane sa financijskim sredstvima, pa prema tome i načinom ponašanja kućanstva, kada je u pitanju potrošnja, je status tekuće aktivnosti nositelja kućanstva.

Prosječni mjesečni izdaci kućanstava u kojima je kućanica nositelj kućanstva su za 863,30 KM ili za 47,9% niži od kućanstava u kojima je nositelj kućanstva zaposlen. (Tablica 5.14)

Tablica 5.14. Prosječni mjesečni izdaci kućanstava po tekućoj aktivnosti nositelja kućanstva i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen, traži prvo zaposlenje	Kućanica	Umirovljenik	Ostalo
Ukupno hrana i piće	29,2	31,7	31,9	32,7	33,1
Duhan	2,5	2,5	2,1	2,2	2,7
Odjeća i obuća	6,4	3,9	3,7	3,2	3,0
Stanovanje	15,4	18,4	22,4	20,1	17,5
El. energija, plin, voda i ostala goriva	8,2	10,4	11,5	10,4	10,8
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	4,7	4,2	4,3	4,3	4,3
Zdravstvo	3,1	2,6	4,8	4,7	7,5
Prijevoz	11,8	10,8	5,9	8,0	7,3
Komunikacije	4,7	4,3	4,2	4,3	3,7
Rekreacija i kultura	2,3	2,0	1,8	1,8	1,4
Obrazovanje	0,7	0,5	0,3	0,3	(0,3)
Ugostiteljske usluge	2,8	1,9	1,3	1,6	1,5
Usluge smještaja	0,5	(0,1)	(0,3)	0,3	:
Ostali proizvodi i usluge	7,5	6,6	5,7	6,2	6,9
Ukupna neprehrana	70,8	68,3	68,1	67,3	66,9
Ukupno (=100%)	1.803,16	1.286,88	939,86	1.236,05	921,99

Razlike u razinama izdataka se odnose i na prehranu i na neprehranu. Također, značajne razlike su zabilježene između skupina unutar kategorije neprehrane. U slučaju kućanstava sa zaposlenim nositeljem kućanstva, bolja financijska situacija određuje veće učešće izdataka za neprehrambene proizvode i usluge (70,8% ukupnih izdataka). Kod kućanstava kod kojih je kućanica nositelj kućanstva izdaci za neprehrambene proizvode su 68,1% od ukupnih izdataka, kod kućanstava čiji je nositelj kućanstva nezaposlen ili traži prvo zaposlenje 68,3%, kod kućanstava čiji je nositelj umirovljenik 67,3% i kućanstava čiji se nositelj svrstava u skupinu „Ostalo“ 66,9%. Kućanstva sa zaposlenim nositeljem kućanstva troše 527,26 KM za hranu i piće, 75,7% više od kućanstava u kojima je kućanica nositelj kućanstva i 72,5% više od kućanstava u kojima je nositelj kućanstva unutar ostalih kategorija tekuće aktivnosti.

Tablica 5.15. Prosječni mjesečni izdaci kućanstava za hranu i piće po tekućoj aktivnosti nositelja kućanstva i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postocima)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen, traži prvo zaposlenje	Kućanica	Umirovljenik	Ostalo
Kruh i žitarice	13,2	13,5	14,4	13,4	14,9
Meso	23,0	23,5	21,0	23,1	22,6
Riba	2,9	2,6	2,7	2,9	2,5
Mlijeko, sir, jaja	14,3	14,9	15,4	15,1	15,3
Ulja i masnoće	4,0	4,2	4,6	4,4	4,3
Voće	7,3	6,8	7,6	7,2	6,8
Povrće	10,2	10,9	11,2	10,6	10,5
Šećer, marmelada, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	12,4	11,0	11,3	10,9	10,8
Bezalkoholna pića	9,5	9,2	10,1	9,1	9,6
Alkoholna pića	3,1	3,4	1,7	3,4	2,8
Ukupno hrana i piće	527,26	408,26	300,02	404,65	305,6
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	14,9	19,4	13,8	16,5	20,2

Kućanstva sa nositeljem kućanstva unutar ostalih kategorija tekuće aktivnosti u postocima troše za zdravstvo više od drugih kućanstava, mjesečni izdaci iznose 69,22 KM (skoro 8% ukupnih izdataka), zatim kućanstva kod kojih je nositelj kućanica i umirovljenik, 4,8% i 4,7% od ukupnih izdataka.

U ovom slučaju je riječ o starijim osobama, osobama nesposobnim za rad i kućanstvima koja imaju bar jednu staru osobu. Radna aktivnost članova kućanstva i prijevoz školske djece i studenata može zahtijevati veću potrebu za kretanjem. Kućanstva sa zaposlenim članovima, uglavnom su to bračni parovi sa djecom, troše za prijevoz mjesečno oko 213 KM ili 11,8% svog budžeta.

Najmanji izdaci za prevoz zabilježeni su kod kućanstava čiji je nositelj kućanica, 55,33KM mjesečno ili 5,9%. Ova vrijednost je, također povezana sa starosnom skupinom (starije osobe) i tipom kućanstva (samci), i uveliko karakterizira ove tipove kućanstva.

Ukoliko se kućanstva čiji je nositelj kućanstva zaposlen podijele prema statusu u zaposlenju, vidi se da kućanstva čiji je nositelj poslodavac imaju najveću razinu izdataka za potrošnju, 2.398,41 KM, dok kućanstva čiji je nositelj kućanstva sa tipom ugovora koji nije na neodređeno vrijeme troše mjesečno 1.009,74 KM manje (1.388,67 KM mjesečno). (Tablice 5.16 i 5.17)

Tablica 5.16. Prosječni mjesečni izdaci kućanstava po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Status u zaposlenju (nositelj kućanstva)			
	Poslodavac	Samozaposleni ili slobodno zanimanje	Zaposleni sa ugovorom na neodređeno vrijeme	Ostali zaposleni sa drugim tipom ugovora
Ukupno hrana i piće	24,8	33,6	28,5	31,3
Duhan	2,3	2,9	2,4	2,7
Odjeća i obuća	8,2	4,5	6,5	5,1
Stanovanje	16,1	14,0	15,9	17,2
El. energija, plin, voda i ostala goriva	7,7	9,7	8,1	9,3
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	4,6	4,4	4,7	4,5
Zdravstvo	3,5	3,2	3,0	2,6
Prijevoz	12,8	11,8	12	10,3
Komunikacije	5,2	4,3	4,7	4,6
Rekreacija i kultura	2,9	1,9	2,4	2,0
Obrazovanje	0,8	0,4	0,8	0,6
Ugostiteljske usluge	3,0	2,1	2,9	2,3
Usluge smještaja	(0,6)	(0,3)	0,6	(0,3)
Ostali proizvodi i usluge	7,4	6,8	7,7	7,1
Ukupna neprehrana	75,2	66,4	71,5	68,7
Ukupno (=100%)	2.398,41	1.497,85	1.859,76	1.388,67

Značajan iznos finansijskih sredstava kućanstava čiji je nositelj poslodavac koristi se za neprehranbene proizvode (75,2%), a u okviru ove kategorije izdataka pored ostalog troši se i za obroke izvan kućanstva, rekreaciju i kulturu, usluge smještaja i druge robe i usluge.

Kućanstva sa samozaposlenim članovima imaju strukturu izdataka sličnu kućanstvima koja žive u naseljima tipa „ostalo“. Ovo je indikacija kako je samozaposlenost generalno povezana sa sektorom poljoprivrede. Kod njih je učešće vrijednosti potrošnje iz vlastite proizvodnje najveće (28,1%), što je skoro dva i po puta više nego kod kućanstava čiji je nositelj kućanstva poslodavac ili ima stalno zaposlenje. Kućanstva sa nositeljem kućanstva zaposlenim kod poslodavca na neodređeno vrijeme, za hranu izdvajaju nešto manje, 28,5%, u uporedbi sa kućanstvima čiji nositelj ima neki drugi tip ugovora o radu. Izdaci za hranu ovih kućanstava iznose 31,3% i njihovi ukupni izdaci su za 25,3% manji od kućanstava čiji je nosilac stalno zaposlen.

Tablica 5.17. Prosječni mjesečni izdaci kućanstava za hranu i piće po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva i kategoriji izdataka, 2015. (vrijednosti u KM i vrijednosti u postotcima)

Kategorija izdataka	Status u zaposlenju (nositelj kućanstva)			
	Poslodavac	Samozaposleni ili slobodno zanimanje	Zaposleni sa ugovorom na neodređeno vrijeme	Ostali zaposleni sa drugim tipom ugovora
Kruh i žitarice	13,4	13,2	13,1	13,9
Meso	23,0	23,9	22,8	22,6
Riba	3,3	2,4	3,0	2,7

nastavak

Kategorija izdataka	Status u zaposlenju (nositelj kućanstva)			
	Poslodavac	Samozaposleni ili slobodno zanimanje	Zaposleni sa ugovorom na neodređeno vrijeme	Ostali zaposleni sa drugim tipom ugovora
Mlijeko, sir, jaja	13,6	14,7	14,3	14,6
Ulja i masnoće	3,9	4,2	4,0	4,1
Voće	7,6	6,6	7,6	6,8
Povrće	9,7	11,4	10,0	10,5
Šećer, marmelada, med i čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	13,0	11,4	12,5	12,2
Bezalkoholna pića	9,5	9,2	9,6	9,6
Alkoholna pića	3,1	2,9	3,2	3,1
Ukupno hrana i piće	594,94	503,76	529,71	435,31
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	11,2	28,1	11,7	15,5

5.4. Kupovina prehrambenih proizvoda prema tipu prodajnog mjesta

Hrana se, uglavnom, kupuje u dućanima tradicionalnog tipa: 72,4% kućanstava kupuje kruh u ovim tipovima prodajnih mjesta. Mesnica i ribarnica se ubrajaju u tradicionalne dućane i u njima kućanstva kupuju skoro 50% mesa i ribe. U super/hiper marketima 38,6% kućanstava kupuju ribu, a 34,4% njih kupuje meso. Meso se također značajno kupuje u prodajnim mjestima svrstanim u tip „ostalo“ što podrazumijeva i izravnu kupovinu od proizvođača.

Skoro jedna četvrtina kućanstava voće i povrće kupuje u super/hiper marketima. U istom se obujmu kupovina ovih proizvoda obavlja i na tržnicama (24,6%). Ovi proizvodi se za oko 20% više kupuju u tradicionalnim dućanima nego na tržnici ili u super/hiper marketima.

Tablica 5.18. Postotak kućanstava prema tipu prodajnog mjesta, 2015.
(vrijednosti u postocima)

Prehrambeni proizvodi	Tip prodajnog mjesta					
	Dućan	Robna kuća	Super/hiper market	Tržnica	Kiosk	Ostalo
Kruh	72,4	(0,5)	15,1	:	:	11,9
Meso	47,9	(3,3)	34,4	1,1	-	13,3
Riba	48,4	(2,8)	38,6	3,2	:	7,0
Povrće	43,5	(0,9)	24,9	24,6	:	5,9
Voće	44,8	(1,0)	24,8	24,6	:	4,5

Promatrano po geografskim područjima prehrambeni proizvodi se najčešće kupuju u dućanima tradicionalnog tipa. Najveći broj kućanstava kruh kupuju u ovim dućanima (Federacija BiH 76,1%, Republika Srpska 65,3% i Brčko distrikt BiH 77,0%).

Interesantno je spomenuti navike kupovanja mesa. U Republici Srpskoj 21,7% kućanstava meso kupuje u prodajnim mjestima tipa „ostalo“ (farme, ribogojilišta), dok u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH ovi postotci su daleko niži (8,9% i 7,4% respektivno).

Razumljivo je da veliki postotak kućanstava u svim geografskim područjima voće i povrće kupuje na tržnicama. Promatrano po tipu naseljenog mjesta može se konstatirati da su navike kupovanja prehrambenih proizvoda slične kada su u pitanju kućanstva koja žive u gradskim naseljima i naseljima tipa „ostalo“.

Razlike u navikama kupovanja kućanstava koja žive u različitim tipovima naselja je evidentna kod kupovine voća i povrća. U gradskim naseljima voće i povrće se uglavnom kupuje u dućanima (37,7% i 37,1%) i na tržnicama (34,0%), U kućanstvima koja žive u naseljima tipa „ostalo“ voće i povrće se češće kupuje u dućanima (50,3% i 48,3%) u odnosu na tržnice (17,4%) što je i razumljivo. U naseljima tipa „ostalo“ meso se češće kupuje u ostalim prodajnim mjestima (26,0%) u odnosu na urbana kućanstva (11,9%) što ukazuje na činjenicu da se ovaj proizvod može kupiti i izravno od uzgajivača stoke.

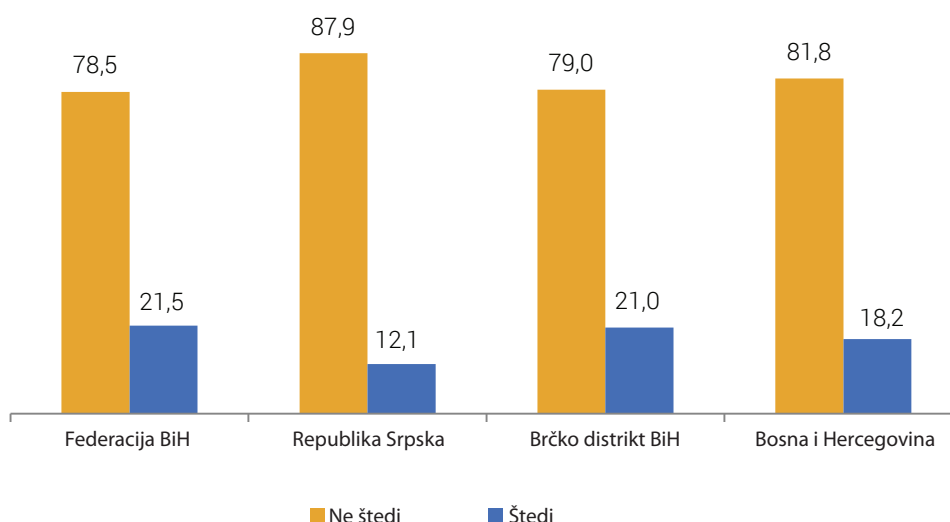
5.5. Štednja i ekonomska situacija kućanstava

Informacije koje se odnose na štednju kućanstava i najniži prihod koji bi, po mišljenju kućanstava, zadovoljio njihove potrebe omogućuju da se bolje odrede uvjeti u kojima žive kućanstva u Bosni i Hercegovini. Iako se podaci o štednji odnose na subjektivno mišljenje kućanstava, odgovori koje su dala sama kućanstva odnose se ne samo na prihod kućanstava, nego i na način njihovog života i potrošačke navike. Kao što ćemo posebno kasnije naglasiti, to stoji u jakoj vezi sa socio-demografskim značajkama članova kućanstva i sa razinom izdataka za potrošnju.

18,2% kućanstava izjavilo je da štedi dio prihoda, a 81,8% njih izjavilo je da prihode u cijelosti potroši. (Grafikon 5.2)

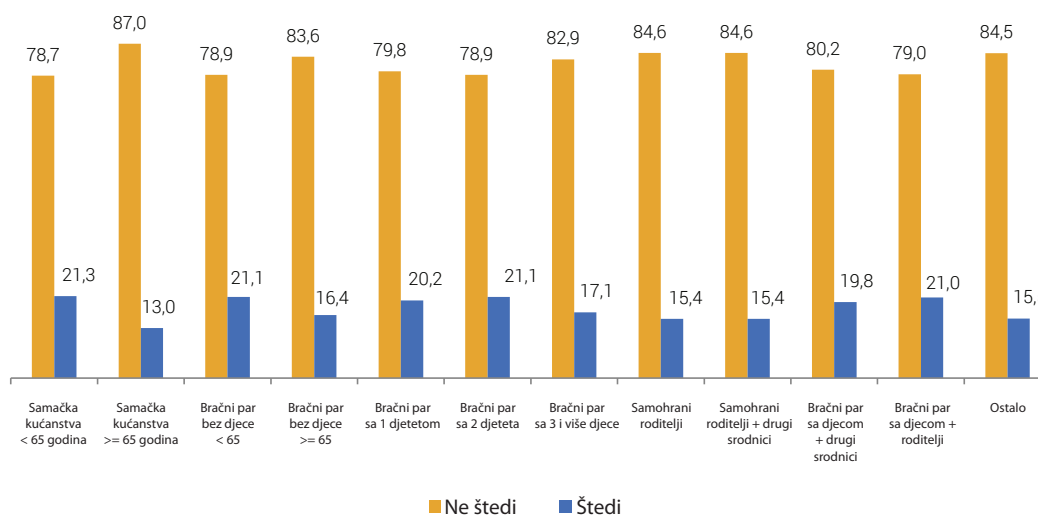
Postoje interesantne razlike između geografskih područja i između tipova kućanstava kada je u pitanju štednja. Postotak kućanstava koji imaju štednju u Federaciji BiH iznosi 21,5%, Republici Srpskoj 12,1% i 21,0% u Brčko distriktu BiH.

Grafikon 5.2. Štednja po geografskim područjima, 2015.
(vrijednosti u postocima)

Najmanje štediša (13,0%) je među samačkim kućanstvima sa 65 i više godina starosti i kućanstvima u kojima je nositelj samohrani roditelj i samohrani roditelj sa srođnicima (15,4%). Značajan dio (21,1%) bračnih parova sa nositeljem kućanstva koji je mlađi od 65 godina štedi, takođe štede i bračni parovi sa djecom i roditeljima (njih oko 21,0%), kao i bračni parovi sa jednim i sa dvoje djece (oko 20%). I 21,3% samaca mlađih od 65 godina uštedi nešto od svoje zarade.

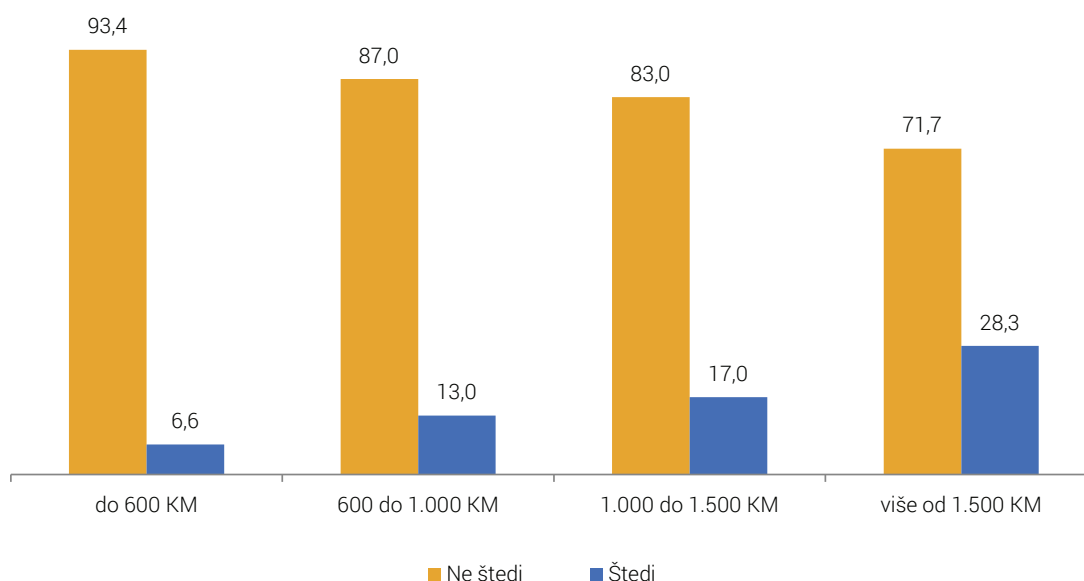
Grafikon 5.3. Štednja po tipu kućanstva, 2015. (vrijednosti u postotcima)

Kako se povećava razina izdataka za potrošnju, tako se povećava i postotak kućanstava koja uštede dio svog godišnjeg prihoda.

Među kućanstvima koja mjesečno troše do 600 KM, 6,6% je onih koja su izjavila da štede, 13,0% je štediša koji mjesečno troše 600-1.000 KM, 17,0% koji troše 1.000-1.500 KM. Najviše kućanstava koja štede (28,3%) su kućanstva koja imaju i najveću mjesečnu potrošnju, a to je potrošnja iznad 1.500 KM.

Grafikon 5.4. Štednja po razini potrošnje, 2015. (vrijednosti u postotcima)

Kao što smo već istakli, kućanstva su odgovarala na pitanje koji bi, po njihovom mišljenju, bio najniži mjesečni prihod koji bi zadovoljio potrebe njihovog kućanstva. Na ovo pitanje nije odgovorilo svega 0,8% kućanstava.

6. SIROMAŠTVO: PROCJENA I GLAVNE ZNAČAJKE SIROMAŠNIH KUĆANSTAVA

6.1. Metodološki aspekti

Za analizu siromaštva predstavljenu u ovom poglavlju, korištena je europska standardna metodologija. Prema ovoj metodologiji siromaštvo je definirano ekvivalentnim izdacima za potrošnju kućanstava koji su ispod standardnog praga, koji je godišnje postavljen na 60,0% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka kućanstava.

Ova definicija usvojena je na razini Europske unije kao radna definicija 1984. godine prema odluci Savjeta Europe, i glasi: „Siromašne su osobe, obitelji i skupine osoba čiji su resursi (materijalni, kulturni i društveni) ograničeni u tolikoj mjeri da ih isključuju iz onog minimuma koji se traži za život u zemlji članici u kojoj žive.“

Siromaštvo je, prema tome, definirano u „relativnom“ smislu i zavisi o distribuciji izdataka za potrošnju unutar stanovništva. Siromaštvo ne podrazumijeva samo nedostatak neophodnih dobara i usluga, nego i nepovoljan status u kojem se nalaze neka kućanstva kada se usporede sa drugim: siromašni su oni koji posjeduju manje Medijana¹ izjednačenih izdataka za potrošnju predstavlja mjeru prosperiteta u zemlji: kućanstva koja imaju mjesečne izdatke ispod 60,0% ove medijane smatraju se siromašnim.

Osim toga, razine izdataka za potrošnju svakog kućanstva izjednačeni su tako da uzimaju u obzir razlike u potrebama kućanstava i ekonomije obujma koje se javljaju u kućanstvima različite veličine i strukture. Iznos izdataka za potrošnju potreban da bi se postigla određena razina blagostanja varira prema strukturi kućanstva. Tek kada se definira referentni tip kućanstva (a to je odraslo samačko kućanstvo²) moguće je definirati ekvivalentan koeficijent koji daje iznos potreban po kućanstvu sa različitim značajkama, da ima isti životni standard.

Europska metodologija koristi tzv. „modificiranu OECD skalu ekvivalentnosti“, koja daje ponder 1,0 nositelju kućanstva, 0,5 drugim članovima starosti 14 godina i više i 0,3 svakom djetetu ispod 14 godina. U ovom slučaju tip referentnog kućanstva je odrasla neudata/neoženjena osoba (sa koeficijentom 1,0). Na primjer, kućanstvo koje čini odrasla osoba i njeno dijete starosti 14 godina ima isti životni standard kao i kućanstvo koje čini odrasla osoba ako je njegova razina izdataka 1,5 puta veći (1 za prvu odraslu osobu i 0,5 za dijete) od izdataka za potrošnju kućanstva koje čini odrasla neudata/neoženjena osoba. U tom slučaju, ako se podijele ukupni izdaci za potrošnju svakog kućanstva sa njegovim koeficijentom (koji je dat sumom pondera za svakog člana) moguće je izravno usporediti razine izdataka za potrošnju i dobiti „ravnornu“ distribuciju izdataka za potrošnju. Veličina siromaštva se računa na temelju broja kućanstava (i njihovih članova) koja pokazuju izdatke za potrošnju koji su ispod standardnog praga.

Ako se uzme u obzir konvencionalna priroda ovog praga i činjenica da izdaci za potrošnju ispod ovog praga ne predstavljaju ni neophodan ni dovoljan pokazatelj za stanje siromaštva, onda se indikator odnosi na mjeru rizika siromaštva.

U 2015. godini, 60,0% medijane mjesečnih izdataka za potrošnju u Bosni i Hercegovini iznosi 389,26 KM. Ova vrijednost predstavlja relativnu liniju siromaštva (ili standardnu liniju siromaštva) za jednočlano odraslo kućanstvo².

Relativna linija siromaštva je izračunata na temelju podataka Ankete o potrošnji kućanstava koji su prikupljeni iz uzorka od 7.702 kućanstava slučajno odabranih tako da predstavljaju stanovništvo Bosne i Hercegovine.

Iz više razloga, ovaj tip ankete ima ograničenu vrijednost u analizi siromaštva.

Anketa se odnosi na pojedince koji žive u Bosni i Hercegovini i ne uključuje osobe koje žive u kolektivnim institucijama (u staračkim domovima, popravnim domovima, zatvorima, itd.). Pored toga, isključuju se i beskućnici jer je uzorak rađen na temelju okvira nastanjenih stambenih jedinica.

Prema tome, anketa ne može dati informacije o uvjetima života u ekstremno lošim situacijama. Ali bez obzira na to, anketa ostaje glavni izvor informacija za procjene siromaštva u Bosni i Hercegovini, i mora se koristiti kao referenca za bilo koju analizu ove pojave.

1 Kada se sva kućanstva sortiraju u rastućem nizu prema visini njihovih izjednačenih izdataka za potrošnju, medijana je vrijednost izdataka za potrošnju koja odvaja 50% kućanstava sa izdacima za potrošnju iznad vrijednosti medijane i 50% kućanstava ispod ove vrijednosti.

2 Jednočlano kućanstvo gdje je član star 14 ili više godina.

6.2. Relativno siromaštvo

U 2015. godini, 170.619 kućanstva (16,5% od ukupnog broja kućanstava) ili 505.816 stanovnika u Bosni i Hercegovini (16,9% od ukupnog broja stanovnika) žive u relativnom siromaštvu (Tablica 6.1.).

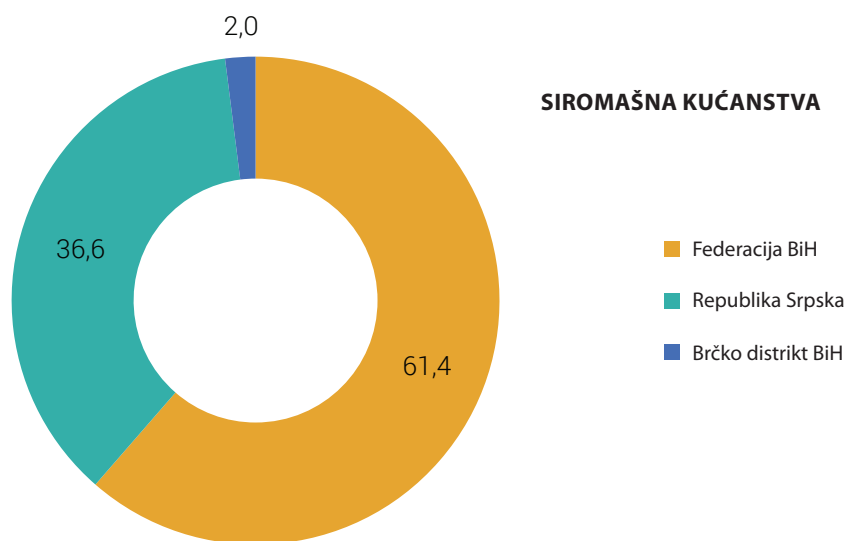
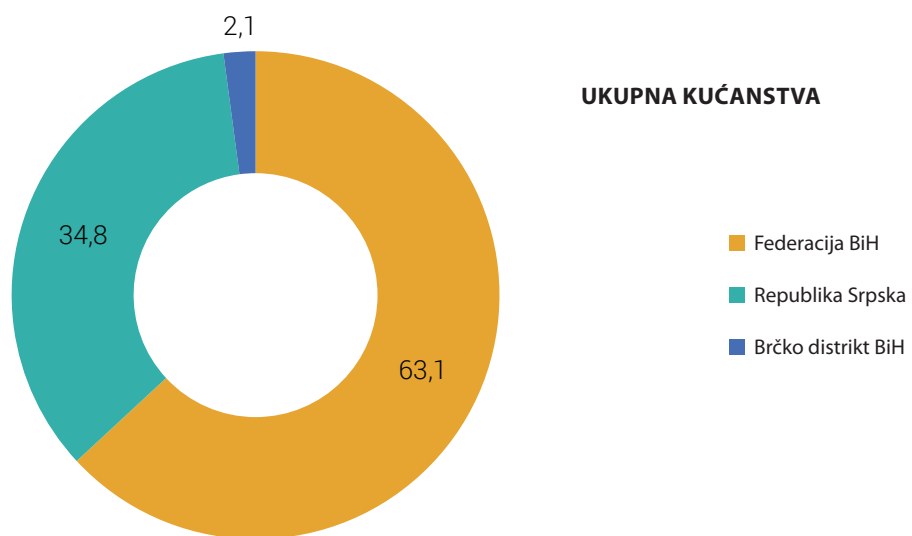
Ovaj podatak je rezultat različitih uvjeta života u tri geografska područja u zemlji. 61,4% siromašnih kućanstava živi u Federaciji BiH (Grafikon 6.1.) gdje je od 100 kućanstava njih 16 siromašno.

Sličan omjer je i u Brčko distriktu BiH, dok u Republici Srpskoj na svakih 100 kućanstava u populaciji ima 17,4 siromašnih.

Tablica 6.1. Glavni indikatori relativnog siromaštva po geografskim područjima, 2015. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u postotcima)

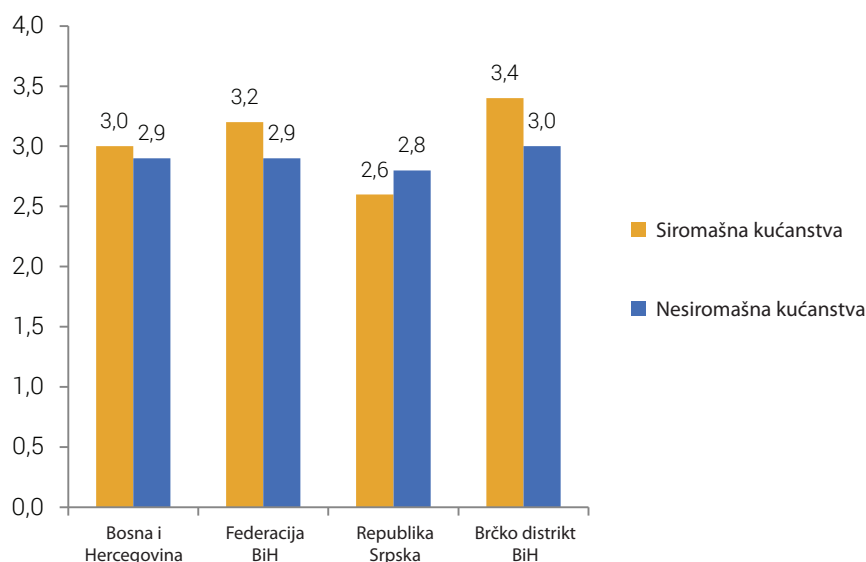
Jedinice posmatranja	2015.			
	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Relativna linija siromaštva (mjesečno u KM)	389,26			
Siromašna kućanstva	170619	104666	62501	3452
Ukupna kućanstva	1033452	652129	359567	21755
Siromašni stanovnici	505816	332328	161849	11639
Ukupni stanovnici	2995603	1943513	985854	66236
Stopa siromaštva (%)				
Siromašna kućanstva	16,5	16,0	17,4	15,9
Siromašni stanovnici	16,9	17,1	16,4	17,6
Jaz siromaštva (%)				
Kućanstva	24,6	25,8	22,7	21,5
Procentualna vrijednost				
Siromašna kućanstva	100,0	61,4	36,6	2,0
Ukupna kućanstva	100,0	63,1	34,8	2,1
Siromašni stanovnici	100,0	65,7	32,0	2,3
Ukupni stanovnici	100,0	64,9	32,9	2,2

Grafikon 6.1. Siromašna kućanstva i ukupna kućanstva po geografskim područjima, 2015. godina
(vrijednosti u postocima)

Postoje izvjesne razlike u prosječnoj veličini siromašnih i nesiromašnih kućanstava po geografskim područjima. Siromašna kućanstva su u prosjeku veća od nesiromašnih u svim geografskim područjima, osim Republike Srpske gdje je taj odnos suprotan (Grafikon 6.2.).

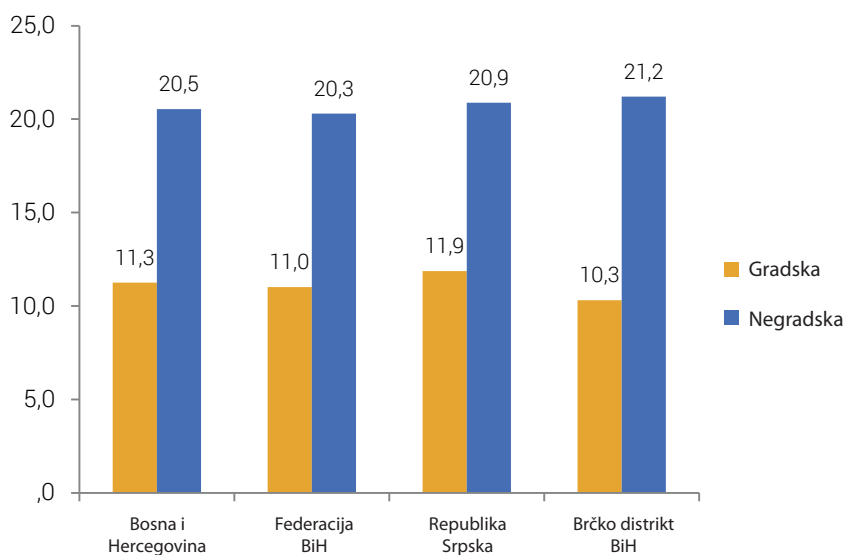
Grafikon 6.2. Prosječne veličine kućanstava prema statusu u siromaštvu, 2015. godina

Broj i postotak siromašnih su bitni pokazatelji, ali su to ipak jednodimenzionalni podaci koji ne govore dovoljno o uvjetima života, tj. koliko je to siromaštvo duboko. Ova informacija se dobija iz indikatora jaza siromaštva koji mjeri koliko su izdaci za potrošnju siromašnih kućanstava, u prosjeku, udaljeni od linije siromaštva. (Tablica 6.1) Sudeći prema indeksu jaza siromaštva, iako je u Federaciji BiH manji postotak siromašnih kućanstava, ona se nalaze u lošijoj situaciji jer su u prosjeku udaljenija od linije siromaštva.

U sva tri geografska područja relativno siromaštvo je izraženije u negradskim naseljima: u 2015. godini stopa siromašnih negradskih kućanstava je u Bosni i Hercegovini bila 20,5% dok je dostigla razinu od 21,2% u spomenutim naseljima Brčko distrikta BiH.

Grafikon 6.3. Relativno siromaštvo kućanstava po tipu naselja i geografskom području, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

6.3. Značajke siromašnih kućanstava

U cilju dobijanja bolje slike o siromaštvu, respektirajući veličinu uzorka, detaljna analiza stopa siromaštva (po veličini i tipu kućanstava, starosti, obrazovanju i aktivnosti nositelja kućanstva) je rađena samo na razini Bosne i Hercegovine.

Gledano s aspekta veličine kućanstava, relativno siromaštvo je najviše koncentrirano unutar kućanstava koja imaju 5 ili više članova te kod jednočlanih kućanstava (stope siromaštva 20,2% i 18,5% respektivno), dok promatrano prema tipu kućanstava, primjećujemo da je najveća stopa siromaštva bila kod bračnih parova sa djecom i drugim srođnicima (23,1%) i samačkih kućanstava gdje je osoba stara 65 godina ili više (21,9%).

Nasuprot tome, najmanje stope siromaštva su kod bračnih parova bez djece gdje je nositelj kućanstva mlađi od 65 godina (10,5%) i samačkih kućanstava sa osobom mlađom od 65 godina (12,2%), a s aspekta veličine kućanstava gledano, kod četveročlanih kućanstava (14,8%).

Tablica 6.2 Relativno siromaštvo po veličini i tipu kućanstva, 2015. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u postotcima)

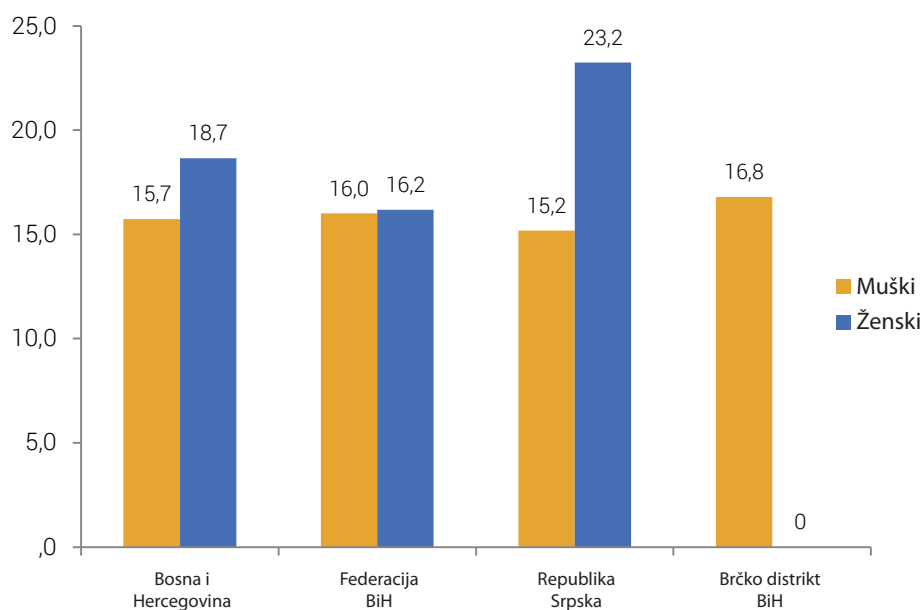
Varijabla	Broj siromašnih kućanstava	Veličina siromaštva
Veličina kućanstva		
1 član	39632	18,5
2 člana	42257	15,2
3 člana	27851	15,1
4 člana	30100	14,8
5 ili više članova	30779	20,2
Ukupno	170619	16,5
Tip kućanstva		
Samačka <65 godina	9246	12,2
Samačka >=65 godina	30386	21,9
Bračni par bez djece <65 godina	10414	10,5
Bračni par bez djece >=65 godina	19407	18,1
Bračni par sa 1 djetetom	19007	13,6
Bračni par sa 2 djeteta	23901	14,5
Bračni par sa 3 i više djece	9366	17,2
Samohrani roditelji	14458	18,4
Samohrani roditelji i drugi srođnici	(6081)	(16,4)
Bračni par sa djecom i drugi srođnici	12343	23,1
Bračni par sa djecom i roditelji	(5867)	(16,5)
Ostalo	10143	20,9
Ukupno	170619	16,5

Spol nositelja kućanstva ima izvjestan uticaj na relativno siromaštvo.

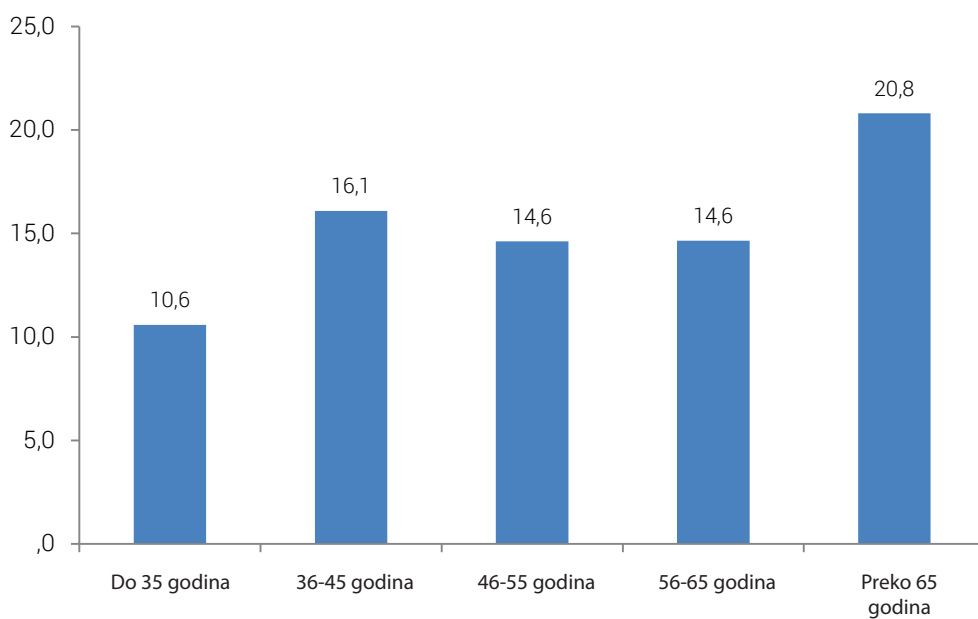
Na razini Bosne i Hercegovine stopa siromaštva kućanstava sa nositeljem ženskog pola je 18,7% nasuprot 15,7% kod kućanstava u kojima je nositelj muškarac. Razlike su izraženije u Republici Srpskoj gdje su te stope 23,2%, odnosno 15,2%. (Grafikon 6.3.)

Na razini Bosne i Hercegovine, siromaštvo je usko povezano sa starosti nositelja kućanstva: stopa siromaštva je skoro dva puta veća ako je nositelj kućanstva starosti 65 godina ili više (20,8%) nasuprot 10,6% kod kućanstava gdje je nositelj mlađi od 35 godina. (Grafikon 6.4.)

**Grafikon 6.4. Veličina siromaštva po spolu nositelja kućanstva, 2015. godina
(vrijednosti u postocima)**

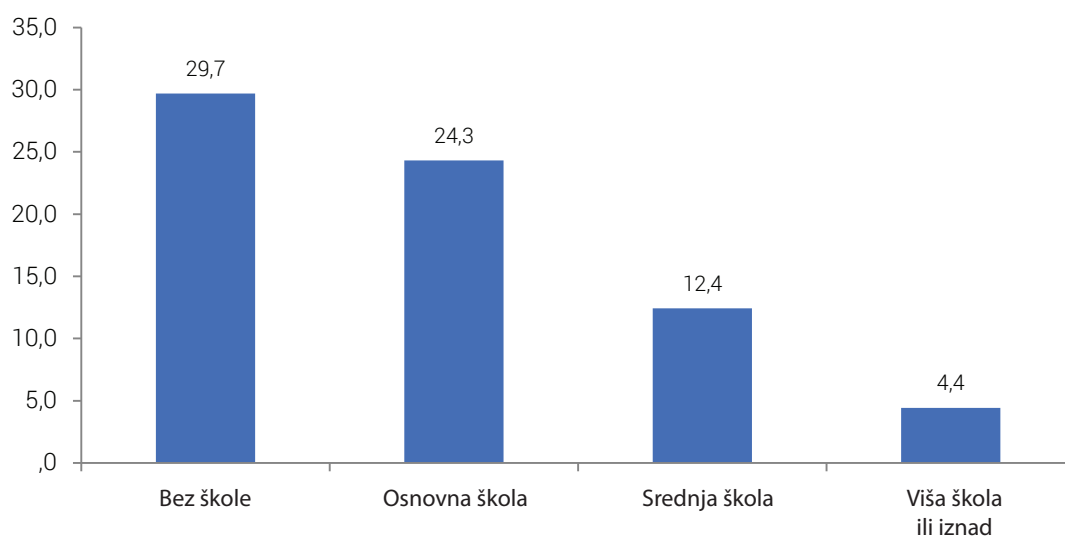
**Grafikon 6.5. Veličina siromaštva po starosti nositelja kućanstva, 2015. godina
(vrijednosti u postocima)**

6.4. Obrazovanje, zaposlenost i siromaštvo

Niska razina obrazovanja dovodi do povećanja rizika od siromaštva (Grafikon 6.6). Od ukupnog broja kućanstava čiji nositelj nema nikakvu školsku spremu 29,7% ih je siromašno. Stopa siromaštva je također jako visoka i kod kućanstava čiji nositelj ima završenu osnovnu školu (24,3%) i počinje značajno opadati tek kod kućanstava čiji nositelj ima završenu srednju školu (12,4%) i sveučilišno obrazovanje (4,4%).

Grafikon 6.6. Veličina siromaštva prema obrazovanju nositelja kućanstva, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

Na kraju, siromaštvo je jako povezano i sa statusom u zaposlenju nositelja kućanstva. Postotak siromašnih kućanstava je najmanji ako je nositelj kućanstva zaposlen (11,6%). Stopa siromaštva dostiže 26,2% ako je nositelj kućanstva nezaposlen ili traži prvo zaposlenje, dok je najveća stopa siromaštva kod kućanstava čiji je nositelj nesposoban za rad i iznosi 38,5%. Kod kućanstava sa umirovljenim nositeljem njih 16,3% su siromašni. Iako stopa siromaštva unutar ove podpopulacije nije najveća, treba imati na umu činjenicu da nju čini preko 60 hiljada umirovljeničkih kućanstava što predstavlja više od 35% svih siromašnih kućanstava u Bosni i Hercegovini.

Tablica 6.3. Relativno siromaštvo po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva, 2015. godina (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u postocima)

Status u zaposlenju nositelja kućanstva	Broj siromašnih kućanstava	Stopa siromaštva
Zaposlen	47955	11,6
Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	23384	26,2
Kućanica	19782	18,0
Nesposoban za rad	14399	38,5
Umirovljenik	60487	16,3
Ostalo	(4612)	(32,9)
Ukupno	170619	16,5

6.5. Relativni karakter linije siromaštva (Kućanstva na granici siromaštva i slabo siromašna kućanstva)

Broj i stopa siromašnih kućanstava zavisi od toga gdje je linija siromaštva postavljena. Njeno postavljanje na 60% od medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju je konvencionalno. Ono predstavlja prag vrijednosti koji dijeli stanovništvo na siromašno i nesiromašno i ne omogućava potpunu analizu ove pojave u svojoj raznolikosti. Iz tog razloga su kreirana i analizirana još dva praga siromaštva: 50% i 70% od medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju.

Razmatranjem ovih triju linija siromaštva, identifikuju se četiri kategorije kućanstava: definitivno siromašna kućanstva (sa potrošnjom ispod 50% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju), slabo siromašna kućanstva (potrošnja između 50% i 60% medijane), kućanstva na granici siromaštva (sa potrošnjom između 60% i 70% medijane) i kućanstva koja definitivno nisu siromašna sa višim iznosima potrošnje.

**Grafikon 6.7. Siromašna i nesiromašna kućanstva prema tri različite linije siromaštva, 2015. godina
(vrijednosti u postotcima)**

Nisu siromašna 83,5%	Definitivno nisu siromašna 75,1%
	na granici siromaštva 8,4%
Siromašna 16,5%	Slabo siromašna 6,9%
	Definitivno siromašna 9,6%

U 2015. godini oko 99.000 kućanstava su definitivno siromašni sa malim teritorijalnim razlikama. Naime, relativno promatrano, definitivno siromašnih kućanstava ima najmanje u Brčko distriktu BiH (8,2%), dok su entitetske razlike u odnosu na državni prosjek male. Istovremeno, kućanstava koja definitivno nisu siromašna ima relativno najviše u Federaciji BiH (76,4%), a najmanje u Republici Srpskoj (72,8%).

Više od 86.000 kućanstava u Bosni i Hercegovini su na granici siromaštva jer je njihova potrošnja samo 64,88 KM iznad granice od 60% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju.

**Tablica 6.4. Siromaštvo prema različitim linijama siromaštva po geografskim područjima, 2015. godina
(vrijednosti u postotcima)**

Linija siromaštva	Bosna i Hercegovina		Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH
	Broj kućanstava	% kućanstava	% kućanstava	% kućanstava	% kućanstava
50 % medijane izdataka (324,3831 KM)	98948	9,6	9,8	9,3	8,2
60 % medijane izdataka (389,2597 KM)	170619	16,5	16,0	17,4	15,9
70 % medijane izdataka (454,1363 KM)	256930	24,9	23,6	27,2	26,2
Definitivno siromašna	98948	9,6	9,8	9,3	8,2
Slabo siromašna	71671	6,9	6,3	8,0	7,7
Na granici siromaštva	86311	8,4	7,5	9,8	10,3
Definitivno nisu siromašna	776522	75,1	76,4	72,8	73,8
Omjer S80/S20		4,9	5,2	4,3	4,2
Gini koeficijent		31,2	31,0	31,4	31,7

Također je interesantno vidjeti relativnu poziciju donje skupine kućanstava u odnosu na gornju skupinu. To može biti ilustrirano omjerom S80/S20. Za svako geografsko područje taj omjer uspoređuje ukupne izjednačene izdatke za potrošnju gornjeg kvintila kućanstava (20% kućanstava sa najvećom izjednačenom potrošnjom) sa potrošnjom donjeg kvintila kućanstava (20% kućanstava sa najmanjom izjednačenom potrošnjom). Prosjek za Bosnu i Hercegovinu je 4,9 što pokazuje da najbogatiji kvintil kućanstava ima 4,9 puta veću potrošnju od najsiromašnijeg kvintila. Ovaj omjer je odgovarajući samo za promjene u gornjem i donjem kvintilu kućanstava.

Neravnomjernost raspodjele izjednačenih izdataka za potrošnju u Bosni i Hercegovini pokazuje i Gini koeficijent koji je iznosio 31,2% i kod kojeg nisu primijećene prevelike geografske varijacije.

7. ZDRAVSTVO I SOCIJALNA UKLJUČENOST

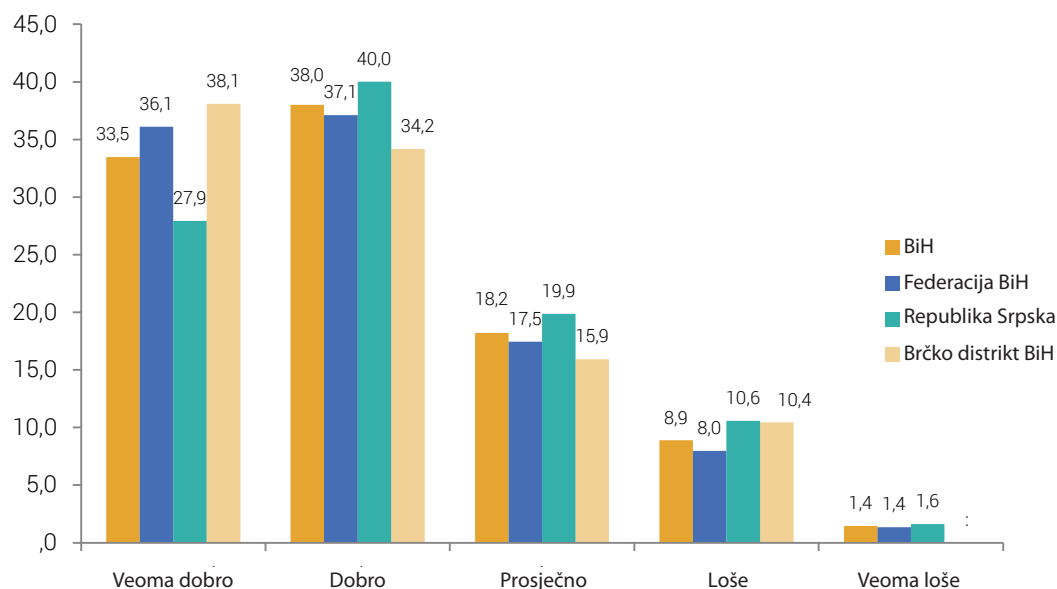
U cilju dobijanja temeljnih podataka za izračunavanje socijalnih indikatora, anketni instrumentarij je u 2015. godini proširen sa *ad hoc* modulom o zdravstvu i socijalnoj uključenosti. Rezultati prikazani u ovom poglavlju su dobijeni na temelju subjektivnih izjava ispitanika prikupljenih u tom modulu, a koje se odnose na zdravstveno stanje ispitanika, doznake kućanstvima, zadovoljstvo ispitanika životom, socijalnu uključenost i pitanja o uvjetima u kojima žive njihova djeca.

7.1. Zdravstveno stanje i zdravstvene usluge

Rezultati prikazani u ovom poglavlju su dobijeni iz podataka prikupljenih u dijelu B navedenog modula koji se odnosi na zdravstveno stanje stanovništva i korištenje zdravstvenih usluga. Analiza zdravstvenog stanja i usluga u BiH rađena je na temelju subjektivnog mišljenja i odgovora pojedinaca o zdravstvenom stanju, zdravstvenim uslugama, navikama i poteškoćama sa kojima se suočavaju po pitanju zdravlja.

U Bosni i Hercegovini 71,5% stanovnika smatra da je njihovo opće zdravstveno stanje veoma dobro ili dobro, dok je približno svaki deseti stanovnik prijavio veoma loše ili loše opće zdravstveno stanje. Najlošije zdravstveno stanje prijavili su stanovnici Republike Srpske gdje je postotak stanovnika sa veoma dobrim ili dobrim zdravstvenim stanjem najmanji (67,9%), a procenat onih sa veoma lošim ili lošim zdravljem najveći (12,2%). (Grafikon 7.1.)

Grafikon 7.1. Stanovništvo prema vlastitom mišljenju o zdravlju po geografskom području, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

Približno svaki šesti stanovnik je izjavio da je u proteklih šest mjeseci bio ograničen u svojim aktivnostima zbog zdravstvenih problema, a skoro 28 od 100 stanovnika imaju neku dugotrajnu bolest. Između geografskih područja nisu evidentirane velike razlike, osim u Brčko distriktu BiH gdje svaki treći stanovnik ima dugotrajnu bolest ili zdravstveni problem. (Tablice 7.1. i 7.2.)

Tablica 7.1. Stanovništvo prema vlastitom mišljenju o ograničenosti u aktivnostima zbog zdravstvenog problema tijekom najmanje 6 proteklih mjeseci, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Vrlo ograničen	4,8	4,9	4,5	4,6
Ograničen	12,1	12,4	11,6	10,1
Nije ograničen	83,1	82,7	83,9	85,3
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0

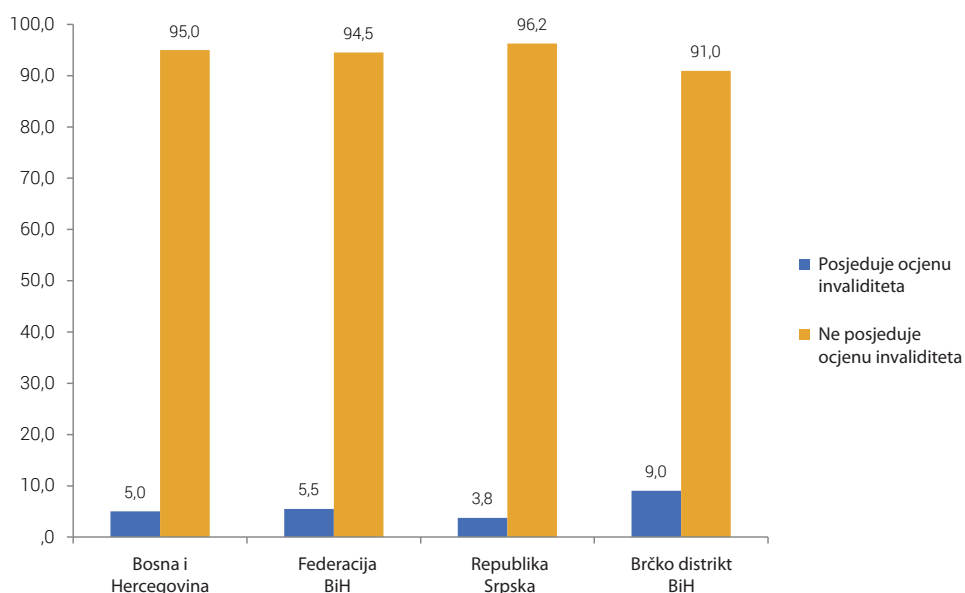
Tablica 7.2 Stanovništvo prema dugotrajnoj bolesti ili zdravstvenom problemu, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Ima dugotrajnu bolest ili zdravstveni problem	27,7	27,3	28,2	33,4
Nema dugotrajnu bolest ili zdravstveni problem	72,3	72,7	71,8	66,6
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0

Tri najzastupljenije kronične bolesti bosanskohercegovačkog stanovništva su hipertenzija, reuma i dijabetes. Od ukupnog broja stanovnika Bosne i Hercegovine koji su izjavili da boluju od dugoročnih bolesti, povišen krvni tlak ima skoro svaki drugi, reumu ima skoro svaki jedanaesti, a šećernu bolest svaki dvanaesti kronični bolesnik.

U Bosni i Hercegovini 5% stanovništva ima rješenje o invaliditetu. (Grafikon 7.2.) Obvezno zdravstveno osiguranje nema 2,4% stanovnika, dok privatno zdravstveno osiguranje ima skoro svaki stoti. (Tablica 7.3.)

Grafikon 7.2. Stanovništvo prema posjedovanju ocjene invaliditeta od strane komisije/instituta, 2015. god. (vrijednost u postocima)

Tablica 7.3. Stanovništvo prema posjedovanju obveznog i privatnog zdravstvenog osiguranja, 2015. god. (vrijednost u postocima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Obvezno zdravstveno osiguranje				
Ima osiguranje	97,6	97,4	97,9	99,0
Nema osiguranje	2,4	2,6	2,1	:
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0
Privatno zdravstveno osiguranje				
Ima osiguranje	0,8	0,9	(0,4)	:
Nema osiguranje	99,2	99,1	99,6	99,5
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0

Napomena: Iako se statistički nepouzdana podaci za Brčko distrikt BiH u ovoj tablici mogu izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ova pitanja bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

Budući da većina stanovnika ima obvezno zdravstveno osiguranje, medicinske usluge se uglavnom koriste u državnim institucijama (ambulante, domovi zdravlja i bolnice). Jedini izuzetak su stomatološke usluge koje se podjednako koriste i u privatnom sektoru (koristi ih skoro svaki drugi stanovnik). Značajan je i udio posjeta ginekolozima u privatnim ordinacijama koje posjećuje skoro svaki četvrti ispitanik. Većih razlika između geografskih područja nema, s izuzetkom da je u Brčko distriktu BiH evidentirano više posjeta ginekolozima u ambulantama ili domovima zdravlja. (Tablica 7.4.)

Tablica 7.4. Stanovništvo prema mjestu korištenja medicinskih usluga prema vrstama usluga, 2015. god. (vrijednost u postocima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Ljekar opće prakse				
Ambulanta ili dom zdravlja	98,0	98,0	97,9	99,4
Privatna ustanova	2,0	2,0	2,1	:
Ginekolog				
Ambulanta ili dom zdravlja	57,7	56,3	58,6	84,9
Bolnica	18,3	18,8	17,7	:
Privatna ustanova	24,0	24,8	23,7	:
Stomatolog				
Ambulanta ili dom zdravlja	48,2	50,4	43,6	50,2
Bolnica	3,6	2,7	5,7	:
Privatna ustanova	48,2	46,9	50,7	48,7
Drugi ljekar				
Ambulanta ili dom zdravlja	39,4	41,3	36,7	30,1
Bolnica	44,2	43,9	44,6	48,1
Privatna ustanova	16,4	14,9	18,8	21,8

nastavak

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Medicinska sestra/tehničar ili primalja				
Ambulanta ili dom zdravlja	88,6	86,7	92,3	87,2
Bolnica	9,7	11,5	(6,0)	:
Privatna ustanova	1,8	(1,8)	:	-

Napomena: Iako se statistički nepouzdana podaci u ovoj tablici u nekim slučajevima mogu izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ova pitanja bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

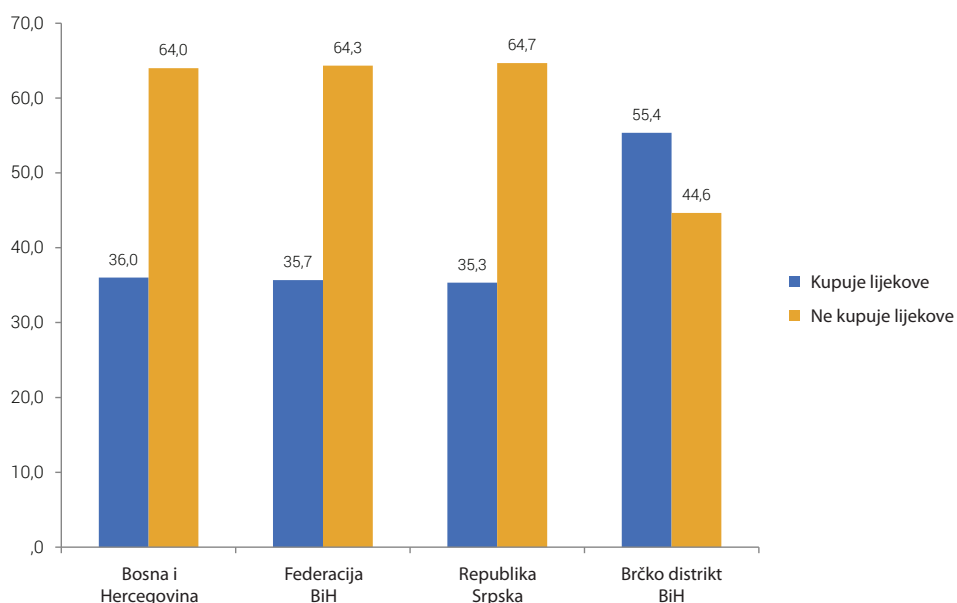
Stanovništvo posjećuje ljekare opće prakse u prosjeku skoro četiri puta godišnje, zubare svakih dvadeset mjeseci, nekog drugog ljekara svakih sedamnaest mjeseci, ginekologa jednom u skoro četiri godine i privatnu sestru, bolničara ili primalju jednom u dvije godine. (Tablica 7.5.)

Tablica 7.5. Prosječan broj posjeta medicinskom osoblju u posljednjih 12 mjeseci prema vrstama, 2015. god. (apsolutne vrijednosti)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Ljekar opće prakse	3,6	3,3	4,1	4,2
Ginekolog	0,3	0,3	0,3	0,3
Stomatolog	0,6	0,6	0,8	0,4
Drugi ljekar	0,7	0,6	0,8	1,0
Medicinska sestra/tehničar ili primalja	0,5	0,4	0,8	0,6

Lijekove bez recepta u Bosni i Hercegovini kupuju skoro 4 od 10 stanovnika. Veća zastupljenost ove pojave primijećena je u Brčko distriktu BiH gdje tu praksu ima skoro 6 od deset stanovnika. (Grafikon 7.3.)

Grafikon 7.3. Stanovništvo prema kupovanju lijekova bez recepta u proteklih 12 mjeseci, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

Tek svaki trideseti stanovnik misli da mu je zdravlje bolje nego prije godinu dana, dok skoro svaki sedmi misli da mu je ono lošije. (Tablica 7.6.) Teškoće sa vidom, iako nose naočale, i sa kretanjem ima približno svaki šesti stanovnik Bosne i Hercegovine, dok poteškoće sa sluhom, iako nose slušni aparat i sa pamćenjem i koncentracijom ima skoro svaki dvanaesti. Skoro svaki osamnaesti stanovnik ima poteškoće sa odijevanjem ili održavanjem osobne higijene i sporazumijevanjem s drugima. (Tablica 7.7.)

Tablica 7.6. Stanovništvo prema stanju zdravlja u odnosu na prošlu godinu, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Bolje	3,3	4,1	1,7	(1,7)
Lošije	13,5	12,7	15,1	13,0
Isto	83,2	83,2	83,2	85,4

Tablica 7.7. Zdravstvene poteškoće stanovništva prilikom obavljanja svakodnevnih aktivnosti prema vrstama i intezitetu u BiH, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

Intezitet poteškoće	Poteškoće s vidom iako nosi naočale	Poteškoće sa sluhom iako koristi slušni aparat	Poteškoće sa kretanjem ili penjanjem uz stube	Poteškoće sa pamćenjem ili koncentracijom	Poteškoće sa odijevanjem ili održavanjem osobne higijene	Poteškoće sa sporazumijevanjem sa drugima
Bez teškoća	83,8	92,2	84,2	91,4	94,5	94,3
Ima manje teškoće	13,0	6,1	10,1	6,8	3,8	4,1
Ima veće poteškoće	3,0	1,6	5,0	1,5	1,2	1,3
Potpuna nesposobnost	(0,2)	(0,1)	0,7	0,2	0,5	0,3

U posljednjih dvanaest mjeseci 5,1% stanovnika Bosne i Hercegovine su trebali liječnički pregled, ali ga nisu dobili. U slučaju potrebe zubarskih usluga, taj postotak je bio 2,2%. Glavni razlozi za nedobijanje liječničkih pregleda bili su nemogućnost da se priušti pregled (41,1%), duga lista čekanja na koju se žalio skoro svaki četvrti ispitanik, odnosno želja da se sačeka i vidi da li će se problem sam riješiti, što je bilo prisutno također kod skoro svakog četvrtog ispitanika. Kod potrebe za zubarskim uslugama dominantan je razlog nemogućnost da se iste priušte (skoro osam od deset ispitanika je prijavilo ovaj razlog), svaki petnaesti ispitanik se žalio na dugu listu čekanja, dok je njih 5,5% imalo strah od ljekara. (Tablice 7.8. i 7.9.)

Tablica 7.8. Stanovnici koji su u posljednjih 12 mjeseci trebali liječnički pregled, ali ga nisu dobili prema vrsti medicinske usluge, 2015. godina (vrijednost u postocima)

	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Pregled ljekara				
Trebao bar jednom	5,1	6,1	3,2	(3,3)
Nije trebao	94,9	93,9	96,8	96,7
Pregled stomatologa				
Trebao bar jednom	2,2	2,5	1,7	:
Nije trebao	97,8	97,5	98,3	99,5

Napomena: Iako se statistički nepouzdan podatak za Brčko distrikt BiH u ovoj tablici može izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ovo pitanje bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

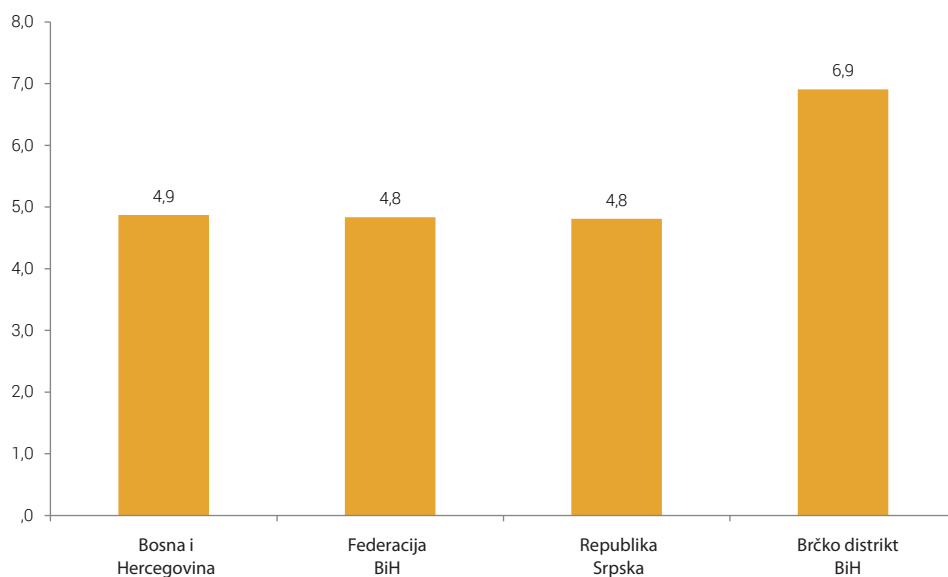
Tablica 7.9. Glavni razlozi nedobijanja medicinske usluge prema vrstama, 2015. godina
(vrijednosti u postotcima)

Glavni razlog	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Liječnički pregled ili tretman				
Nisam mogao/la sebi priuštiti	41,1	39,4	48,9	:
Lista čekanja	23,5	24,5	(16,0)	(78,4)
Nisam mogao/la izaći, nisam imao/la vremena	:	:	:	-
Suviše daleko, nema prijevoza	5,7	(4,2)	(11,7)	:
Strah od ljekara	:	:	:	-
Želio/Željela sam čekati	23,5	25,0	(19,5)	-
Ne znam ni jednog dobrog ljekara	:	:	-	-
Drugi razlog	(3,3)	(3,8)	:	:
Pregled ili tretman kod stomatologa				
Nisam mogao/la sebi priuštiti	77,8	79,7	73,1	:
Lista čekanja	(6,5)	:	:	-
Nisam mogao/la izaći, nisam imao/la vremena	:	:	:	-
Suviše daleko, nema prijevoza	:	:	:	-
Strah od ljekara	(5,5)	:	:	-
Želio/Željela sam čekati	:	:	:	-
Drugi razlog	:	:	:	-

7.2. Doznake kućanstvima

Novac iz inozemstva, prema vlastitim izjavama, dobija približno skoro svako dvadeseto kućanstvo u Bosni i Hercegovini. (Grafikon 7.4.) Najčešći pošiljalac novca su djeca ispitanika (preko 55%) i njihova braća i sestre (čine skoro četvrtinu pošiljalaca). Između geografskih područja nema posebno velikih razlika u ovom pogledu s izuzetkom nešto većeg broja djece kao pošiljalaca u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH. (Tablica 7.10)

Grafikon 7.4. Stanovništvo koje je dobilo doznake iz inozemstva za vlastitu upotrebu, u posljednjih 12 mjeseci, po geografskom području, 2015. godina (vrijednosti u postotcima)

Tablica 7.10. Srodstvo primalaca doznaka sa osobom koja ih šalje, 2015. godina (vrijednosti u postotcima)

Doznake	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Bračni partner	(2,6)	(3,6)	:	:
Djeca	55,4	53,6	57,9	65,4
Roditelji	(5,5)	(5,0)	:	:
Braća i sestre	23,7	24,7	21,9	:
Ostalo	12,8	13,1	(12,9)	:

Stanovnici koji primaju doznake iz inozemstva u prosjeku ih godišnje dobiju nešto više od 5 puta, a prosječan godišnji iznos koji prime je 1765,24KM. Doznake u prosjeku čine više od trećine ukupnih prihoda kućanstava koja ih primaju. U prosjeku najviše dobiju kućanstva iz Brčko distrikta BiH (1937,93KM), a najmanje ona iz Republike Srpske (1496,50KM) gdje taj novac čini skoro dvije petine ukupnih prihoda takvih kućanstava. (Tablica 7.11.)

Tablica 7.11. Prosječan broj i prosječan iznos doznaka dobijenih u posljednjih 12 mjeseci i njihovo učešće u ukupnom prihodu kućanstava, 2015. godina (*apsolutne vrijednosti i vrijednosti u postocima*)

Doznake	BiH	FBiH	RS	BD BiH
Prosječan broj doznaka	5,1	5,7	3,8	6,8
Prosječan iznos doznaka, KM	1765,24	1892,89	1496,50	1937,93
Prosječno učešće doznaka u ukupnom prihodu	34,5	32,8	37,4	39,9

Novac iz inozemstva se u Bosni i Hercegovini pretežito troši za prehrambene artikle i za odjeću i kozmetiku. Takva je situacija i u oba entiteta, dok se u Brčko distriktu BiH pored prehrambenih artikala novac od doznaka koristi i za štednju.

7.3. Zadovoljstvo životom

Generalno gledano, stanovnici Bosne i Hercegovine su najviše zadovoljni svojom obitelji, prijateljstvima i samim sobom. Svojim dosadašnjim životom i školom je nezadovoljan skoro svaki dvanaesti stanovnik. Posebne razlike između geografskih područja nisu primjetne uz izuzetak da je u Brčkom evidentirana nešto veća stopa zadovoljstva školom u odnosu na državni prosjek. (Tablica 7.12.)

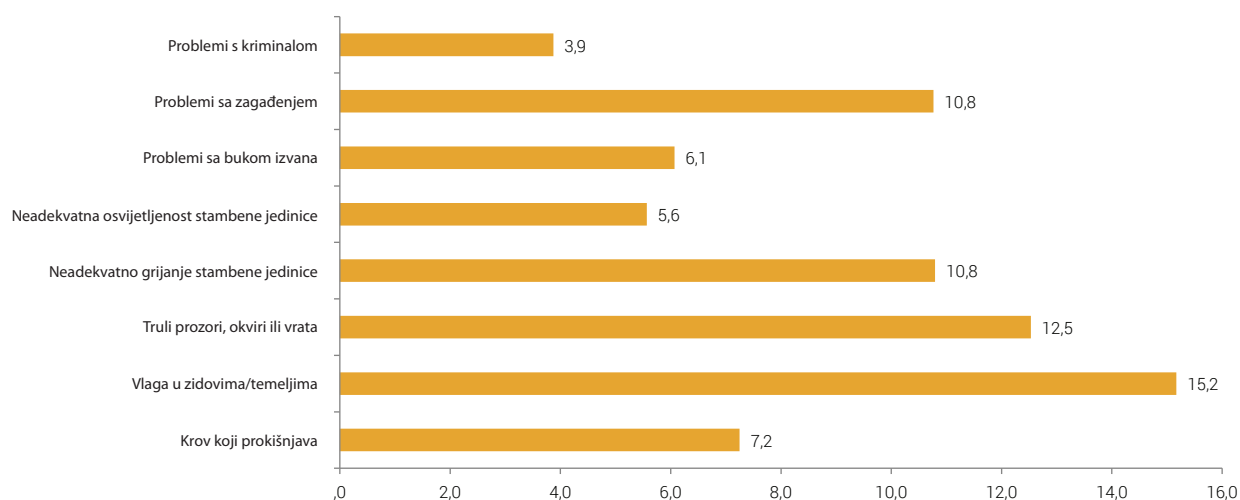
Tablica 7.12.. Zadovoljstvo obitelji, prijateljima, školom, sobom i ukupnim životom, 2015. godina (*vrijednosti u postocima*)

Geografsko područje	Subjektivni osjećaj	Zadovoljstvo obitelji	Zadovoljstvo prijateljima	Zadovoljstvo školskim iskustvom	Zadovoljstvo samim sobom	Zadovoljstvo svojim dosadašnjim životom
BiH	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	98,0	97,8	91,8	95,6	91,4
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	2,0	2,2	8,2	4,4	8,6
FBiH	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	98,3	97,9	91,9	95,9	92,1
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	1,7	2,1	8,1	4,1	7,9
RS	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	97,4	97,5	91,4	95,0	89,9
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	2,6	2,5	8,6	5,0	10,1
BD BiH	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	98,7	98,6	97,5	95,5	94,2
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	:	:	(2,5)	4,5	5,8

7.4. Socijalna uključenost

Da bi se dobila mjera socijalne uključenosti stanovništva u Bosni i Hercegovini, ispitivani su uvjeti u kojima žive, počevši od značajki njihovih stambenih jedinica i najbližeg okruženja, preko dostupnosti osnovnih usluga neophodnih za pristojan život pa sve do mogućnosti plaćanja redovitih mjesečnih troškova i materijalne deprivacije. Najakutniji problem vezan za stambenu jedinicu u Bosni i Hercegovini bila je vlaga u zidovima i temeljima koja je evidentirana kod skoro svakog sedmog kućanstva, dok je svako osmo kućanstvo imalo problem sa trulim prozorima, okvirima ili vratima. Probleme sa zagađenjem okoline i neadekvatno grijanje imalo je skoro svako deveto kućanstvo, a krov koji prokišnjava skoro svako četrnaesto. Udio kućanstava koji imaju probleme sa bukom izvana je 6,1%, u neadekvatno osvijetljenoj stambenoj jedinici živi 5,6% kućanstava, a u području bremenitom kriminalom, nasiljem i vandalizmom 3,9% kućanstava. (Grafikon 7.5.)

Grafikon 7.5. Kućanstva koja se suočavaju sa problemima vezanim za stambenu jedinicu i okolinu u kojoj žive, 2015. godina (vrijednosti u postotcima)

Najviše pristupačna usluga koju smo mjerili u BiH je dućan mješovite robe, jer je 79,7% kućanstava izjavilo da takve usluge koriste lako ili veoma lako. Ova vrsta usluge je ipak teže dostupna za svako peto kućanstvo u Bosni i Hercegovini, posebice u negradskim područjima gdje 31,2% kućanstava još uvijek teško ili veoma teško ima pristup dućanima, dok je u gradskim područjima takvih kućanstava samo 5,7%. Dok su ove usluge u Federaciji BiH teško ili veoma teško dostupne približno svakom šestom kućanstvu, u Republici Srpskoj skoro svako četvrto kućanstvo ima taj problem.

Nešto slabije su dostupne usluge primarne zdravstvene zaštite: 67,3% kućanstava ima lako ili veoma lako dostupnu primarnu zdravstvenu zaštitu. Međutim, u negradskim područjima više od polovine kućanstava teško ili vrlo teško pristupaju uslugama primarne zdravstvene zaštite. U gradskim naseljima, takve probleme ima skoro svako dvanaesto kućanstvo. Usluge primarne zdravstvene zaštite su dostupnije kućanstvima iz Federacije BiH u odnosu na ona iz Republike Srpske (stopa lake ili veoma lake dostupnosti su 70,1% i 61,4% respektivno).

Poštanske usluge su kućanstvima u BiH dostupne u postotku od 61,9%. Probleme u njihovom korištenju ima svako treće kućanstvo i to u negradskim naseljima svako drugo, a u gradskim svako osmo kućanstvo. Između geografskih područja nije primjetna velika razlika u ovim indikatorima, s izuzetkom Brčko distrikta BiH u kojem se ove usluge značajno manje koriste (svako šesto kućanstvo ne koristi poštanske usluge).

Značajno je napomenuti da javni prijevoz ne koristi 13,6% kućanstava u BiH. Šest od deset kućanstava ima lak ili veoma lak pristup uslugama javnog prijevoza u Bosni i Hercegovini. Probleme u tom pristupu prijavilo je svako četvrto kućanstvo (u negradskim naseljima skoro 4 od 10 kućanstava i svako jedanaesto kućanstvo u gradskim naseljima imaju taj problem). Javni prijevoz je najdostupniji kućanstvima u Brčko distriktu BiH gdje ga skoro 7 od 10 kućanstava koristi lako ili veoma lako, dok težak ili veoma težak pristup ovim uslugama ima skoro svako treće kućanstvo iz Republike Srpske i nešto više od petine kućanstava iz Federacije BiH.

Bankarske usluge u BiH koristi 91,9% kućanstava, skoro 54% kućanstava do njih dolazi lako ili veoma lako, dok skoro 4 od 10 kućanstava imaju problem dostupnosti bankarskih usluga. Više od pola kućanstava u negradskim naseljima i svako šesto kućanstvo u gradskim naseljima ima taj problem. Kućanstva iz Brčko distrikta BiH su prijavila nešto veću dostupnost ovih usluga u odnosu na druga geografska područja, ali i manju stopu korištenja istih. U pogledu pristupačnosti predškolskog i osnovnog obrazovanja treba napomenuti da ove usluge koristi samo 39,0% kućanstava u BiH. Lak ili veoma lak pristup ovim uslugama imaju 3 od 10 kućanstava u Bosni i Hercegovini, dok skoro svako deseto kućanstvo ima pristup teško ili vrlo teško. (Tablice 7.13. i 7.14.) Međutim, ako se promatraju samo kućanstva koja koriste ove usluge, onda je učešće kućanstava koja lako ili veoma lako koriste usluge predškolskog i osnovnog obrazovanja daleko veći i iznosi 75,2%, i to 90,9% u gradskim i 63,1% u negradskim područjima. Promatrano po geografskim područjima, situacija u pogledu dostupnosti ovih usluga je najbolja u Brčko distriktu BiH, zatim u Federaciji BiH, a najlošija u Republici Srpskoj (lak ili veoma lak pristup ima 93,8%, 78,5% odnosno 69,3% kućanstava koja koriste ove usluge, respektivno po geografskim područjima).

Tablica 7.13. Pristupačnost kućanstava uslugama po tipu naseljenih mjesta, 2015. godina (vrijednosti u postotcima)

Pristupačnost usluga	Teško ili veoma teško			Lako ili veoma lako			Usluga se ne koristi		
	Ukupno	G	O	Ukupno	G	O	Ukupno	G	O
Dućan mješovite robe	20,1	5,7	31,2	79,7	94,1	68,6	:	:	:
Bankarske usluge	38,1	16,1	55,0	53,8	80,1	33,6	8,1	3,8	11,4
Poštanske usluge	33,6	12,6	49,7	61,9	85,4	43,8	4,6	2,0	6,5
Javni transport	25,4	8,9	38,0	61,0	76,7	48,9	13,6	14,4	13,1
Ustanova primarne zdravstvene zaštite	32,1	8,4	50,3	67,3	90,9	49,2	(0,6)	(0,7)	(0,4)
Ustanova predškolskog i osnovnog obrazovanja	9,7	3,6	14,3	29,3	35,6	24,5	61,0	60,8	61,1

Tablica 7.14. Pristupačnost kućanstva uslugama po geografskim područjima, 2015. godina (vrijednosti u postotcima)

Pristupačnost usluga	Teško ili veoma teško			Lako ili veoma lako			Usluga se ne koristi		
	FBiH	RS	BD BiH	FBiH	RS	BD BiH	FBiH	RS	BD BiH
Dućan mješovite robe	17,3	25,7	13,3	82,5	74,1	86,7	:	:	-
Bankarske usluge	36,6	41,2	30,9	54,8	51,7	57,0	8,6	7,1	12,1
Poštanske usluge	32,9	35,3	25,4	62,2	61,4	58,6	4,9	3,3	16,0
Javni transport	22,3	31,4	17,8	62,4	58,0	67,1	15,3	10,6	15,1
Ustanova primarne zdravstvene zaštite	29,2	38,3	18,1	70,1	61,4	81,7	(0,7)	:	:
Ustanova predškolskog i osnovnog obrazovanja	8,0	13,1	:	29,5	29,5	22,6	62,5	57,4	75,9

Napomena: Iako se statistički nepouzdana podaci u ovoj tablici u nekim slučajevima mogu izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ova pitanja bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

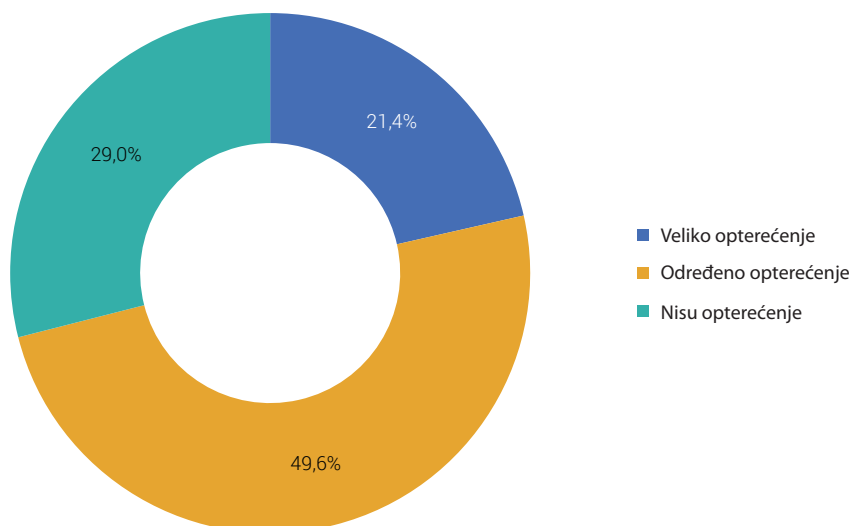
U Bosni i Hercegovini, skoro 2/3 kućanstava uz poteškoće, teško ili veoma teško izlaze na kraj sa svojim uobičajenim mjesečnim troškovima. Promatrano prema statusu u siromaštvu, relativno više siromašnih kućanstava su imali poteškoće da izađu na kraj sa svojim uobičajenim mjesečnim troškovima - bilo je 82,7% takvih kućanstava, nasuprot 58,7% takvih slučajeva kod nesiromašnih kućanstava. (Tablica 7.15.) Stambeni troškovi predstavljaju opterećenje za 7 od 10 kućanstava. (Grafikon 7.6.) Kod podstanara situacija je još i lošija jer stambeni troškovi predstavljaju određeno ili veliko opterećenje za 74,6% takvih kućanstava. Međutim, trebamo napomenuti da u Bosni i Hercegovini nemamo mnogo kućanstava koja žive u iznajmljenim stambenim jedinicama (prema rezultatima ove ankete manje od 3%).

Tablica 7.15. Kućanstva prema mogućnosti plaćanja uobičajenih mjesečnih troškova prema statusu u siromaštvu, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

Mogućnost plaćanja uobičajenih mjesečnih troškova	Status kućanstva u siromaštvu		
	Ukupno	Ispod linije siromaštva	Iznad linije siromaštva
	% kućanstava		
Ukupno	100,0	100,0	100,0
Veoma teško	10,6	26,0	7,6
Teško	18,7	32,6	15,9
Određene poteškoće	33,4	24,1	35,2
Prilično lako	20,5	11,8	22,2
Lako	15,5	5,1	17,6
Veoma lako	1,3	:	1,5

Napomena: Iako se statistički nepouzdana podaci u ovoj tablici mogu izračunati, upozoravamo korisnika da je broj statističkih jedinica u uzorku za taj dio odgovora na ova pitanja bio nedovoljan da bi osigurao pouzdan rezultat.

Grafikon 7.6. Opterećenje kućanstava stambenim troškovima, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

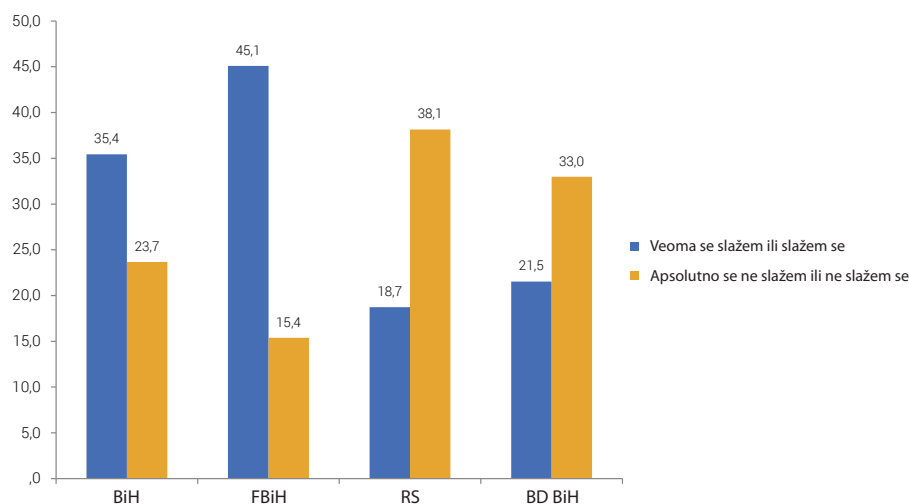
U cilju analize materijalne deprivacije kućanstava, izračunato je nekoliko indikatora čije su vrijednosti prikazane u tablici 7.16. Da je materijalna situacija u Bosni i Hercegovini u 2015. godini teška govori indikator da skoro 2/3 kućanstava ne bi mogli podnijeti iznenadni trošak od 380 KM, svako četvrto kućanstvo ne bi moglo podnijeti iznenadni trošak od 420 KM, dok 7,4% kućanstava ne bi mogli podnijeti iznenadni trošak od 450KM. Godišnji odmor u trajanju od sedam dana sebi ne može priuštiti 71,3% kućanstava, dok više od četvrtine kućanstava ne može svaki drugi dan obezbijediti mesni, pileći, riblji obrok ili vegetarijansku zamjenu. Sa financijskim poteškoćama u plaćanju stanarine, režija, obroka za stambeni ili potrošački kredit. Ne može priuštiti adekvatno grijanje stambene jedinice. Ne posjeduje automobil. Ne posjeduje perilicu rublja, dok TV nemaju 2 od 100 kućanstava u BiH.

Tablica 7.16. Indikatori materijalne deprivacije kućanstava, 2015. godina (vrijednosti u postotcima)

Indikator	% domaćinstava
Ima financijske poteškoće u plaćanju stanarine, režija, obroka za stambeni ili potrošački kredit	21,4
Ne može priuštiti godišnji odmor u trajanju od jednog tjedna	71,3
Ne može priuštiti mesni, pileći ili riblji obrok ili vegetarijansku zamjenu svaki drugi dan	27,2
Nema dovoljno vlastitih sredstava da podnese iznenadni trošak u iznosu od 380 KM	65,4
Nema dovoljno vlastitih sredstava da podnese iznenadni trošak u iznosu od 420 KM	24,7
Nema dovoljno vlastitih sredstava da podnese iznenadni trošak u iznosu od 450 KM	7,4
Ne može priuštiti adekvatno grijanje stambene jedinice	10,8
Ne posjeduje automobil	51,0
Ne posjeduje perilicu rublja	7,0
Ne posjeduje TV	2,2

Prema pitanju da li će buduće približavanje Europskoj uniji i europskim integracijama utjecati na porast životnog standarda uočljive su razlike u mišljenjima nosilaca kućanstava između geografskih područja. Takav optimizam u pogledu očekivanog standarda u Federaciji BiH dijeli skoro svako drugo kućanstvo, u Republici Srpskoj tek je samo 18,7% kućanstava takvog mišljenja. U tom entitetu je za skoro 20 procentnih poena više onih koji misle suprotno. U Brčko distriktu BiH približno svako peto kućanstvo je optimistično u pogledu ovog pitanja, na državnoj razini takvih je 35,4% kućanstava, dok skoro svako četvrto misli suprotno. (Grafikon 7.7.)

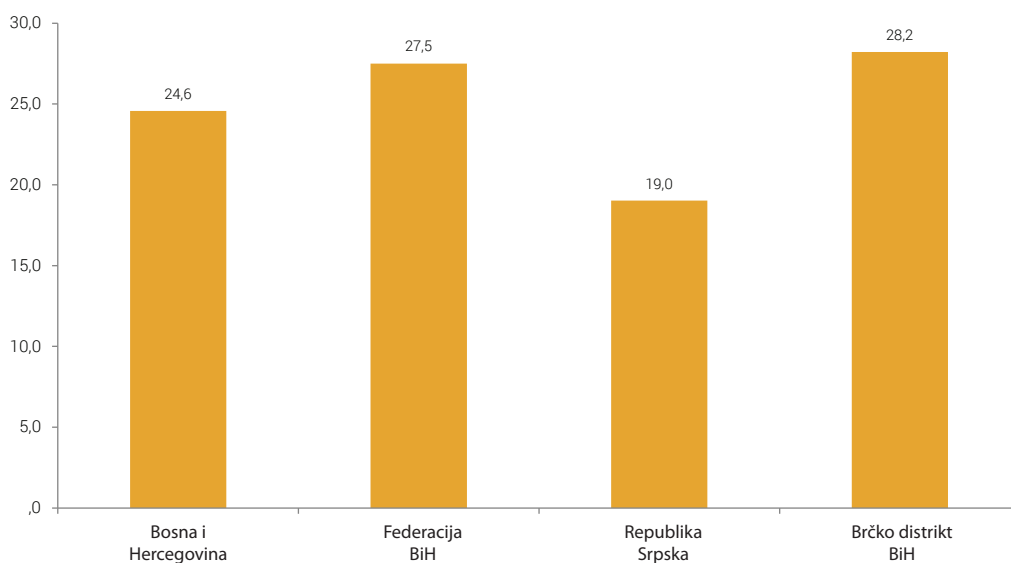
Grafikon 7.7. Mišljenje referentne osobe u kućanstvu o stavu da će buduće približavanje Europskoj uniji i europskim integracijama utjecati na porast životnog standarda njenog kućanstva, 2015. godina (vrijednosti u postotcima)

7.5. Pitanja o djeci

U Bosni i Hercegovini u 2015. godini djeca mlađa od 16 godina živjela su u približno svakom četvrtom kućanstvu. U Federaciji BiH taj postotak je malo veći i iznosi 27,5%, u Republici Srpskoj manje od petine kućanstava ima djecu tog uzrasta, dok je u Brčko distriktu BiH ta pojava prisutna u približno tri od deset kućanstava. (Grafikon 7.8.)

Grafikon 7.8. Učešće kućanstava sa djecom mlađom od 16 godina po geografskom području, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

Približno svako deseto kućanstvo u Bosni i Hercegovini u kojem žive djeca mlađa od 16 godina ne može djeci obezbijediti novu odjeću, skoro svako dvanaesto ne može obezbijediti dva para obuće odgovarajuće veličine, a obrok od svježeg voća ili povrća bar jednom dnevno svojoj djeci ne može pružiti svako deveto kućanstvo. Tri obroka dnevno svojoj djeci nije u stanju obezbijediti 1,7% kućanstava u BiH, dok mesni obrok ili adekvatnu vegetarijansku zamjenu ne može obezbijediti svako sedmo kućanstvo.

Knjige za djecu ne može priuštiti 2,7% kućanstava, s napomenom da 8,7% kućanstava knjige ne može nabaviti iz nekog drugog razloga. Opremu za igru izvan kuće ne može obezbijediti svako deseto kućanstvo dok svako jedanaesto to ne obezbjeđuje iz nekog drugog razloga. Igračke za igru kod kuće nemaju djeca u 7,0% kućanstava, a skoro svako deseto kućanstvo ne može obezbijediti djeci učešće u redovitim slobodnim aktivnostima, s napomenom da skoro četiri od deset kućanstava to ne obezbjeđuju iz nekih drugih razloga.

Djeca iz 51,6% kućanstava učestvuju u redovitim slobodnim aktivnostima, a skoro 4 od deset kućanstava to ne obezbjeđuje svojoj djeci iz nekih drugih razloga, a 9,7% kućanstava im to ne mogu priuštiti.

Djeca iz 14,3% kućanstava ne učestvuju u proslavama za specijalne prilike, od toga u 3,2% kućanstava iz razloga što im ne mogu priuštiti, a u 11,1% kućanstava iz nekih drugih razloga. Slična je i situacija u pogledu pozivanja prijatelja kući jer je to prisutno kod 84,7% kućanstava, 1,4% ih to ne mogu priuštiti, a približno svako sedmo ne može iz nekog drugog razloga. Tek sedam od deset kućanstava može platiti školske izlete za djecu, 5,6% ih ne može to priuštiti, a skoro četvrtina ne želi iz nekog drugog razloga.

Približno svako deveto kućanstvo u BiH ne može obezbijediti adekvatno mjesto za učenje svojoj djeci, dok na otvorenom području prostora za igru djeca nemaju u skoro svakom osmom kućanstvu. (Tablica 7.17.)

Tablica 7.17. Kućanstva prema uvjetima u kojima žive djeca, 2015. godina (vrijednosti u postocima)

Pitanja	BiH
Da li djeca posjeduju novu odjeću?	
Da	88,7
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	9,9
Ne, iz nekog drugog razloga	(1,5)
Da li djeca imaju dva para obuće odgovarajuće veličine (uključujući par nepromoćivih cipela)?	
Da	89,7
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	8,5
Ne, iz nekog drugog razloga	(1,8)
Da li djeca jedu svježe voće i povrće bar jednom dnevno?	
Da	80,7
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	11,2
Ne, iz nekog drugog razloga	8,0
Da li djeca imaju tri obroka dnevno?	
Da	97,5
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	(1,7)
Ne, iz nekog drugog razloga	:
Da li djeca imaju jedan mesni obrok dnevno?	
Da	79,2
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	14,1
Ne, iz nekog drugog razloga	6,7
Da li djeca posjeduju odgovarajuće knjige za njihov uzrast kod kuće?	
Da	88,5
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	2,7
Ne, iz nekog drugog razloga	8,7
Da li djeca posjeduju opremu za igranje izvan kuće (bicikl, rolšue i sl.)?	
Da	79,2
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	9,9
Ne, iz nekog drugog razloga	10,8
Da li djeca posjeduju igračke za igru kod kuće (lego kocke, edukativne igračke, računalne igre i sl.)?	
Da	87,4
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	7,0
Ne, iz nekog drugog razloga	5,6
Da li djeca učestvuju u redovitim slobodnim aktivnostima (sportske aktivnosti, sviranje, omladinske organizacije i sl.)?	
Da	51,6
Ne, zato sto ne možemo priuštiti	9,7
Ne, iz nekog drugog razloga	38,7

nastavak

Pitanja	BiH
Da li djeca učestvuju u proslavama za specijalne prilike (rođendani, imendani, vjerski praznici i sl.)?	
Da	85,7
Ne, zato što ne možemo priuštiti	3,2
Ne, iz nekog drugog razloga	11,1
Da li djeca zovu prijatelje kući da se igraju i zajedno objeduju s vremena na vrijeme?	
Da	84,7
Ne, zato što ne možemo priuštiti	(1,4)
Ne, iz nekog drugog razloga	13,9
Da li djeca učestvuju u školskim izletima i događajima koji se plaćaju?	
Da	71,0
Ne, zato što ne možemo priuštiti	5,6
Ne, iz nekog drugog razloga	23,4
Da li djeca imaju odgovarajuće mjesto za učenje ili izradu zadaće?	
Da	88,6
Ne	11,4
Da li postoji mjesto na otvorenom području u kojem boravi vaše kućanstvo gdje se djeca mogu bezbjedno igrati?	
Da	87,4
Ne	12,6

8. TUMAČ POJMOVA I METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

STATISTIČKI SIMBOLI

Primjena statističkih simbola u ovoj publikaciji, svedena je na minimum. Naredni simboli su korišteni prema potrebi:

- Nema pojave
- : Podaci su statistički nepouzdana (do 20 pojava)
- () Podaci su statistički manje pouzdani (od 20 do 49 pojava)

Tipologija naseljenih mjesta u BiH

Prema važećoj statističkoj tipologiji naseljena mjesta u Bosni i Hercegovini su svrstana u dva tipa: **gradska i ostala**. Tip „ostalo“ obuhvata seoska i prigradska naselja.

Da bi omogućili točnu interpretaciju podataka i rezultata prezentiranih u ovoj publikaciji, date su **definicije glavnih indikatora**:

Izdaci za potrošnju kućanstava: Izdaci za robe i usluge kupljene ili utrošene iz vlastite proizvodnje s ciljem zadovoljavanja potreba kućanstva. Uključeni su i proizvodi iz bašti kućanstava ili sa poljoprivrednih imanja - potrošnja iz vlastite proizvodnje, robe i usluge koje daje poslodavac u vidu plate, imputirana renta za stambene jedinice koje su u vlasništvu ili se besplatno koriste.

Prosječni mjesečni izdaci: Odnos ukupnog iznosa koji su potrošila kućanstva za određene proizvode i usluge ili grupu proizvoda i usluga (zbir izdataka svakog kućanstva) i ukupnog broja kućanstava u Bosni i Hercegovini.

Kućanstvo: Kućanstvom se smatra svaka obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirenje osnovnih životnih potreba, bez obzira da li se svi članovi stalno nalaze u mjestu gdje je nastanjeno kućanstvo ili neki od njih privremeno borave u drugom naselju odnosno stranoj državi, zbog rada, školovanja ili iz drugih razloga.

Karakteristike kućanstva su:

- a) život u istoj stambenoj jedinici i podjela troškova; drugim riječima, kućanstvo je skupina osoba koje uobičajeno žive u istoj stambenoj jedinici ili njenom dijelu (žive pod istim krovom), koja jesu ili nisu u krvnom srodstvu, i koji se zajednički hrane;
- b) postojanje obiteljskih ili emocionalnih veza;
- c) samac koji živi, troši i hrani se samostalno, takođe predstavlja kućanstvo.

Nositelj kućanstva: Osoba koja se u svrhu ankete određuje kao takva, bez obzira na razlog (osoba na kojoj se kućanstvo vodi ili za koju se izjasne članovi kućanstva). Ako se članovi kućanstva sami ne izjasne ko je nositelj kućanstva, u pravilu je to osoba koja najviše doprinosi prihodima kućanstva.

Koeficijent maskuliniteta: Broj muškaraca u datoj populaciji na 100 žena.

BRAČNI STATUS

Neoženjen/neudata: osoba koja nikada nije bila u braku i ne živi u izvanbračnoj zajednici. Djeca se ne uključuju u ovaj modalitet.

Žive zajedno u neformalnom braku: osobe koje žive zajedno, a nisu međusobno zakonski vjenčane.

Razveden/razvedena: osoba koja je zakonski razvedena.

Rastavljen/rastavljena: osoba koja ne živi sa svojim bračnim partnerom, a nije zakonski razvedena.

OBRAZOVANJE

NIZAK STUPANJ OBRAZOVANJA UKLJUČUJE MODALITETE:

Bez škole: u ovaj modalitet se uključuju djeca predškolskog uzrasta, djeca koja još uvijek pohađaju osnovnu školu i starije osobe bez bilo kakve stečene školske diplome.

Osnovna škola: u ovaj modalitet se uključuju osobe koje posjeduju diplomu završene četvorogodišnje ili osmogodišnje osnovne škole.

SREDNJA RAZINA OBRAZOVANJA UKLJUČUJE MODALITETE:

Srednja škola: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu trogodišnjeg ili četvorogodišnjeg srednjeg obrazovanja (zanati, trgovačke škole itd.).

Viša škola, prvi stepen fakulteta ili VKV: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu dvogodišnjeg ili trogodišnjeg sveučilišnog obrazovanja i diplomu visoko kvalifikovanog radnika.

VISOKO OBRAZOVANJE UKLJUČUJE MODALITETE:

Fakultet ili akademija: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu četvorogodišnjeg, petogodišnjeg ili šestogodišnjeg sveučilišnog obrazovanja.

Specijalizacija, zvanje magistra ili doktora: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu završenih specijalističkih, postdiplomskih ili doktorskih studija.

ZAPOSLENOST

Zaposlenost podrazumijeva radni odnos i druge oblike rada (bez obzira na tip ugovora ili angažiranja), kojim se stječu sredstva za život, odnosno svaka ekonomska aktivnost od bar jednog sata rada u tjednu promatranja (od ponedjeljka do nedjelje).

Status tekuće aktivnosti: status definisan na temelju slobodnog izjašnjenja članova kućanstva.

Zaposlen/a: osoba koja je u radnom odnosu kod poslodavca (u poduzeću, bez obzira na oblik vlasništva, državnim institucijama ili organizacijama, bankama, međunarodnim organizacijama itd.), zatim, samozaposlena osoba (obrtnik, poljoprivrednik na vlastitom gazdinstvu), osoba u slobodnom zanimanju (slikari, muzičari itd.), pomažući članovi na poljoprivrednom imanju ili obrtu i sve druge osobe koje su radile i za to bile plaćene (u novcu ili naturi).

Nezaposlen/a: osoba koja je izgubila posao, traži posao i ponuđeni posao može prihvatiti. Osobe koje traže zaposlenje po prvi put isključuju se iz ovog modaliteta i uključuju se u modalitet „traži prvo zaposlenje“.

Traži prvo zaposlenje: osoba koja nikada nije radila i prvi put traži posao.

Kućanica: osoba koja vodi brigu o obitelji i kućanstvu. Ovaj modalitet definira aktivnost, a ne odnos sa drugim osobama, bez obzira na spol ili bračni status. Uključuje i osobe koje primaju obiteljsku mirovinu, a nisu radile u prošlosti

Umirovljenik: osoba koja prima mirovinu nakon prestanka aktivnog radnog života.

OSTALI MODALITETI UKLJUČUJU:

Student/učenik srednje škole: osoba koja studira ili pohađa srednju školu.

Nesposoban za rad: osoba koja je zbog izvjesnih razloga nesposobna za rad (bolest, hendikepiranost, invalidnost, starost sl.).

STATUS U ZAPOSLENJU

Poslodavac: vlasnik ili suvlasnik poduzeća, radnje ili slobodnog zanimanja koji zapošljava radnike

Samozaposlenik ili slobodno zanimanje: vlasnik ili suvlasnik poduzeća, radnje ili slobodnog zanimanja, individualni poljoprivrednik koji ne zapošljava radnike (odvjetnici, trgovački putnici, umjetnici, obrtnici, individualni poljoprivrednici i sl.).

STALNO ZAPOSLENJE ILI UGOVOR NA NEODREĐENO VRIJEME PODRAZUMIJEVA:

Zaposlen kod poslodavca: zaposlen u državnom (privatnom) poduzeću, obrtu ili slobodnoj profesiji i prima naknadu za svoj rad.

Neplaćeni i/ili pomažući radnik u obiteljskoj firmi: radi kao pomažući član na obiteljskom poljoprivrednom gazdinstvu, poduzeću ili obrtu bez posebne ili redovite naknade.

Pripravnik: osoba koja je završila srednju ili višu školu, odnosno fakultet, koja prvi put zasniva radni odnos u tom zanimanju i koja je obvezna položiti stručni ispit.

ZAPOSLENI PO DRUGOM TIPU UGOVORA:

Privremeno zaposlenje ili ugovor određenog trajanja: osoba koja je zaposlena na temelju rješenja ili ugovora ograničenog trajanja bez obzira na dužinu radnog angažmana (bitno je da nije na neodređeno vrijeme).

Privremeni posao bez ugovora: osoba koja radni odnos zasniva na usmenom dogovoru.

Plaćanje po dogovoru za obavljeni posao: odnosi se na posao jednokratnog karaktera zasnovan na usmenom dogovoru.

Sezonski radnik: osoba koja radi na sezonskim poslovima (poljoprivredni radnici i sl.).

STANOVANJE

Uslovi stanovanja: Uslovi stanovanja kućanstva određeni su značajkama stambenih jedinica, raspoloživošću usluga i dobara, te izdacima za plaćanje rente ili računa.

Sistem grijanja: predstavljaju centralno grijanje iz toplana, etažno grijanje ili pojedinačne peći i ostali načini grijanja kojima se zagrijava kompletna stambena jedinica

SIROMAŠTVO

Linija siromaštva: prag u odnosu na izdatke za potrošnju po kojem se kućanstva svrstavaju u kategoriju siromašnih kućanstava i onih koja nisu siromašna. Relativna linija siromaštva je postavljena na 60% medijane izjednačenih mjesečnih izdataka za potrošnju.

Izjednačeni izdaci za potrošnju kućanstava: mjesečni izdaci kućanstva podijeljeni sa ekvivalentnom veličinom kućanstva, prema tzv. „modifikovanoj skali ekvivalentnosti – OECD“ (skala ekvivalentnosti daje ponder 1,0 nositelju kućanstva, 0,5 drugim članovima od 14 godina i više i 0,3 svakom djetetu ispod 14 godina).

Veličina siromaštva: postotak siromašnih kućanstava dobijen na sljedeći način:

$$HCR = \frac{\sum_{i=1}^p w_i}{\sum_{i=1}^n w_i} \cdot 100$$

gdje je

n = ukupan broj kućanstava iz uzorka

p = ukupan broj siromašnih kućanstava iz uzorka

w_i = ponder za i -to kućanstvo iz uzorka

Definitivno siromašna kućanstva su kućanstva sa potrošnjom ispod 50% medijane prilagođene potrošnje.

Slabo siromašna kućanstva su kućanstva sa potrošnjom između 50% i 60% medijane prilagođene potrošnje.

Kućanstva na granici siromaštva su kućanstva sa potrošnjom između 60% i 70% medijane prilagođene potrošnje.

Jaz siromaštva: mjeri koliko je (u postocima) prosječan izdatak za potrošnju siromašnih kućanstava ispod praga siromaštva, primjenom sljedeće formule:

$$PG = \frac{\sum_{i=1}^n (e^*_i - PL) \cdot w_i}{\sum_{i=1}^n PL \cdot w_i} \cdot 100$$

gdje je:

e^*_i = ekvivalentan izdatak i-tog kućanstva iz uzorka

PL = linija siromaštva

Omjer kvintila S80/S20: uspoređuje ukupan ekvivalentan izdatak gornjeg kvintila sa izdatkom najnižeg kvintila (20% najniže izjednačene distribucije). Može se izraziti na sljedeći način:

$$HCR = \frac{\sum_{i=1}^t e^*_i w_i}{\sum_{i=1}^b e^*_i w_i} \cdot 100$$

gdje je:

t = 20% kućanstva iz uzorka sa najvećim ekvivalentnim izdatkom

b = 20% kućanstva iz uzorka sa najmanjim ekvivalentnim izdatkom.

SOCIJALNA UKLJUČENOST I MATERIJALNA DEPRIVACIJA

Socijalna isključenost se definira kao proces kojim su određeni pojedinci spriječeni u punom sudjelovanju u društvu zbog svog siromaštva ili nedostatka osnovnih znanja i mogućnosti za doživotno učenje ili kao rezultat diskriminacije.

Socijalna uključenost se definira kao proces koji omogućava da oni koji su u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti dobiju mogućnost i sredstva potrebna za puno sudjelovanje u ekonomskom, kulturnom i društvenom životu i za postizanje životnog standarda i blagostanja koji se smatraju normalnim u društvu u kojem žive.

Materijalna deprivacija ili uskraćenost se mjeri kroz utvrđivanje nepostojanja određenih trajnih potrošnih dobara u kućanstvu kao i kroz utvrđivanje nemogućnosti zadovoljenja potreba koje se smatraju tipičnim u društvu u kojem se kućanstvo nalazi.

9. INDEKS STATISTIČKIH TABLICA

Tablica 1	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po geografskom području i kategoriji izdataka
Tablica 2	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po broju članova i kategorijama izdataka – Bosna Hercegovina
Tablica 2a	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po broju članova i kategorijama izdataka – Federacija Bosne i Hercegovine
Tablica 2b	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po broju članova i kategorijama izdataka – Republika Srpska
Tablica 2c	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po broju članova i kategorijama izdataka – Brčko distrikt BiH
Tablica 3	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po tipu kućanstva i kategorijama izdataka – Bosna i Hercegovina
Tablica 3a	Prosječni mjesečni izdaci po tipu kućanstva i kategorijama izdataka – Federacija Bosne i Hercegovine
Tablica 3b	Prosječni mjesečni izdaci po tipu kućanstva i kategorijama izdataka – Republika Srpska
Tablica 3c	Prosječni mjesečni izdaci po tipu kućanstva i kategorijama izdataka – Brčko distrikt BiH
Tablica 4	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva i kategorijama izdataka – Bosna i Hercegovina
Tablica 4a	Prosječni mjesečni izdaci po statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva i kategorijama izdataka – Federacija Bosne i Hercegovine
Tablica 4b	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva i kategorijama izdataka – Republika Srpska
Tablica 4c	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva i kategorijama izdataka – Brčko distrikt BiH
Tablica 5	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva i kategoriji izdataka – Bosna i Hercegovina
Tablica 5a	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva i kategorijama izdataka – Federacija Bosne i Hercegovine
Tablica 5b	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva i kategorijama izdataka – Republika Srpska
Tablica 5c	Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu u zaposlenju i kategorijama izdataka nositelja kućanstva i kategorijama izdataka - Brčko distrikt BiH

10. STATISTIČKE TABLICE

Tablica 1. Prosječni mjesečni izdaci po geografskom području i kategoriji izdataka, 2015.
(vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Kruh i žitarice	61,89	53,06	65,89	58,90
Meso	97,68	104,31	108,22	100,21
Riba	12,38	12,35	12,34	12,36
Mlijeko, sir, jaja	66,03	61,88	65,29	64,57
Ulja i masnoće	20,05	15,40	17,81	18,38
Voće	33,39	28,38	32,46	31,63
Povrće	48,16	41,85	45,78	45,91
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	56,32	41,33	56,85	51,12
Bezalkoholna pića	44,90	34,05	49,24	41,21
Alkoholna pića	10,96	17,95	16,43	13,51
Ukupno hrana i piće	451,74	410,55	470,31	437,80
Duhan	35,31	31,45	39,01	34,04
Odjeća i obuća	72,78	64,34	58,98	69,55
Stanovanje	277,60	204,69	212,43	250,86
El. energija, plin, voda i ostala goriva	142,07	118,05	117,87	133,20
Pokucstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	66,89	57,10	66,41	63,47
Zdravstvo	56,32	49,59	59,42	54,04
Prijevoz	152,12	122,68	146,05	141,75
Komunikacije	64,80	60,74	66,69	63,42
Rekreacija i kultura	32,32	23,42	27,69	29,12
Obrazovanje	9,50	4,77	(8,65)	7,84
Ugostiteljske usluge	36,96	21,57	27,92	31,41
Usluge smještaja	6,24	3,96	(7,16)	5,47
Ostali proizvodi i usluge	103,41	87,00	93,70	97,50
Ukupna neprehrana	1.056,30	849,35	931,98	981,68
Ukupno	1.508,04	1.259,91	1.402,29	1.419,48

Tablica 2. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po broju članova i kategoriji izdataka, Bosna i Hercegovina, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Kruh i žitarice	33,57	50,74	63,33	74,02	83,76
Meso	49,79	84,35	108,99	122,87	158,89
Riba	6,82	10,82	14,10	15,57	16,57
Mlijeko, sir, jaja	36,59	54,06	67,33	77,85	101,87
Ulja i masnoće	10,02	16,15	20,14	21,45	27,95
Voće	17,64	27,12	34,57	40,90	43,51
Povrće	21,99	39,85	51,23	57,12	69,13
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	26,00	39,32	58,59	67,40	77,05
Bezalkoholna pića	22,93	34,15	44,84	52,64	60,08
Alkoholna pića	7,48	13,26	14,21	14,89	19,70
Ukupno hrana i piće	232,83	369,82	477,34	544,7	658,51
Duhan	16,23	29,34	38,77	44,60	47,77
Odjeća i obuća	22,12	35,32	85,46	116,22	116,83
Stanovanje	193,71	237,91	271,59	284,76	284,26
El. energija, plin, voda i ostala goriva	87,67	127,79	138,34	148,47	180,32
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	34,42	53,37	73,73	77,79	91,10
Zdravstvo	38,75	56,66	52,64	56,32	69,37
Prijevoz	36,62	91,35	178,28	221,39	230,40
Komunikacije	30,64	48,74	76,54	86,05	90,07
Rekreacija i kultura	16,55	19,53	30,99	43,07	43,34
Obrazovanje	:	1,75	10,72	15,88	14,89
Ugostiteljske usluge	14,90	19,57	39,10	46,92	46,12
Usluge smještaja	(2,12)	2,21	8,46	9,16	7,54
Ostali proizvodi i usluge	46,91	73,92	115,22	133,62	141,72
Ukupna neprehrana	541,21	797,45	1.119,84	1.284,25	1.363,74
Ukupno	774,04	1.167,27	1.597,17	1.828,95	2.022,25

Tablica 2a. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po broju članova i kategoriji izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Kruh i žitarice	35,16	51,95	65,14	75,01	88,20
Meso	49,41	78,91	105,09	116,67	151,35
Riba	7,40	10,61	13,53	14,97	16,17
Mlijeko, sir, jaja	37,93	53,79	67,02	77,81	102,99
Ulja i masnoće	11,60	17,55	21,27	22,15	29,91
Voće	19,89	28,16	35,40	40,81	45,42
Povrće	24,29	41,31	52,11	56,72	71,21
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	30,25	42,45	61,37	71,12	84,04
Bezalkoholna pića	25,84	36,99	47,30	54,85	64,12
Alkoholna pića	6,11	10,59	10,61	11,55	16,99
Ukupno hrana i piće	247,87	372,32	478,83	541,66	670,40
Duhan	15,64	30,42	38,59	44,25	50,17
Odjeća i obuća	23,82	35,30	86,29	114,64	119,39
Stanovanje	221,65	263,64	292,17	302,16	314,34
El. energija, plin, voda i ostala goriva	97,21	137,15	141,77	154,28	187,12
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	38,37	55,63	77,29	78,91	89,76
Zdravstvo	43,81	60,45	49,35	62,28	64,53
Prijevoz	39,69	95,38	182,19	230,33	234,21
Komunikacije	32,88	49,09	75,59	82,16	91,39
Rekreacija i kultura	20,08	20,44	32,82	44,85	49,29
Obrazovanje	:	2,26	12,56	17,17	18,16
Ugostiteljske usluge	16,41	22,85	43,07	51,85	56,93
Usluge smještaja	:	(1,78)	8,89	9,67	9,24
Ostali proizvodi i usluge	53,72	77,86	116,83	134,36	145,59
Ukupna neprehrana	606,90	852,25	1.157,42	1.326,91	1.430,11
Ukupno	854,77	1.224,56	1.636,25	1.868,57	2.100,51

Tablica 2b. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po broju članova i kategoriji izdataka, Republika Srpska, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Kruh i žitarice	31,52	48,27	58,40	71,15	75,33
Meso	49,97	93,49	118,35	136,06	173,35
Riba	6,22	11,18	15,54	16,89	17,32
Mlijeko, sir, jaja	34,66	54,37	67,61	78,58	100,85
Ulja i masnoće	8,10	13,81	17,38	19,95	24,52
Voće	14,88	25,32	32,15	41,34	40,11
Povrće	19,06	37,48	48,88	58,18	65,91
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	20,72	33,51	51,20	58,74	63,95
Bezalkoholna pića	19,15	28,97	37,94	46,96	52,18
Alkoholna pića	9,29	17,99	22,54	22,04	24,36
Ukupno hrana i piće	213,57	364,38	470,00	549,88	637,88
Duhan	16,89	27,53	37,74	44,96	43,62
Odjeća i obuća	19,98	36,19	83,96	123,36	111,67
Stanovanje	161,25	197,09	224,34	247,36	229,67
El. energija, plin, voda i ostala goriva	76,76	113,18	130,30	136,48	169,04
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	29,96	49,89	64,71	74,72	92,45
Zdravstvo	32,62	49,36	60,18	42,80	78,03
Prijevoz	33,51	84,42	169,51	201,49	220,87
Komunikacije	28,14	48,31	77,82	94,86	87,61
Rekreacija i kultura	12,58	17,66	26,16	39,86	32,57
Obrazovanje	:	:	(5,91)	12,73	8,89
Ugostiteljske usluge	13,41	14,44	28,89	35,94	26,31
Usluge smještaja	:	(2,95)	(6,91)	(7,75)	(4,44)
Ostali proizvodi i usluge	39,02	68,18	111,11	131,84	134,80
Ukupna neprehrana	465,74	710,14	1.027,54	1.194,14	1.239,97
Ukupno	679,31	1.074,52	1.497,54	1.744,03	1.877,85

Tablica 2c. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po broju članova i kategoriji izdataka, Brčko distrikt BiH, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Kruh i žitarice	36,43	57,09	70,04	81,59	87,08
Meso	56,83	87,97	112,02	139,76	151,46
Riba	(4,63)	11,04	(13,69)	16,32	(16,17)
Mlijeko, sir, jaja	44,29	56,62	74,28	69,20	87,05
Ulja i masnoće	10,18	15,34	19,93	19,71	25,17
Voće	18,02	27,05	40,06	38,04	41,63
Povrće	25,40	37,46	53,73	55,32	60,58
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	28,73	46,93	66,61	67,07	79,53
Bezalkoholna pića	28,92	39,13	56,64	59,60	66,36
Alkoholna pića	:	(10,62)	(21,63)	23,65	(24,62)
Ukupno hrana i piće	257,37	389,26	528,62	570,27	639,65
Duhan	(17,51)	(28,53)	(59,22)	(50,55)	(43,76)
Odjeća i obuća	:	(21,26)	(77,83)	70,21	122,93
Stanovanje	157,82	181,32	223,80	242,52	270,55
El. energija, plin, voda i ostala goriva	70,76	103,58	132,69	127,80	162,37
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	25,97	46,66	77,49	84,02	107,21
Zdravstvo	38,37	69,91	60,34	51,14	73,33
Prijevoz	(21,27)	91,60	166,32	208,74	265,28
Komunikacije	25,21	45,89	91,24	89,57	90,42
Rekreacija i kultura	8,64	24,69	35,95	30,79	40,09
Obrazovanje	-	-	:	:	:
Ugostiteljske usluge	:	(11,38)	(45,43)	40,10	(44,04)
Usluge smještaja	:	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	37,51	56,51	117,31	134,16	138,47
Ukupna neprehrana	435,17	683,49	1.117,70	1.159,42	1.379,64
Ukupno	692,54	1.072,75	1.646,32	1.729,68	2.019,29

Tablica 3. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po tipu kućanstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	SD< 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Kruh i žitarice	35,02	32,77	54,54	48,04	65,01	72,93	86,05	54,45	77,23	80,28	82,23	60,32
Meso	57,35	45,67	91,83	81,02	114,71	118,15	152,56	84,22	124,92	163,80	167,55	107,98
Riba	8,60	5,86	12,15	9,95	14,71	15,25	17,47	11,50	15,61	16,18	16,76	11,76
Mlijeko, sir, jaja	38,53	35,53	58,05	52,15	69,94	77,23	97,09	53,45	85,57	101,86	99,85	68,67
Ulja i masnoće	10,67	9,67	17,53	15,78	20,97	21,11	25,77	15,53	24,44	28,89	29,69	17,84
Voće	20,19	16,24	29,45	25,79	36,21	39,53	46,76	27,69	38,19	41,92	49,63	30,40
Povrće	24,34	20,70	43,90	36,97	53,44	55,13	68,95	41,95	62,96	67,69	71,28	47,27
Šećer, marmel., med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	31,94	22,75	44,32	35,19	62,51	66,98	80,37	43,24	67,65	72,12	80,95	46,48
Bezalkoholna pića	26,42	21,02	39,86	31,32	47,61	52,01	59,46	32,73	53,76	60,50	62,69	38,02
Alkoholna pića	10,33	5,92	15,68	14,39	15,73	14,94	19,52	6,68	13,58	19,33	20,17	15,33
Ukupno hrana i piće	263,38	216,15	407,30	350,59	500,85	533,27	653,99	371,44	563,92	652,57	680,79	444,08
Duhan	28,70	9,42	37,16	19,48	38,58	43,15	49,00	36,35	44,75	47,33	49,15	39,94
Odjeća i obuća	46,05	9,07	43,53	17,19	85,30	116,55	122,10	77,88	89,34	102,64	148,72	60,07
Stanovanje	207,94	185,95	255,33	228,01	275,45	286,63	298,93	243,91	270,61	272,27	295,47	237,64
El. energija, plin, voda i ostala goriva	91,66	85,49	132,80	128,05	138,53	147,54	179,65	124,82	162,71	178,60	181,29	135,78
Pokucstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	41,61	30,49	63,58	47,49	76,06	77,37	89,89	54,93	70,19	96,49	101,61	57,96
Zdravstvo	27,82	44,71	61,67	65,31	53,90	47,88	60,03	42,51	57,38	80,84	96,52	51,15
Prijevoz	72,08	17,27	129,62	67,56	199,42	227,89	217,36	94,42	171,29	223,88	278,73	113,11
Komunikacije	42,40	24,23	54,64	39,20	79,66	86,89	90,68	61,45	79,33	90,47	97,90	58,23
Rekreacija i kultura	26,00	11,39	21,91	15,69	31,52	44,28	48,23	28,91	35,72	36,49	50,83	20,33
Obrazovanje	:	-	:	-	9,66	17,62	18,46	10,59	8,77	8,66	19,31	(4,58)
Ugostiteljske usluge	31,86	5,65	25,52	8,77	41,40	47,64	54,97	36,01	31,61	39,57	57,33	20,30
Usluge smještaja	(2,73)	:	(3,41)	:	7,63	8,49	(10,19)	(8,61)	:	:	(8,14)	:
Ostali proizvodi i usluge	72,35	33,03	92,76	52,95	118,18	134,21	141,21	94,14	117,54	145,93	153,98	90,56
Ukupna neprehrana	692,83	458,49	923,72	691,26	1.155,28	1.286,14	1.380,70	914,53	1.145,36	1.329,42	1.538,99	892,39
Ukupno	956,21	674,64	1.331,02	1.041,85	1.656,13	1.819,41	2.034,69	1.285,97	1.709,28	1.981,99	2.219,78	1.336,47

Tablica 3a. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po tipu kućanstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	SD< 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Kruh i žitarice	36,13	34,64	55,72	48,49	67,12	73,88	91,77	55,87	80,24	81,86	86,90	58,31
Meso	54,30	46,78	91,13	72,91	109,17	112,42	149,85	80,54	116,52	150,57	161,89	95,02
Riba	9,03	6,52	12,27	9,48	14,41	14,43	18,22	10,21	14,71	14,64	18,30	10,23
Mlijeko, sir, jaja	40,24	36,68	58,46	51,80	69,67	77,42	99,77	53,52	86,88	101,40	100,06	60,79
Ulja i masnoće	12,32	11,21	18,48	17,31	22,28	21,80	27,66	16,90	25,59	30,52	31,57	18,36
Voće	22,72	18,37	29,84	27,30	37,11	39,35	48,54	28,14	39,61	42,85	53,09	29,35
Povrće	27,48	22,57	44,63	39,04	54,68	54,35	70,78	42,89	64,52	70,16	70,56	46,73
Šećer, marmel., med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	36,76	26,74	47,56	37,68	65,44	70,69	87,29	45,69	71,40	76,83	90,86	45,59
Bezalkoholna pića	30,16	23,51	43,07	33,66	49,85	53,88	64,19	34,74	54,75	63,54	68,53	40,90
Alkoholna pića	8,03	5,07	13,15	10,63	11,85	11,31	18,27	4,86	10,70	14,78	18,69	12,88
Ukupno hrana i piće	277,17	232,09	414,29	348,31	501,58	529,52	676,34	373,36	564,92	647,14	700,46	418,16
Duhan	26,59	9,75	38,92	19,37	38,03	42,39	52,48	37,39	45,39	49,33	52,86	37,00
Odjeća i obuća	49,18	10,17	39,77	17,67	84,13	111,47	122,86	81,92	88,74	101,06	174,43	56,18
Stanovanje	240,70	211,39	276,81	259,67	292,94	305,07	325,35	267,02	302,81	286,74	331,17	258,94
El. energija, plin, voda i ostala goriva	98,74	96,39	142,65	136,28	140,50	153,28	191,86	133,53	165,11	182,50	184,89	142,81
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	46,34	34,08	64,86	52,31	79,12	77,86	91,62	54,76	68,84	91,98	106,86	58,25
Zdravstvo	29,32	51,61	71,17	68,87	47,50	51,61	60,61	45,87	61,16	75,09	96,28	50,73
Prijevoz	86,37	14,56	135,79	66,67	203,41	238,06	234,47	101,06	172,24	214,21	268,63	106,32
Komunikacije	44,38	26,69	55,09	38,28	78,21	82,55	91,33	61,82	80,26	85,07	106,54	54,37
Rekreacija i kultura	33,45	12,87	23,40	16,94	33,04	45,89	52,95	30,12	39,65	39,79	56,42	19,21
Obrazovanje	:	-	:	-	11,08	18,79	23,25	13,23	(8,88)	8,28	22,74	(7,42)
Ugostiteljske usluge	34,14	6,86	28,15	10,96	44,76	52,32	64,23	40,71	35,06	47,77	72,10	23,67
Usluge smještaja	:	:	:	:	(7,45)	8,54	(11,39)	(10,31)	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	86,14	36,26	102,68	50,81	118,52	133,82	146,09	93,43	121,40	141,23	172,10	91,09
Ukupna neprehrana	779,73	513,83	983,59	739,58	1.178,68	1.321,67	1.468,50	971,17	1.194,84	1.331,37	1.655,22	909,46
Ukupno	1.056,90	745,92	1.397,87	1.087,89	1.680,26	1.851,19	2.144,84	1.344,54	1.759,76	1.978,51	2.355,68	1.327,61

Tablica 3b. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po tipu kućanstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	SD< 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Kruh i žitarice	33,58	30,38	51,79	46,82	59,21	70,44	70,10	51,07	69,62	77,27	71,90	62,32
Meso	60,31	44,27	92,36	92,63	128,38	131,49	160,02	92,22	144,88	181,65	180,49	123,89
Riba	8,20	5,13	11,99	10,48	15,50	16,98	15,23	14,27	17,92	18,56	(14,06)	13,97
Mlijeko, sir, jaja	36,29	33,76	57,16	52,29	69,89	77,47	92,04	53,46	83,28	103,59	100,03	78,19
Ulja i masnoće	8,63	7,81	15,68	13,63	17,60	19,57	20,77	12,75	21,84	26,67	26,38	17,11
Voće	17,39	13,50	28,56	23,79	33,52	39,84	42,53	26,55	35,52	41,03	43,27	31,11
Povrće	20,38	18,33	42,69	34,13	50,08	56,87	63,97	40,10	60,15	64,58	73,90	47,78
Šećer, marmel., med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	26,32	17,63	37,09	31,14	54,46	57,95	61,60	37,67	58,86	65,03	62,15	46,63
Bezalkoholna pića	21,89	17,65	32,82	27,81	40,95	47,03	45,95	28,02	51,41	54,84	51,77	33,59
Alkoholna pića	13,17	7,14	21,06	20,04	24,92	22,99	22,18	10,49	19,82	25,34	23,57	18,26
Ukupno hrana i piće	246,16	195,59	391,19	352,75	494,52	540,64	594,40	366,60	563,29	658,56	647,53	472,84
Duhan	31,01	9,10	33,31	19,54	38,52	44,72	(39,56)	34,18	(42,73)	45,54	(41,02)	42,06
Odjeća i obuća	41,87	7,90	51,74	16,94	87,96	131,14	122,34	71,78	91,38	104,74	104,32	62,01
Stanovanje	170,67	156,05	214,85	186,65	234,19	246,37	228,30	197,22	200,85	247,64	229,52	212,47
El. energija, plin, voda i ostala goriva	83,40	73,10	113,30	119,09	133,68	134,91	145,37	106,77	161,04	175,31	176,80	126,51
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	35,95	26,65	61,13	41,38	67,80	75,81	87,56	55,15	71,76	100,48	93,30	55,85
Zdravstvo	25,75	36,42	42,47	59,00	69,67	38,89	59,39	35,17	49,38	88,08	98,84	51,16
Prijevoz	56,35	20,90	117,73	69,34	190,45	205,35	173,18	78,40	168,44	234,87	295,35	117,68
Komunikacije	40,52	21,31	53,36	40,83	82,10	96,98	91,39	60,50	77,38	97,41	79,96	62,70
Rekreacija i kultura	17,83	9,69	17,83	14,03	27,12	41,11	36,61	26,32	25,69	32,02	40,69	21,43
Obrazovanje	:	-	:	-	(5,41)	14,49	(6,27)	:	:	(9,17)	(11,19)	:
Ugostiteljske usluge	29,83	4,35	20,58	5,93	32,10	37,20	30,50	26,59	(22,14)	26,36	29,78	15,83
Usluge smještaja	:	:	:	:	(7,21)	(7,93)	:	:	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	56,06	29,62	73,16	56,77	116,44	134,13	131,70	97,44	109,40	153,69	121,05	87,99
Ukupna neprehrana	593,59	395,18	806,53	630,93	1.092,65	1.209,03	1.158,79	800,05	1.037,26	1.318,69	1.326,20	858,68
Ukupno	839,75	590,77	1.197,72	983,68	1.587,17	1.749,66	1.753,19	1.166,65	1.600,55	1.977,25	1.973,74	1.331,52

Tablica 3c. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po tipu kućanstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	SD< 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Kruh i žitarice	(37,88)	35,54	(59,84)	57,05	70,12	76,88	(85,14)	(59,04)	:	(86,94)	:	:
Meso	(73,15)	(46,90)	(106,20)	77,48	120,64	118,58	(153,80)	(85,44)	:	(200,55)	:	:
Riba	:	:	:	(11,74)	(14,44)	18,02	:	:	:	(16,66)	:	:
Mlijeko, sir, jaja	(42,83)	(45,19)	(59,04)	57,63	79,14	67,76	(71,57)	(50,62)	:	(88,99)	:	:
Ulja i masnoće	(12,08)	(9,02)	(15,73)	15,92	21,54	20,13	(22,50)	(11,69)	:	(24,64)	:	:
Voće	(15,10)	(19,80)	(31,06)	24,15	41,36	40,82	(38,65)	(30,50)	:	(34,85)	:	:
Povrće	(29,21)	(23,08)	(39,32)	35,80	55,82	56,33	(67,26)	(38,20)	:	(58,02)	:	:
Šećer, marmel., med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	(28,90)	(28,63)	(53,54)	43,89	70,00	72,11	(73,51)	(46,53)	:	(68,38)	:	:
Bezalkoholna pića	(27,75)	(29,64)	(46,82)	34,66	59,77	60,71	(62,10)	(38,00)	:	(71,72)	:	:
Alkoholna pića	:	:	:	(8,46)	(24,63)	(20,83)	:	:	:	:	:	:
Ukupno hrana i piće	(280,85)	243,07	(435,13)	366,78	557,44	552,18	(621,92)	(382,47)	:	(684,53)	:	:
Duhan	:	:	(41,13)	:	(56,79)	(46,20)	(45,49)	:	:	:	:	:
Odjeća i obuća	:	:	:	:	(89,45)	(78,63)	:	:	:	(107,41)	:	:
Stanovanje	(164,28)	153,89	(198,13)	180,93	233,22	248,43	(263,08)	(171,87)	:	(296,81)	:	:
El. energija, plin, voda i ostala goriva	(87,01)	60,86	(121,30)	88,24	136,13	136,89	(180,11)	(105,67)	:	(142,78)	:	:
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	(41,67)	(16,42)	(60,62)	37,34	81,52	83,07	(63,41)	(57,68)	:	(135,40)	:	:
Zdravstvo	:	(40,82)	(56,84)	(85,59)	61,09	51,81	(49,70)	:	:	(103,27)	:	:
Prijevoz	:	:	(117,29)	(59,13)	184,18	211,57	(178,01)	(120,97)	:	(276,57)	:	:
Komunikacije	(30,93)	(21,73)	(60,41)	33,83	95,63	87,36	(64,28)	(64,10)	:	(109,67)	:	:
Rekreacija i kultura	:	(8,40)	(38,18)	(14,29)	38,00	36,22	:	(27,49)	:	(27,43)	:	:
Obrazovanje	-	-	-	-	:	:	:	-	-	:	:	:
Ugostiteljske usluge	:	:	:	:	(50,60)	(40,93)	:	:	:	:	:	:
Usluge smještaja	:	-	:	-	:	:	:	:	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	(68,07)	(18,90)	(80,65)	40,37	128,98	147,69	(97,80)	(62,34)	:	(140,72)	:	:
Ukupna neprehrana	(585,69)	343,54	(832,77)	576,24	1.192,17	1.206,42	(1.127,97)	(738,46)	:	(1.426,73)	:	:
Ukupno	(866,54)	586,61	(1.267,90)	943,02	1.749,61	1.758,59	(1.749,89)	(1.120,92)	:	(2.111,26)	:	:

Tablica 4. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Kućanica	Umirovljenik	Ostalo
Kruh i žitarice	69,85	55,13	43,21	54,17	45,39
Meso	121,23	95,77	62,92	93,29	68,93
Riba	15,12	10,77	8,01	11,64	7,58
Mlijeko, sir, jaja	75,55	60,96	46,34	61,09	46,87
Ulja i masnoće	21,16	17,00	13,68	17,74	13,17
Voće	38,46	27,87	22,91	29,03	20,74
Povrće	54,02	44,52	33,69	42,77	32,22
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	65,53	45,03	33,79	44,23	32,93
Bezalkoholna pića	50,25	37,42	30,36	36,96	29,23
Alkoholna pića	16,09	13,80	5,10	13,74	8,55
Ukupno hrana i piće	527,26	408,26	300,02	404,65	305,60
Duhan	45,75	32,81	19,34	26,93	24,99
Odjeća i obuća	114,96	50,01	34,34	40,08	27,32
Stanovanje	278,45	236,21	210,10	248,27	161,01
El. energija, plin, voda i ostala goriva	148,41	133,91	107,66	128,38	99,41
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	84,31	54,33	40,34	52,71	39,44
Zdravstvo	55,71	33,66	44,70	57,76	69,22
Prijevoz	213,14	139,33	55,33	98,94	66,99
Komunikacije	84,77	55,15	39,57	52,79	34,30
Rekreacija i kultura	41,57	26,38	17,37	21,70	12,76
Obrazovanje	13,47	6,22	2,58	4,17	(3,15)
Ugostiteljske usluge	50,84	24,22	12,27	19,66	13,84
Usluge smještaja	9,35	(1,84)	(2,77)	3,47	:
Ostali proizvodi i usluge	135,17	84,55	53,46	76,55	63,16
Ukupna neprehrana	1.275,90	878,62	639,84	831,40	616,38
Ukupno	1.803,16	1.286,88	939,86	1.236,05	921,99

Tablica 4a. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Kućanica	Umirovljenik	Ostalo
Kruh i žitarice	73,59	57,65	45,08	55,73	51,90
Meso	119,84	89,08	60,31	88,87	69,55
Riba	15,31	10,37	7,58	11,36	8,61
Mlijeko, sir, jaja	77,72	61,79	47,26	60,96	51,75
Ulja i masnoće	22,86	18,89	15,19	18,98	16,44
Voće	40,57	28,89	24,33	29,91	24,69
Povrće	56,48	46,87	36,00	43,92	37,03
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	71,21	51,94	37,29	47,55	43,47
Bezalkoholna pića	54,48	41,95	31,69	39,94	33,24
Alkoholna pića	13,43	10,09	3,65	11,05	(6,71)
Ukupno hrana i piće	545,49	417,51	308,39	408,28	343,37
Duhan	45,97	33,96	20,57	29,30	23,22
Odjeća i obuća	116,04	49,39	40,87	43,10	27,46
Stanovanje	304,96	263,16	231,66	275,05	175,43
El. energija, plin, voda i ostala goriva	153,81	139,25	118,06	140,25	110,36
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	88,21	54,13	43,05	54,97	45,38
Zdravstvo	57,95	34,10	46,84	59,86	76,96
Prijevoz	227,88	148,41	68,50	102,34	59,40
Komunikacije	85,00	52,82	43,20	54,33	34,10
Rekreacija i kultura	45,76	30,24	19,69	23,57	11,57
Obrazovanje	15,51	8,38	3,76	5,32	:
Ugostiteljske usluge	58,56	27,74	15,27	23,63	12,37
Usluge smještaja	9,73	:	:	4,59	-
Ostali proizvodi i usluge	141,17	84,39	56,63	82,37	70,68
Ukupna neprehrana	1.350,54	928,42	711,63	898,67	650,32
Ukupno	1.896,03	1.345,93	1.020,02	1.306,95	993,69

Tablica 4b. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Kućanica	Umirovljenik	Ostalo
Kruh i žitarice	61,87	51,42	39,40	50,87	37,50
Meso	123,17	103,98	67,47	101,19	68,84
Riba	14,65	11,21	8,89	12,28	6,35
Mlijeko, sir, jaja	71,24	59,84	44,19	61,27	40,96
Ulja i masnoće	17,76	14,56	10,63	15,56	9,33
Voće	34,03	26,80	20,07	27,43	15,86
Povrće	49,01	41,55	28,96	40,85	25,87
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	53,54	35,54	26,68	37,92	20,85
Bezalkoholna pića	40,97	31,34	27,61	31,28	23,37
Alkoholna pića	20,78	18,68	8,04	18,69	11,39
Ukupno hrana i piće	487,02	394,92	281,94	397,34	260,32
Duhan	45,30	30,01	16,99	22,48	25,77
Odjeća i obuća	113,37	52,20	21,44	35,32	(27,06)
Stanovanje	226,89	203,83	167,26	202,46	145,84
El. energija, plin, voda i ostala goriva	137,43	128,53	86,66	108,38	90,92
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	76,41	53,86	34,51	48,81	30,83
Zdravstvo	51,05	33,44	40,20	53,59	59,27
Prijevoz	183,34	127,12	28,71	93,10	73,48
Komunikacije	83,88	58,95	32,23	49,78	33,99
Rekreacija i kultura	33,36	21,63	12,76	18,41	12,83
Obrazovanje	9,16	(2,91)	:	(2,30)	:
Ugostiteljske usluge	35,54	20,37	6,25	12,63	(16,12)
Usluge smještaja	8,33	:	:	(1,42)	:
Ostali proizvodi i usluge	122,79	84,48	46,70	67,14	56,17
Ukupna neprehrana	1.126,87	818,19	495,24	715,82	577,12
Ukupno	1.613,89	1.213,11	777,18	1.113,16	837,44

Tablica 4c. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu tekuće aktivnosti nositelja kućanstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Kućanica	Umirovljenik	Ostalo
Kruh i žitarice	77,53	(59,48)	:	63,11	47,54
Meso	134,07	(109,73)	:	94,09	64,00
Riba	16,64	(12,58)	:	9,17	(7,90)
Mlijeko, sir, jaja	75,09	(60,85)	:	61,84	48,54
Ulja i masnoće	21,34	(14,85)	:	16,78	13,31
Voće	41,79	(23,16)	:	29,09	22,79
Povrće	55,20	(40,80)	:	39,89	37,84
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	75,30	(46,21)	:	50,22	31,09
Bezalkoholna pića	63,13	(35,89)	:	42,55	38,38
Alkoholna pića	25,37	(16,36)	:	11,86	:
Ukupno hrana i piće	585,46	(419,93)	:	418,62	314,45
Duhan	45,85	(51,83)	:	30,61	(34,92)
Odjeća i obuća	106,13	(29,35)	:	27,47	:
Stanovanje	256,18	(168,89)	:	204,32	147,88
El. energija, plin, voda i ostala goriva	151,61	(104,36)	:	103,53	65,72
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	85,62	(66,12)	:	49,40	52,46
Zdravstvo	58,34	(27,92)	:	64,99	(76,30)
Prijevoz	218,33	(136,72)	:	93,86	(85,57)
Komunikacije	91,64	(45,50)	:	57,17	38,52
Rekreacija i kultura	39,03	(18,36)	:	20,17	(23,05)
Obrazovanje	(17,25)	:	:	:	:
Ugostiteljske usluge	48,82	:	:	(17,46)	:
Usluge smještaja	(13,33)	:	-	:	:
Ostali proizvodi i usluge	141,24	(88,89)	:	56,94	49,10
Ukupna neprehrana	1.273,38	(763,58)	:	730,49	613,24
Ukupno	1.858,84	(1.183,51)	:	1.149,10	927,69

Tablica 5. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Kruh i žitarice	79,59	66,59	69,36	60,43
Meso	136,72	120,55	120,86	98,50
Riba	19,88	12,26	15,72	11,69
Mlijeko, sir, jaja	80,78	74,09	75,94	63,37
Ulja i masnoće	23,36	21,20	20,93	17,98
Voće	45,18	33,17	40,00	29,57
Povrće	57,60	57,57	53,12	45,70
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	77,16	57,52	66,20	53,03
Bezalkoholna pića	56,27	46,36	50,73	41,59
Alkoholna pića	18,39	14,45	16,83	13,45
Ukupno hrana i piće	594,94	503,76	529,71	435,31
Duhan	55,68	44,16	44,78	37,96
Odjeća i obuća	196,46	67,15	120,88	70,62
Stanovanje	386,50	209,89	294,82	238,85
El. energija, plin, voda i ostala goriva	185,06	144,68	149,82	129,01
Pokupstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	110,48	65,57	87,22	62,59
Zdravstvo	83,43	48,43	56,28	36,53
Prijevoz	306,95	176,92	222,54	143,37
Komunikacije	125,19	64,96	87,33	63,62
Rekreacija i kultura	69,15	28,50	44,14	27,72
Obrazovanje	20,35	6,69	15,05	8,56
Ugostiteljske usluge	71,75	31,67	54,33	32,60
Usluge smještaja	(14,50)	(4,26)	10,47	(3,99)
Ostali proizvodi i usluge	177,98	101,22	142,41	97,94
Ukupna neprehrana	1.803,47	994,10	1.330,06	953,36
Ukupno	2.398,41	1.497,85	1.859,76	1.388,67

Tablica 5a. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Kruh i žitarice	87,57	71,39	72,72	63,07
Meso	140,51	113,27	120,90	95,55
Riba	19,49	12,49	15,77	12,02
Mlijeko, sir, jaja	82,84	78,21	77,40	65,66
Ulja i masnoće	25,47	22,66	23,01	18,99
Voće	46,62	36,75	41,68	31,38
Povrće	60,41	62,97	54,66	48,20
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	80,76	64,88	71,81	58,97
Bezalkoholna pića	59,91	50,78	55,24	45,51
Alkoholna pića	(17,26)	10,67	13,93	11,03
Ukupno hrana i piće	620,83	524,07	547,14	450,39
Duhan	52,73	44,96	45,53	38,46
Odjeća i obuća	205,04	67,83	121,54	71,68
Stanovanje	428,92	226,47	320,82	269,88
El. energija, plin, voda i ostala goriva	202,52	136,54	158,47	135,03
Pokupstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	101,84	68,62	92,66	64,80
Zdravstvo	94,60	56,40	55,23	40,34
Prijevoz	352,15	180,48	237,50	154,01
Komunikacije	117,50	64,31	87,99	64,16
Rekreacija i kultura	83,38	32,61	47,80	30,62
Obrazovanje	(27,75)	7,88	17,43	9,29
Ugostiteljske usluge	79,46	36,51	62,58	38,49
Usluge smještaja	:	:	11,09	:
Ostali proizvodi i usluge	183,30	102,60	148,17	105,19
Ukupna neprehrana	1.943,99	1.028,44	1.406,80	1.027,44
Ukupno	2.564,82	1.552,51	1.953,93	1.477,83

Tablica 5b. Prosječni mjesečni izdaci kućanstva po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Kruh i žitarice	62,04	57,30	62,58	54,93
Meso	128,11	132,45	119,96	102,83
Riba	(17,39)	11,88	15,67	11,04
Mlijeko, sir, jaja	77,68	67,06	72,95	58,91
Ulja i masnoće	18,79	18,58	16,88	16,25
Voće	39,05	26,72	36,67	26,27
Povrće	50,32	48,50	50,23	40,58
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	64,32	43,35	54,96	42,03
Bezalkoholna pića	44,43	37,22	41,59	34,00
Alkoholna pića	(17,44)	20,33	22,27	17,54
Ukupno hrana i piće	519,56	463,39	493,76	404,38
Duhan	(59,47)	42,96	43,39	36,45
Odjeća i obuća	(183,34)	63,57	121,19	68,70
Stanovanje	294,43	178,81	247,13	183,94
El. energija, plin, voda i ostala goriva	148,99	160,84	133,19	117,17
Pokustvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	129,88	59,36	76,93	57,36
Zdravstvo	(53,52)	34,46	59,08	28,44
Prijevoz	218,83	167,88	194,04	123,27
Komunikacije	139,73	63,93	86,30	63,12
Rekreacija i kultura	40,57	21,34	37,05	22,76
Obrazovanje	:	(4,51)	9,82	(7,51)
Ugostiteljske usluge	(58,00)	21,41	38,94	21,66
Usluge smještaja	:	:	9,16	:
Ostali proizvodi i usluge	163,92	97,72	131,01	84,48
Ukupna neprehrana	1.505,92	922,45	1.187,22	816,15
Ukupno	2.025,48	1.385,84	1.680,97	1.220,54

Tablica 5c. Prosječni mjesečni izdaci kućanstvu po statusu u zaposlenju nositelja kućanstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2015. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nositelj kućanstva)			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Kruh i žitarice	:	73,74	73,01	(73,16)
Meso	:	134,12	135,92	(118,43)
Riba	:	(11,66)	14,80	:
Mlijeko, sir, jaja	:	69,61	78,36	(68,53)
Ulja i masnoće	:	21,08	20,43	(15,60)
Voće	:	33,19	40,61	(29,28)
Povrće	:	50,00	51,02	(55,88)
Šećer, marmelada, med, čokolada, slatkiši i ostali proizvodi	:	67,39	70,99	(55,50)
Bezalkoholna pića	:	59,42	56,32	(49,45)
Alkoholna pića	:	(24,88)	21,19	:
Ukupno hrana i piće	:	545,07	562,65	(498,12)
Duhan	:	(41,58)	43,70	(49,09)
Odjeća i obuća	:	(93,37)	91,55	(69,98)
Stanovanje	:	222,75	235,75	(204,34)
El. energija, plin, voda i ostala goriva	:	128,33	144,08	(144,56)
Pokućstvo, oprema za kućanstvo i usluge u kućanstvu	:	73,53	80,45	(84,96)
Zdravstvo	:	(43,70)	42,56	(57,60)
Prijevoz	:	206,07	208,02	(155,83)
Komunikacije	:	89,59	82,62	(54,57)
Rekreacija i kultura	:	(25,57)	42,83	(21,10)
Obrazovanje	:	:	(25,25)	:
Ugostiteljske usluge	:	(48,57)	40,05	(35,69)
Usluge smještaja	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	:	112,64	144,81	(101,90)
Ukupna neprehrana	:	1.102,03	1.194,14	(985,91)
Ukupno	:	1.647,10	1.756,79	(1.484,03)

9 771840 105804